

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

**MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSELERİNDEKİ KÜLTÜR
DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN YAŞADIĞI SORUNLAR VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ (ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEMRA DEMİR

Tez Danışmanı

PROF. DR. SÜLEYMAN DAVUT GÖKER

ÇANAKKALE – 2023

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSELERİNDEKİ KÜLTÜR DERSİ
ÖĞRETMENLERİNİN YAŞADIĞI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
(ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEMRA DEMİR

Tez Danışmanı
PROF. DR. SÜLEYMAN DAVUT GÖKER

ÇANAKKALE – 2023

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Semra DEMİR tarafından Prof. Dr. Süleyman Davut GÖKER yönetiminde hazırlanan ve **28/08/2023** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerindeki Kültür Dersi Öğretmenlerinin Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Ankara İli Örneği)**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Süleyman Davut GÖKER

(Danışman)

Prof. Dr. Nejat İRA

Doç. Dr. Arslan BAYRAM

İmza

.....

.....

.....

Tez No : 10573186

Tez Savunma Tarihi : 28/08/2023

Prof. Dr. Ahmet Evren ERGİNAL

Enstitü Müdürü

.././2023

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Semra DEMİR

28/08/2023

ÖNSÖZ

Eğitim örgütlü bir yapılanma ve sistemler bütünüdür. Uygulanan eğitim politikaları ve programlar, okul türleri, okul yöneticileri, öğretmen, öğrenci, veliler bu sistemin birer parçasıdır.

Öğrenci başarısında ve eğitimin istenen hedeflere ulaşmasında en önemli pay şüphesiz öğretmenlerindir. Öğretmenlerin yaşadıkları sorunların tespit edilerek çözüm bulunması eğitimde başarı ve kaliteyi de beraberinde getirecektir.

Mesleki ve teknik Anadolu liselerinin yapısı, uygulanan programlar, fiziki ortam, atölye ve meslek dersi öğretmenleri, öğrenci ve veli profili düşünüldüğünde, öğretmenlerin yaşadığı sorunlar, diğer okul türlerinde çalışan öğretmen sorunlarından farklı olacaktır. Bu araştırma okul türleri içinde en sorunlu tür olarak görülen mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin yaşadığı sorunları tespit etmek ve çözüm önerileri bulmak amacıyla yapılmıştır.

Araştırmam süresince desteğini esirgemeyen, bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan tez danışmanım Prof. Dr. Süleyman Davut GÖKER'e, yüksek lisans yapmama büyük katkısı olan ve kendisinden çok şey kazandığım değerli hocam Prof. Dr. Hasan ARSLAN'a, bana zaman ayırıp görüşlerini esirgemeyen ve sorularımı içtenlikle yanıtlayan kültür dersi öğretmenlerine, anlayış ve sabırlı yaklaşımlarıyla daima yanımda olan aileme sozsuz teşekkürlerimi sunarım.

Semra DEMİR
Çanakkale, Ağustos 2023

ÖZET

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSELERİNDEKİ KÜLTÜR DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN YAŞADIĞI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ (ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)

Semra DEMİR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Süleyman Davut GÖKER

28/08/2023, 111

Bu araştırma mesleki ve teknik Anadolu liselerinde görev yapan kültür dersi öğretmenlerinin yaşadığı sorunları tespit etmek ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri ortaya konulması amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemi ve durum çalışması deseni kullanılmış bu çalışmada amaçsal örnekleme seçimi ile oluşturulan çalışma grubuna yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Çalışma grubu, Ankara ilinde bulunan mesleki ve teknik Anadolu lisesinde görev yapan 30 kültür dersi öğretmeninden oluşmaktadır. Görüşme esnasında kültür dersi öğretmenlerine, mesleki eğitim yapan bir okulda çalışmayı değerlendirmeleri, okula bağlılıkları ile ilgili düşünceleri, öğrenciler, veliler, okul yönetimi ve meslek dersi öğretmenleri ile yaşadıkları sorunlar, uygulanan kararlar ve mevzuat bakımından Milli Eğitim Bakanlığında beklentileri, seçme şansları olsaydı farklı bir okul türünde çalışmayı isteyip istemedikleri ile ilgili sorular sorulmuş ve yaşanan sorunlara ilişkin ne tür çözümler getirilebileceği araştırılmıştır.

Araştırma sonucuna göre; mesleki eğitim veren bir okulda çalışma noktasında araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu olumsuz değerlendirmeye sahiptir. Bunun en büyük nedeni de ilköğretimden temel bilgileri almadan gelen öğrencilerin derslerinde başarılı olamamasıdır. Kültür dersi öğretmenlerinin çoğunluğu tüm sistem ayrışmasına rağmen, eğitimci olma bilinci, uzun süreli aynı okulda çalışma, emek verme, öğretmenlik mesleği etiği gibi nedenlerle kendilerini çalıştıkları okulun parçası olarak görmektedir. Kültür dersi öğretmenleri öğrenciler ile yaşadıkları sorunları; kültür derslerinin önemszenmemesi,

gereksiz görülmesi, akademik seviye düşüklüğü, önceki öğrenmelerin yetersizliği, öğrencilerin hedeflerinin ve gelecek kaygılarının olmaması, kültür derslerine ilgisizlik, isteksizlik, derste konuşma, dersi dinlememe, saygısızlık, disiplin sorunları, sınıf geçme sisteminin yanlışlıkları, müfredatın ağır gelmesi, kılık-kıyafet, genel nezaket ve görgü kurallarına uyulmaması, kültür dersine önyargılı olmaları, motivasyon eksikliği, hazır bulunuşluklarının ve not tutma alışkanlıklarının olmaması, telefon, sosyal medya bağımlılığı ve devamsızlık olarak belirtmişlerdir. Kültür dersi öğretmenleri okul yönetimi ile yaşadıkları sorunları; ders programlarının adaletsiz yapılması, mesleki atölye-laboratuvarlar kadar diğer eğitim ortamlarına önem verilmemesi, meslekçi-kültürcü ayrımı yapılması, akademik başarısızlığın kültür dersi öğretmenlerine yüklenmesi, iletişim problemi, asli görevler dışında görev vermeye çalışılması, mevzuat bilgilerinin eksik olması, öğretmenlerin siyasi ve dini görüşlerine göre ayırım yapılması, yapılan çalışmaların takdir edilmemesi olarak belirtmişlerdir. Kültür dersi öğretmenleri meslek dersi öğretmenleri ile yaşadıkları sorunları; gruplaşma yaşanması, iletişim eksikliği, meslek dersi öğretmenlerinin kendilerini okulun sahibi gibi görmeleri, öğrenci, veli ve idare üzerinde yaptırımlarının yüksek olması, öğrencileri atölye ortamında fazla yormaları, bütün iş yükünün kendilerinde olduğunu savunmaları, öğrencilerin ve kültür dersi öğretmenlerinin üzerinde baskı kurmaları, öğrenci gözünde kendilerini daha değerli görmeleri olarak belirtmişlerdir. Kültür dersi öğretmenleri veliler ile yaşadıkları sorunları; velilerin ilgisizliği, eğitim düzeylerinin düşük olması, kültür derslerini önemsememeleri, ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel durumu, eğitimin sadece okula bırakılması, başarısızlığın öğretmenlere mal edilmesi, çocukları ile ilgili düşük-yüksek akademik beklenti içinde olmaları, öğretmen otoritesini sarsan davranışlar sergilemeleri, parçalanmış aile yapısı, aşırı koruyucu tavır takınmaları, şikayet kanallarını gereksiz kullanmaları olarak belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan kültür dersi öğretmenlerinin %70'i mevcut çalıştıkları mesleki ve teknik Anadolu lisesi yerine Anadolu lisesi, fen lisesi ya da sosyal bilimler lisesi gibi nitelikli okullarda çalışmak istediklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Kültür Dersi Öğretmeni, Meslek Dersi Öğretmeni, Öğrenci, Veli, Yaşanılan Sorunlar.

ABSTRACT

THE PROBLEMS EXPERIENCED BY CULTURE COURSE TEACHERS IN VOCATIONAL AND TECHNICAL ANATOLIAN HIGH SCHOOLS AND THEIR SOLUTION RECOMMENDATIONS

Semra DEMİR

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Department of Educational Master's Thesis

Advisor: Doç. Dr. Süleyman Davut GÖKER

28/08/2023, 111

This research was carried out in order to determine the problems faced by the culture lesson teachers working in vocational and technical Anatolian high schools and to propose solutions for these problems. Qualitative research method and case study design were used in this study, and a semi-structured interview form was applied to the study group formed by purposive sampling. The study group consists of 30 culture lesson teachers working in vocational and technical Anatolian high schools in Ankara. During the interview, culture lesson teachers were asked about (i) their thoughts on working in a vocational school, (ii) their commitment to the school, (iii) the problems they had with students, parents, school management and vocational lesson teachers, (iv) their expectations from the Ministry of National Education in terms of the implementations and the legislation, (v) whether they would like to work in a different school type if they had a chance, and it is questioned that what kind of solutions could be proposed for the problems faced.

According to the results of the research, most of the teachers who participated in the research and are working in a vocational school have negative considerations. The main reason is that the students who graduated from primary education without enough qualifications are not successful in their courses. The majority of culture lesson teachers see themselves as a part of the school they work in due to their awareness of being educators, working in the same school for a long time, efforts they made, and teaching profession ethics despite the whole system's separation.

The problems of students faced by culture lesson teachers are remarked as disregarding culture lessons, regarding them as unnecessary, low academic level, inadequacy of previous learning, lack of students' goals and future concerns, indifference to culture lessons, unwillingness, noise in the class, not listening to the lesson, disrespect, disciplinary problems, inaccuracies of the system for passing a class, curriculum overload, violating dress code, general courtesy and ethics, bias towards the culture lesson, lack of motivation, readiness and note-taking habits, addiction to mobile phones and social media, and absenteeism.

Culture lesson teachers' problems with school management are stated as unfair scheduling of courses, not prioritizing other educational environments as much as vocational workshops and laboratories, discrimination between vocational and culture lesson teachers, blaming culture lesson teachers for academic failure, communication problems, attempts to assign tasks other than their main duties, lack of legislative information, discrimination on the basis of political and religious views of the teachers, and not appreciating the work done.

The problems that the culture lesson teachers have with the vocational lesson teachers are noted as grouping, lack of communication, vocational course teachers' perception of themselves as the owner of the school, their high influence on students, parents and administration, overworking students in the workshops, arguing that they have all the workload, pressure on students, and seeing themselves more valuable through the eyes of students.

The problems that the culture lesson teachers have with parents are remarked as parents' indifference, low level of education, disregarding culture lessons, socio-economic and cultural status of the families, considering education just a school task, blaming teachers for failure, disproportional low or high academic expectations about their children, exhibiting behaviours that undermine the authority of teachers, fragmented family structure, over-protective attitude, and applying to complaint mechanisms unnecessarily.

70% of the culture lesson teachers who participated in the research stated that they would like to work in qualified schools such as Anatolian high school, science high school or social sciences high school instead of the vocational and technical Anatolian high school where they work.

Keywords: Vocational and Technical Anatolian High School, Culture Lesson Teacher, Vocational Lesson Teacher, Student, Parent, Problems Faced.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	xi
TABLolar DİZİNİ.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar	6

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. Türk Milli Eğitim Sisteminin Genel Yapısı	7
2.2. Örgün Eğitim	7
2.2.1. Okul Öncesi Eğitimi	8
2.2.2. İlköğretim	8
2.2.3. Ortaöğretim	9
2.2.4. Özel Eğitim ve Rehberlik	9
2.2.5. Özel Öğretim	10
2.2.6. Yükseköğretim	10

2.3.	Yaygın Eğitim	11
2.3.1.	Hayat Boyu Eğitim	11
2.4.	Mesleki ve Teknik Eğitimin Önemi, Amaç ve Hedefleri.....	11
2.5.	Ülkemizde Ortaöğretim Düzeyinde Mesleki ve Teknik Eğitimin Genel Yapısı ve Mevcut Durum	13
2.6.	Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okul Türleri ve Okullara Yerleşim Süreci	17
2.6.1.	Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri	19
2.6.2.	Çok Programlı Anadolu Liseleri	23
2.6.3.	Mesleki Eğitim Merkezleri	23
2.6.4.	Güzel Sanatlar Liseleri	30
2.6.5.	Spor Liseleri	30
2.7.	Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Sınıf Geçme Sistemi	31
2.7.1.	Devamsızlık	32
2.7.2.	Doğrudan Sınıf Geçme	32
2.7.3.	Ortalama İle Sınıf Geçme	34
2.7.4.	Sorumlu Sınıf Geçme	35
2.8.	Türkiye’de Mesleki Eğitim Algısı ve Mesleki Eğitimin Özendirilmesi	36
2.9.	Mesleki ve Teknik Eğitimin Ekonomik Gelişmeye Etkisi	37
2.10	Kültür Dersi Öğretmenleri İle İlgili Yapılan Araştırmalar	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ/MATERYAL YÖNTEM

3.1.	Araştırmanın Modeli	44
3.2.	Çalışma Grubu	45
3.3.	Verilerin Toplanması	47
3.4.	Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	49

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1.	Kültür Dersi Öğretmenlerinin Mesleki Eğitim Veren Bir Okulda Çalışmayı Değerlendirmesi	50
4.2.	Kültür Dersi Öğretmenlerinin Okullarına Aidiyet Duygularının Değerlendirilmesi	54

4.3.	Kültür Dersi Öğretmenlerinin Öğrenciler İle Yaşadığı Sorunların Değerlendirilmesi	57
4.4.	Kültür Dersi Öğretmenlerinin Okul Yönetimi İle Yaşadığı Sorunların Değerlendirilmesi	64
4.5.	Kültür Dersi Öğretmenlerinin Meslek Dersi Öğretmenleri İle Yaşadığı Sorunların Değerlendirilmesi	70
4.6.	Kültür Dersi Öğretmenlerinin Öğrenci Velileri İle Yaşadığı Sorunların Değerlendirilmesi	75
4.7.	Kültür Dersi Öğretmenlerinin Uygulanan Kararlar ve Mevzuat Bakımından Bakanlıktan Beklentileri ve Yaşanan Sorunlar İçin Çözüm Önerilerinin Değerlendirilmesi	79
4.8.	Kültür Dersi Öğretmenlerinin Başka Bir Okul Türünde Çalışmak İstemeyi Değerlendirmeleri.....	88

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1.	Sonuç ve Tartışma	93
5.2.	Öneriler	101
KAYNAKÇA		105
EKLER		I
EK 1. YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU		II
EK 2. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM METNİ		IV
EK 3. MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI		V

SİMGELER VE KISALTMALAR

AYT	Alan Yeterlilik Testi
DKAP	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
f	İfade Sıklığı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MTAL	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
PİSA	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
TYT	Temel Yeterlilik Testi
Vb.	Ve Benzeri
YKS	Yükseköğretim Kurumları Sınavı

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Türkiye’de Eğitim Kademelerine Göre Örgün Eğitim Okul/Kurum, Öğrenci, Öğretmen Sayıları	13
Tablo 2	Yıllara Göre Genel ve Mesleki Ortaöğretime Ait Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları	14
Tablo 3	Türkiye’de Ortaöğretim Düzeyinde Mesleki ve Teknik Eğitim ...	15
Tablo 4	Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okul/Program Türleri	17
Tablo 5	Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Uygulanan Alan/Dallar.	20
Tablo 6	Mesleki Eğitim Merkezlerinde Uygulanan Alan/Dallar	25
Tablo 7	Katılımcıların Demografik Özellikleri	46
Tablo 8	Kültür Dersi Öğretmenlerinin Öğrenciler İle Yaşadığı Sorunların Değerlendirilmesi	58
Tablo 9	Kültür Dersi Öğretmenlerinin Okul Yönetimi İle Yaşadığı Sorunların Değerlendirilmesi	64
Tablo 10	Kültür Dersi Öğretmenlerinin Meslek Dersi Öğretmeleri İle Yaşadığı Sorunların Değerlendirilmesi	70
Tablo 11	Kültür Dersi Öğretmenlerinin Öğrenci Velileri İle Yaşadığı Sorunların Değerlendirilmesi	75
Tablo 12	Kültür Dersi Öğretmenlerinin Uygulanan Kararlar ve Mevzuat Bakımından Bakanlıktan Beklentileri ve Yaşanan Sorunlar İçin Çözüm Önerilerinin Değerlendirilmesi	80
Tablo 13	Kültür Dersi Öğretmenlerinin Başka Bir Okul Türünde Çalışmayı Değerlendirmesi	89

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Türk Milli Eğitim Sistemi	7
Şekil 2	Mesleki ve Teknik Eğitimin Paydaşları	16
Şekil 3	Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okullara Yerleşme Süreci	19
Şekil 4	Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Güzel Sanatlar ve Spor Liselerine Yetenek Sınavı ile Yerleşme Süreci..	31
Şekil 5	Örnek Karne 1	33
Şekil 6	Örnek Karne 2	34
Şekil 7	Örnek Karne 3	35
Şekil 8	Eğitimin Kısır Döngüsü	38

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amaçları, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlar üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Eğitim, kişinin zihin, beden, duygusal ve toplumsal becerilerini ve davranışlarını istenilen şekilde ilerletmek ya da bazı amaçlara yönelik yeni bilgi, beceri ve davranışlar kazandırılmasına yönelik çalışmaların toplamıdır.

(Akyüz, 2008).

Mesleki ve teknik eğitim ise, şahsi ve toplumsal hayat için mecburi olan belirli bir mesleğin lüzumlu gördüğü bilgi, ustalık ve tatbik yeteneklerinin kazandırılarak, fertleri zihni, hissi, ekonomik ve şahsi yönleriyle istikrarlı şekilde geliştirme sürecidir (Alkan vd., 1991).

Ülkemizin sanayileşme gayelerine ulaşması için kaliteli insan gücü kadar, alanında gerekli olan bilgilerle donatılmış teknik ara elemanlara da gereksinimi vardır. Mesleki ve teknik eğitimin esas görevi gereksinim duyulan teknik ara elemanları sayı ve kalite bakımından yetiştirmektir (Sezgin, 1987).

Ekonomik kalkınma üzerinde eğitimin her çeşidi farklı tesir yaratmaktadır. Örneğin kalkınmanın ilk evrelerinde genel eğitim bir temel hazırlarken, toplumların sanayileşmesi ile birlikte mesleki ve teknik eğitim ehemmiyet bakımından daha ön plana çıkmaktadır (MEB, 2018a). Küreselleşen dünyada, bilgi, teknoloji ve sanayinin gelişmesine paralel olarak mesleğin gerektirdiği eğitimlere sahip nitelikli insan gücüne ihtiyaç artmaktadır. Mesleki eğitimde bu ihtiyacı karşılamada en büyük pay ve sorumluluk mesleki ve teknik Anadolu liselerine düşmektedir. Tüm dünyayı sarsan COVID-19 salgınında mesleki ve teknik Anadolu liseleri maske, siperlik, dezenfektan, temassız ateş ölçer, solunum cihazı gibi üretimlerle, ülkemizi dışa bağımlı olmaktan kurtarmış kendi kendine yetebilme kapasitesine önemli ölçüde katkı sağlamış, hatta gelişmiş pek çok ülkeye bu ürünler yardım olarak

gönderilmiş, ülkemizdeki mesleki eğitim sistemi ve özverili öğrenci çalışmaları dünya basınında yer almıştır (MEB, 2020a).

Mesleki ve teknik eğitim ülkemizin iktisadi seyri ve toplumsal gelişmesini temin etmesi, küresel rekabette yarış dışı kalmaması ve kaliteli işgücü gereksinimi için son derece önemlidir. Bu eğitimin gerek yurt içinde gerekse yurt dışında işpiyasalarının beklentileri çerçevesinde düzenlenerek, genç nüfusun ihtiyacı olan bilgi, ustalık ve yetkinliğin kazandırmasında en büyük sorumluluk öğretmenlerindir (MEB, 2018a). Öğretmenlik; bireylerin hanesi, muhiti, milleti, yurdu ve devleti için faydalı, olumlu, üreten bir fert ve iyi bir yurttaş olmaları için gösterilen çabalar bütünüdür. Öğretmenlerin gösterdiği çabalar sonucunda yetişen bireyler en yakınından başlayarak hanesini, milletini ve devletini kalkındırır ve güçlendirir. Milletimizin ve devletimizin iktisadi olarak büyümesi öğretmenlerin bireyleri yetiştirme sürecinde gösterdikleri çabalarına bağlıdır (Tekişik, 1987).

Türk Milli Eğitim sisteminde ortaöğretim düzeyinde eğitim veren okullar üç farklı genel müdürlüğe bağlıdır. Bunlar; genel liselerin bağlı olduğu Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, mesleki eğitim veren okulların bağlı olduğu Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü ve imam hatip liselerinin bağlı olduğu Din Öğretimi Genel Müdürlüğüdür. Okulların farklı genel müdürlüklere bağlı olmasının nedeni her birinin farklı amaçlar doğrultusunda öğrenci yetiştirmesidir.

Mesleki ve teknik eğitimin kendine mahsus yönleri vardır. Uygulanan öğretim programları, haftalık ders saatleri, sınıftan değişik olarak ortaya çıkan atölye ortamı, alan öğretmenlerinin mezun olduğu farklı fakülteler, eğitim ve öğretimin bir kısmının okul dışında da uygulamalı yapılabilmesi ve sonucunda çevre ile kurulan iletişim genel ortaöğretim okulları ile mukayese edildiğinde farklı bir sistem teşkil eder (Sönmez, 2006). Öğrenci, öğretmen ve eğitim programları, eğitimi sosyal bir sistem olarak gören bilim insanları tarafından, bu sistemin en önemli üç ögesi olarak kabul görmektedir (Karagözoğlu, 1986). Eğitim, tüm toplumsal faaliyetler içerisinde, insanın en mühim gördüğü alandır. Eğitimde en mühim insan ögesi ise öğretmendir. Eğitimin özelliğinden ötürü bu ögenin yerini başka bir nesne ile değiştirmek mümkün değildir (Kaya, 1984).

Mesleki ve teknik eğitim, ülkelerin ekonomik olarak kalkınması, diğer ülkeler ile yarışmada bir adım öne geçmesi ve istihdam politikalarının sağlıklı yürütülebilmesi için büyük öneme sahiptir. Ülke olarak bilgi çağına entegre olabilmek adına, toplumun her kademesine mesleki ve teknik eğitimin önemini kavratmak gerekmektedir (Sezgin, 1999).

Bu denli öneme sahip mesleki ve teknik Anadolu liseleri diğer okul türleri ile karşılaştırıldığında, akademik başarı ve yükseköğretime geçiş oranlarının daha düşük, devamsızlık oranı ve sınıf tekrarlarının daha fazla olduğunu görülmektedir. Mesleki ve teknik Anadolu liseleri mesleki eğitim ağırlıklı okullar olduğundan; derslerin meslek ve kültür dersi olarak ikiye ayrılması, öğrenciler tarafından kültür derslerinin ikinci planda görülmesine neden olmakta buda akademik başarı sorununu beraberinde getirmektedir. Başarısızlığın faturası ise kültür dersi öğretmenlerine kesilmektedir.

Farklı değer yargıları bulunan öğretmenlerin aynı örgüt içinde toplanması ve yoğun etkileşim nedeniyle, okullarda diğer örgüt türlerine göre daha çok çatışma görülmektedir. Her yaştan, farklı ilgi ve yeteneklere, farklı sosyo-ekonomik geçmişe, zekaya, kültürel ve duygusal olgunluğa sahip bireyler toplanarak okul örgütünü oluşturmakta ve ilişkiler öncelikle öğretmen merkezli olarak yürütülmektedir. Öğretmenler diğer öğretmenlerle, okul yöneticileriyle, öğrencilerle ve öğrenci velileriyle iletişim halindedir. Bu iletişim sırasında meydana gelen çatışmaları yönetmek noktasında en büyük görev öğretmenlere düşmektedir (Özgan ve Gediklioğlu, 2008).

Öğrenciler tarafından derslerine ilgi gösterilmeyen, meslek dersi öğretmenleri ile iletişimde sorun yaşayan, akademik başarısızlığın nedeni veliler ve okul yönetimi tarafından kendilerine fatura edilen, okul yönetimi tarafından öğretmenler arasında ikinci planda tutulan, çalıştıkları okula aidiyet hissetmeyen, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan kararlar ve mevzuat bakımından beklentileri karşılanmayan kültür dersi öğretmenlerinin sorunlarının tespit edilmesi ve çözüm önerileri ortaya konulması hedeflenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada amaç mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin yaşadığı sorunları tespit etmek ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri ortaya koymaktır.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1- Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin kişisel özellikleri nelerdir?
- 2- Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin okullarına karşı hissettikleri aidiyet duygusu nasıldır?
- 3- Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin öğrenciler ile yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- 4- Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin okul yönetimi ile yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- 5- Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin meslek dersi öğretmenleri ile yaşadığı sorunlar nelerdir?
- 6- Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin öğrenci velileri ile yaşadığı sorunlar nelerdir?
- 7- Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin mevzuat ve uygulanan kararlar bakımından Milli Eğitim Bakanlığında beklentileri ve yaşanan sorunlar için çözüm önerileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Ülkemizde eğitimin genel sorunları dendiğinde; eğitim sisteminin sürekli değiştirilmesi, öğrenci niteliği, fırsat eşitsizliği, okulların fiziki koşulları, donatım, araç-gereç ve teknolojik yetersizlikler, eğitimin niteliği, sınav sistemleri, öğretmenlerin sayı, atanma ve özlük hakları ile ilgili sorunlar, bütçe ve kaynak yetersizliği gibi pek çok madde sıralanabilir. Bunların içerisinde en önemlisi eğitimin temel yapı taşı olan, sayıları bir milyonu aşan öğretmenlerin sorunlarıdır.

Gelişen teknoloji ve sanayi ile birlikte, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde nitelikli ara eleman ihtiyacına gereksinim her geçen gün artmaktadır. Ülkemizde bu ihtiyacın sağlanmasında en büyük pay mesleki ve teknik Anadolu liselerine düşmektedir. Bu okul türlerinde dersler meslek dersleri ve kültür dersleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Mesleğin gerektirdiği teorik ve pratik bilginin yanında; akademik anlamda da başarılı, okuyan, araştıran, sorgulayan, sayısal muhakeme yeteneğine sahip, soyut düşünebilen, geçmişini ve dünya üzerinde bulunduğu coğrafyayı kavrayabilen, çağa ve teknolojiye ayak uyduran, yenilikleri ve mesleği ile ilgili yabancı kaynakları takip edebilen, bedenlen ve ruhen sağlıklı olan, edebiyat ve sanata değer veren, değişime ve gelişime açık bireyler yetiştirilmesi için kültür dersi öğretmenlerine büyük görevler düşmektedir. Ancak bu öğretmenler meslek ağırlıklı bir okulda çalışırken öğrenciler, okul yönetimi, veliler ve diğer meslek dersi öğretmenleri ile yaşadığı sorunlar nedeniyle, branşları ile ilgili gerekli bilgi ve kazanımların verilmesinde sorunlar yaşamaktadırlar. Bu bilgi ve kazanımların eksikliği ile mezun olan ara elemanlar mesleki bilgileri tam olsa dahi, iş hayatına atıldıklarında iletişim kurma, muhakeme yapma, kültürel ve sosyal yönlerden zayıf kalacaklardır (Arslan, 2008).

Genel öğretmen sorunları ile ilgili pek çok araştırma yapılmasına rağmen kültür dersi öğretmenlerinin sorunlarına ilişkin yapılan araştırma sayısı çok azdır. Bu araştırma mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin yaşadığı sorunların tespit edilmesi ve çözüm önerileri getirilmesi bakımından önem arz etmektedir. Ayrıca mesleki ve teknik eğitimde kalitenin artırılması için öğretmenler, öğrenciler, okul yöneticileri, veliler ve politika üreticilere yardımcı olması bakımından fayda sağlayacağı umulmaktadır.

1.4. Varsayımlar

a-Araştırmaya katılan mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin duygu ve düşüncelerini objektif ve samimi olarak ifade ettikleri varsayılmıştır.

b-Veri toplama aracı, araştırma amacıyla elde edilecek bilgiler için yeterlidir.

c- Seçilen örneklem evreni temsil etmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma Ankara ilinde bulunan mesleki ve teknik Anadolu liselerinde görev yapan kültür dersi öğretmenleri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Mesleki Eğitim: Kişilerin iş yaşamında bir mesleğin icrası için lüzumlu bilgi, beceri ve çalışma alışkanlıklarının kazandırılması ve bireyin kabiliyetlerini, işi bir araç olarak kullanıp, çeşitli yönleri ile geliştirme sürecidir (Kaya, 2014).

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi: Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı, ortaokul sonrasında gidilebilen, bir mesleğe yönelik program uygulayan, dört yıl süreli ve örgün eğitim veren, ara eleman ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmuş, bünyesinde Anadolu teknik programı, Anadolu meslek programı ve mesleki eğitim merkezi programlarını bulundurabilen ortaöğretim kurumlarıdır (MEB, 2018a).

Kültür Dersi Öğretmeni: Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde, meslek ve atölye dersleri dışında, sosyal bilimler, fen bilimleri, sanat ve spor alanlarında ders vermekle yükümlü olan öğretmenlerdir.

Meslek Dersi Öğretmeni: Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde, mesleğe yönelik uygulanan program, alan/dal derslerini atölye ve laboratuvar ortamında vermekle yükümlü olan öğretmenlerdir.

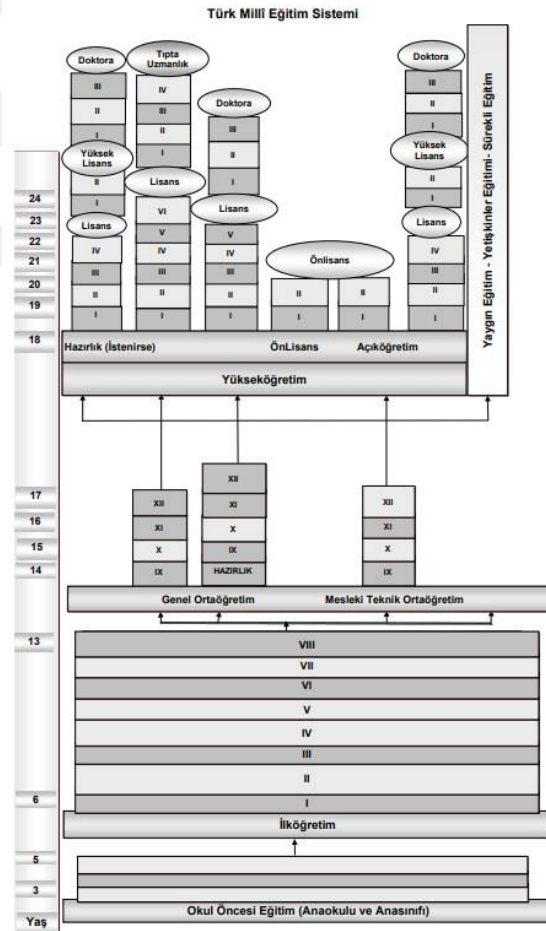
İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi ve daha önce yapılan çalışmalar yer alacaktır.

2.1. Türk Milli Eğitim Sisteminin Genel Yapısı

Anayasa'nın 42. maddesinde "Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetimi ve denetimi altında yapılır." ibaresi yer almaktadır. Türk Milli Eğitim Sistemi, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile belirlenmiş olup örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.

Şekil 1: Türk Milli Eğitim Sistemi. Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2020/'21.

2.2. Örgün Eğitim

Belirli yaş grubu ve eşit düzeydeki kişilere, hedefe yönelik düzenlenmiş programlarla okul içerisinde fiilen ve sistemli olarak gerçekleştirilen eğitimidir. Okul öncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve yükseköğretim gibi eğitim kademelerini bünyesinde barındırır (MEB, 2019).

2.2.1. Okul Öncesi Eğitimi

Milli eğitimin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, okul öncesi eğitimin amaç ve yükümlülükleri; çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimlerini destekleyerek iyi alışkanlıklar edindirmek, ilkokula hazırlayarak dezavantajlı çevre ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir büyüme ortamı yaratmak, Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır (MEB, 2013). Okul öncesi eğitim kurumları; bağımsız anaokulları, bünyesinde çocuk gelişimi ve eğitimi alanı bulunan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında uygulama sınıfı ve diğer eğitim kurumlarının bünyesinde ana sınıfı olarak açılabilir. Anaokulu, ana sınıfı ve uygulama sınıflarına, kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 57-68 aylık çocukların kaydı yapılır. İkameti okulun kayıt alanında olan ve sonraki yıl ilkokula başlayacak çocukların kaydı alındıktan sonra, okulun imkan ve kapasitesi ölçüsünde anaokulu ve uygulama sınıflarına 36-56 aylık, ana sınıflarına ise 45-56 aylık çocuklar da kaydedilebilir. 2021/22 eğitim-öğretim yılında 14.124 okul öncesi eğitim kurumunda 63.142 öğretmen ile 1.885.004 öğrenci eğitim almıştır (MEB, 2022a).

2.2.2. İlköğretim

Milli Eğitim Temel Kanununa göre; mecburi ilköğretim çağı, 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar. İlkokulların birinci sınıflarına o yılın 31 aralık tarihinde 72 ayını dolduran çocukların kaydı yapılır. Çocuğun gelişim durumuna göre bu süre değişkenlik gösterebilir.

İlköğretimin amacı; Türk çocuklarının iyi birer yurttaş olabilmeleri için, gereken temel bilgileri, becerileri, davranış ve alışkanlıkları kazandırarak, milli ahlak anlayışına göre yetişmelerini, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmalarını sağlamaktır. İlköğretim kurumları; dört yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile dört yıl süreli

zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkan veren ortaokullar ile imam hatip ortaokullarından oluşur. Ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarında lise eğitimini destekleyecek şekilde öğrencilerin yetenek, gelişim ve tercihlerine göre seçimlik dersler oluşturulur (MEB, 2015). 2021/22 eğitim-öğretim yılında 24.519 ilkokulda 310.477 öğretmen ile 5.433.901 öğrenci, 18.936 ortaokulda 376.747 öğretmen ile 5.293.067 öğrenci eğitim almıştır (MEB, 2022a).

2.2.3. Ortaöğretim

Ortaöğretim; ilköğretimden sonra, en az dört yıl zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel ortaöğretim ile mesleki ve teknik öğretim kurumlarını kapsar. Ortaöğretimin amacı; ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vererek toplumun sorunlarını tanıyan, ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan öğrenciler yetiştirerek, farklı programlar uygulayan okullar sayesinde ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime, mesleğe ve hayata hazırlamaktır (MEB, 2015).

Ortaöğretim, farklı genel müdürlüklere ait bünyesinde farklı programlar uygulayan liselerden meydana gelir ve öğrenciler yetenekleri doğrultusunda bu liselere giderek eğitim alırlar. Bu okullar Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne bağlı Anadolu liseleri, fen liseleri ve sosyal bilimler liseleri (MEB, 2021a); Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı mesleki ve teknik Anadolu liseleri, çok programlı Anadolu liseleri, mesleki eğitim merkezleri, güzel sanatlar liseleri ve spor liseleri (MEB, 2018a:23), Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne bağlı Anadolu imam hatip liseleri (MEB, 2021b), Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı açık öğretim lisesi, açık öğretim imam hatip lisesi ve mesleki açık öğretim lisesi (MEB, 2021c), Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı okullar ile Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne bağlı özel ortaöğretim okullarıdır. Bu okulların tümünde ortaöğretim düzeyinde 2021/22 eğitim-öğretim yılında 12.804 okul/kurumda 389.307 öğretmen ile 6.543.599 öğrenci eğitim almıştır (MEB, 2022a).

2.2.4. Özel Eğitim ve Rehberlik

Özel eğitim, kişisel ve gelişimsel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri bakımından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitilmesi ve sosyal

ihtiyaçlarının karşılanması için, özel eğitimli personel ve eğitim programlarıyla, gerekli fiziki şartların sağlandığı eğitim ortamlarında yürütülen eğitimidir. (ÖEHY, 2018).

Rehberlik ve araştırma merkezlerinde gerçekleştirilen değerlendirme ve tanılama sonrasında özel eğitime ihtiyacı olan görsel, işitsel, ortopedik ve zihinsel yetersizliği olan bireyler ile otizmli bireyler ve özel yetenekli bireylere her tür ve kademede kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları ile eğitim verilmektedir. Ayrıca zorunlu eğitim çağında olup özel eğitim ihtiyacı bulunmakla birlikte sağlık problemleri nedeniyle doğrudan eğitim kurumlarından faydalanamayacak bireyler için evde ya da hastanede eğitim verilebilmektedir. Bu bireylerin en az sınırlandırılmış ortamlarda eğitim almaları esastır, bu nedenle öncelikle normal gelişim gösteren akranlarının gittiği sınıflarda eğitim görmeleri amaçlanır (MEB, 2018b). 2021/22 eğitim-öğretim yılında Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetlerine Genel Müdürlüğüne bağlı 503 okul/kurumda 8.704 öğretmen ile 26.812 öğrenci eğitim almıştır (MEB, 2022a).

2.2.5. Özel Öğretim

Özel öğretim kurumları, devlet okulları dışında kalan, Milli Eğitim Bakanlığının denetimleri ve gözetimlerine tabi, yardım kuruluşları, yerli, yabancı gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulabilen anaokulundan üniversiteye kadar her kademede açılabilen, belli bir eğitim ücreti alarak, örgün eğitim-öğretim veren eğitim kurumlarıdır (Uygun, 2003). Özel Öğretim Kanununa göre özel Türk okulları, yabancılar tarafından açılan okullar, milletlerarası okullar ve azınlıkların okulları, özel okul statüsüne sahiptir.

2.2.6. Yükseköğretim

Milli Eğitim Temel Kanununda belirtildiği üzere; ortaöğretim sonrasında devam edilebilen en az iki yıllık yükseköğretim veren üniversiteler, fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, meslek yüksekokulları ile araştırma ve uygulama merkezleridir.

Yükseköğretim kurumları, ülkelerin kalkınması için gerekli olan mesleklerin yapılmasını sağlayan insan gücünün yetiştirilmesinde büyük öneme sahiptir. Ayrıca toplum

kültürünü geliştirerek, bilimsel araştırmalarla elde edilen sonuçlar toplumdaki tüm kurumların şekillenmesini sağlar (Erden, 2020).

2.3. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine dahil olmamış, sistemin içerinde bulunan ya da örgün eğitim kademelerinden ayrılmış bireylere gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandırmak için ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlayıcı eğitim, öğretim, rehberlik ve uygulama etkinlikleridir (Kaya, 2016).

2.3.1. Hayat Boyu Eğitim

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığının resmi yaygın ve yetişkin eğitim veren birimleri Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünün çatısı altında toplanmıştır. Bu genel müdürlüğe bağlı okul türleri, halk eğitim merkezleri, olgunlaşma enstitüleri, açık öğretim okulu, açık öğretim lisesi, mesleki açıköğretim lisesi, mesleki ve teknik açıköğretim okuludur (MEB, 2021c).

2.4. Mesleki ve Teknik Eğitimin Önemi, Amaç ve Hedefleri

Ekonominin küreselleşmesi ile birlikte, bilgi toplumu çağının gerektirdiği nitelikli iş gücünün yetişmesi önem arz etmektedir. Türkiye'nin genç nüfus potansiyeli de düşünöldüğünde bireylerin bilgi, beceri ve yetkinliklerini artırmanın yanında işgücü piyasasında aktif rol almalarını sağlamak adına mesleki ve teknik eğitimin önemi ön plana çıkmıştır (SBB, 2014).

Diğer ölkelerle rekabet sürecinde insan gücü kalitesinin artırılarak, gelişmiş ölkelerde olduğu gibi mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilerek, sanayi ve hizmet sektörünün ihtiyaı olan insan gücü sağlanmalıdır (Baltacı, 1999).

İnsanların toplum içinde saygın bir yer kazanması ve yaşam standartlarının yükselmesi, önemli ölçüde aldıkları eğitim şekline ve gösterdikleri başarıya bağlıdır. Mesleki ve teknik eğitim gençleri yetenekleri doğrultusunda meslek sahibi ederek, disiplinli

çalışma alışkanlığı kazandırarak, kendine güvenen ve topluma faydalı kişiler haline getirir. Tüm bu çerçevede düşünüldüğünde, mesleki eğitimin bireysel yararlar kadar, toplum ve sosyal hayata katkıları önem arz etmektedir (Turan, 1992).

Mesleki ve teknik eğitim, iş birliği gerçekleştirdiği sektörlerle, ulusal ve uluslararası mesleki yeterliliklere sahip, meslek etiği ve mesleki değerlerle donatılmış, ekonomiye katma değer yaratan, yenilikçi, girişimci, üreten ve işinde yetkin bireyler yetiştirmeyi amaçlar.

Mesleki ve teknik eğitimin öncelikleri

- İhtiyaç doğrultusunda nitelikli iş gücü yetiştirmek,
- Mesleki ve teknik eğitimi katılımcı bir anlayışla yönetmek,
- Mezunların üretime katılacak şekilde yetişmesini sağlamak,
- Mesleki ve teknik eğitim sistemini sürekli geliştirmek ve kalitesini yükseltmek,
- İş piyasasının ihtiyaçlarına göre modüler öğretim programları hazırlamak,
- Ekonomide verimlilik ve rekabet gücünün artırılması için eğitimin sosyal ve sektörel entegrasyonunu sağlamak,
- Bireylere bir mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerilerin yanı sıra değişime uyum sağlaması için ihtiyaç duyulan yetkinlikleri kazandırmak,
- Dijitalleşme süreciyle birlikte belirli alanlarda bireylere bilgi ve iletişim teknolojilerinde temel yetkinliklerin yanı sıra üst düzey becerileri de kazandırmak,
- Öğrencileri milli kültürümüzün temeli olan ahilik anlayışıyla ve bu anlayışa özgü iş ahlakı değerleriyle yetiştirmek,
- Mesleki ve teknik eğitim ile insan odaklı kalkınmanın sağlanmasında etkin yer almak,
- Sektörün dijital dönüşümü çerçevesinde yeni iş alanlarının oluşturulması ve istihdamın artırılmasında rol oynayan girişimcilik anlayışını kazandırılmaktır (MEB, 2018a).

Ekonomik büyümenin üretim ile bağlantısı dikkate alındığında mesleki eğitimin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi gözler önüne çıkmaktadır. Temel (1996) mesleki ve teknik eğitimi ekonomik yönden gerekli kılan sebepleri şöyle açıklamaktadır.

- İş gücü piyasasının ihtiyaçlarının karşılanması,
- Üretimde verimlilik ve kalite artışının sağlanması

- İşsizliğin azaltılması,
- Daha ucuz ve kaliteli mal ve hizmet üretilmesi,
- İç ve dış pazarlarda rekabet gücünün yükseltilmesi,
- Kaynakların etkinlik, verimlilik ve rasyonellik esaslarına göre kullanılması,
- Çağdaş teknolojinin izlenmesi, yorumlanması, mal ve hizmet üretimine yansıtılması,
- Hızlı, istikrarlı ve sağlıklı bir ekonomik kalkınmanın desteklenerek gerçekleştirilmesidir.

Mesleki ve teknik eğitime olan gereksinimler sosyal bakımdan değerlendirildiğinde ise; bireylerin üretime katılması ve toplumların varlıklarını sürdürebilmeleri için gerekli olduğu görülür. Meslek sahibi olup ekonomik bağımsızlığa ulaşan bireylerden oluşan toplumda refah ve güvence artacak bu da beraberinde toplumsal huzuru getirecektir. Mesleki yeterliliklerin gelişmesi ve toplumsal iş birliğine katılmadaki rolü ile mesleki ve teknik eğitim sosyal başarı ve mülkiyet duygusu kazandırarak, bireyleri topluma yararlı kılıp, işsiz bireylerin toplum için zararlı olabilecek durumdan çıkmasını sağlamaktadır. Tüm bu göstergeler sosyal bakımdan sistemli ve planlı bir mesleki teknik eğitime ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Alkan vd., 1991).

2.5. Ülkemizde Ortaöğretim Düzeyinde Mesleki ve Teknik Eğitimin Genel Yapısı ve Mevcut Durum

Tablo 1

Türkiye’de eğitim kademelerine göre örgün eğitim okul/kurum, öğrenci, öğretmen sayıları (2021-2022 öğretim yılı)

Eğitim Kademesi	Okul/Kurum	Öğrenci	Öğretmen
Okul Öncesi Eğitim	14.124	1.885.004	63.142
İlkokul	24.519	5.433.901	310.477
Ortaokul	18.936	5.293.067	376.747
Genel Ortaöğretim	6.761	4.092.604	193.589
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim	4.349	1.833.717	143.953
Din Öğretimi	1.694	617.278	51.765
Toplam	70.383	19.155.571	1.139.673

Kaynak: (MEB, 2022a), (Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2020/’21’den derlenmiştir.)

Türkiye’de 2021-2022 eğitim-öğretim yılında örgün eğitimde toplam 70.383 eğitim kurumunda, 1.139.673 öğretmen ve 19.155.571 öğrenci ile eğitim verilmiştir.

Tablo 2

Yıllara göre genel ve mesleki ortaöğretime ait okul, öğretmen ve öğrenci sayıları

Öğretim Yılı	Genel Ortaöğretim			Mesleki Ortaöğretim		
	Okul/Kurum	Öğretmen	Öğrenci	Okul/Kurum	Öğretmen	Öğrenci
2017/18	5.717	159.579	3.074.642	4.461	145.511	1.987.282
2018/19	6.242	175.275	3.250.334	4.640	149.147	1.793.391
2019/20	6.925	186.914	3.412.564	4.470	144.255	1.608.081
2020/21	6.876	184.997	3.920.083	4.423	147.037	1.731.556
2021/22	6.761	193.589	4.092.604	4.349	143.953	1.833.717

Kaynak: (MEB, 2022a), (Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2020/’21’den derlenmiştir.)

Tablo 2 incelendiğinde son beş yıldaki mesleki ortaöğretim öğrenci sayısında ve öğretmen sayılarında dalgalanma olduğu gözlemlenmektedir. Okul/kurum sayına baktığımızda son üç yılda azalma mevcuttur. 2021/22 istatistiklerine baktığımızda; ortaöğretimde toplam 11.110 okul/kurum bulunmaktadır. Bunların 6.761’i genel ortaöğretim kurumu, 4.349’u mesleki ortaöğretim kurumudur. Öğrenci sayılarına baktığımızda genel ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenci sayısı 4.092.604 iken mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenci sayısı 1.833.717’dir. Bu göstergelere göre ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin yaklaşık %30.9’u mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına devam etmektedir. Avrupa birliği ülkelerine baktığımızda mesleki ve teknik eğitime devam eden öğrenci oranı, genel ortaöğretime devam eden öğrenci oranının %60-%70 seviyelerinde olduğu görülür. Türkiye’deki oranın da Avrupa birliği ülkeleri seviyesine çekilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde ortaöğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitim,

- Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü bünyesinde mesleki ve teknik Anadolu lisesi, çok programlı Anadolu lisesi, mesleki eğitim merkezi,
- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı mesleki açıköğretim lisesi,
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı engelli öğrenciler meslek lisesi/eğitim merkezi/uygulama okulu,

- Özel Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı özel meslek liseleri, tarafından yürütülmektedir.

Tablo 3

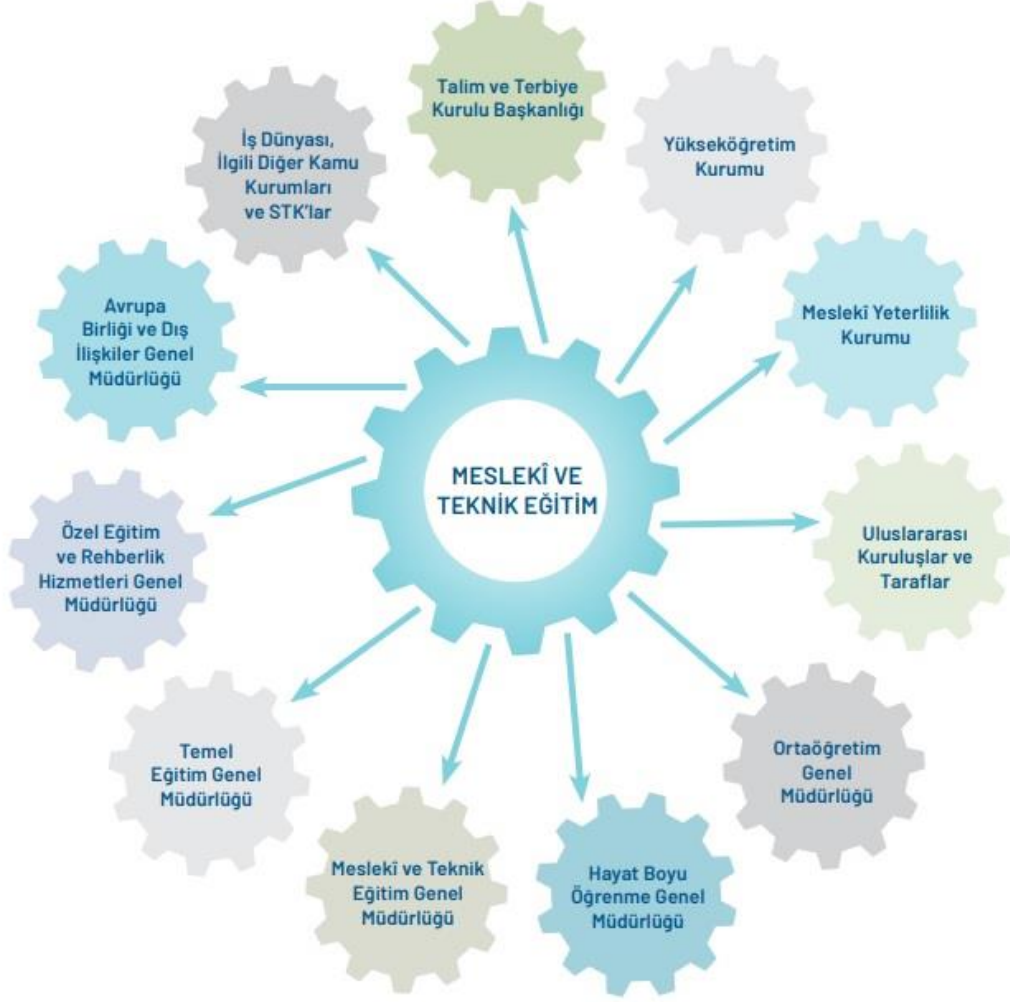
Türkiye’de ortaöğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitim (2021-2022 öğretim yılı)

Okul Türü	Okul/Kurum	Öğrenci	Öğretmen
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2.417	1.111.539	103.510
Çok Programlı Anadolu Lisesi	690	65.069	16.462
Mesleki Eğitim Merkezi	359	400.219	6.679
Mesleki Açıköğretim Lisesi	1	90.509	0
Engelli Öğrenciler Meslek Lisesi/Eğitim Merkezi/ Uygulama Okulu	503	26.812	8.704
Özel Mesleki Ortaöğretim	379	139.569	8.598
Toplam	4.349	1.833.717	143.953

Kaynak: (MEB, 2022a), (Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2020/’21’den derlenmiştir.)

Tablo 3 incelendiğinde Türkiye’de mesleki ve teknik ortaöğretim kademesinde okul/kurum, öğrenci ve öğretmen sayısı bakımından en büyük payın mesleki ve teknik Anadolu liselerine ait olduğu görülebilir. Tablodan da görüleceği üzere Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim farklı genel müdürlükler bünyesinde farklı okul türleri ile yürütülmekte olup, doğrudan ya da dolaylı olarak çok sayıda paydaşı bulunmaktadır.

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN PAYDAŞLARI

Şekil 2: Mesleki ve Teknik Eğitimin paydaşları. Kaynak: (MEB, 2018a).

2.6. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okul Türleri ve Okullara Yerleşim Süreci

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı okul türleri ve programları şu şekildedir.

Tablo 4

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı okul/program türleri

Okul Türü	Program Türü
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Anadolu Meslek Programı (AMP)
	Anadolu Teknik Programı (ATP)
	Ustalık Programı (MEMP)
Çok Programlı Anadolu Lisesi	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
	Anadolu Lisesi
	Anadolu İmam-Hatip Lisesi
	Ustalık Programı (MEMP)
Mesleki Eğitim Merkezleri	Ustalık Programı (MEMP)
Güzel Sanatlar Liseleri	
Spor Liseleri	

Kaynak: (MEB, 2018a)

Daha önce 22 farklı okul türü (kız meslek lisesi, sağlık meslek lisesi, endüstri meslek lisesi, otelcilik ve turizm meslek lisesi, denizcilik lisesi, tapu kadastro meslek lisesi vs.) ile eğitim öğretim faaliyetlerini sürdüren Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, 2014 yılında yayınlanan Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Okul Çeşitliliğinin Azaltılması Genelgesi ile okul türü sayısını mesleki ve teknik Anadolu lisesi ve çok programlı Anadolu lisesi olarak ikiye düşürmüştü, 2016 yılında mesleki eğitim merkezleri eklenmiş, Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne bağlı olan güzel sanatlar ve spor liseleri ise 2018 yılındaki değişiklikle Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır.

Bu okullar bünyesinde farklı programlar, program türünün altında ise; Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde 52 alanda ve bu alanlar altındaki 111 dalda; mesleki eğitim merkezlerinde ise 37 alanda ve bu alanlar altındaki 191 dalda öğretim programı uygulanmaktadır (MEB, 2022c). Alan; ortaöğretim kurumlarında ortak özelliklere sahip birden fazla meslek dalını içeren; bilgi, beceri, tutum, davranış ve istihdam imkanı sağlayan programların her biridir (Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği [OKY], 2013: madde 4). Örneğin, İnşaat teknolojisi alanı. Dal ise; mesleki ve teknik ortaöğretim programlarında uygulanan bir alan altında belirli konularda uzmanlaşmaya yönelik bilgi, beceri, tutum, davranış gerektiren ve istihdam imkanı sağlayan işkollarından her biridir (OKY, 2013: madde 4). Örneğin inşaat teknolojisi alanı statik yapı teknik ressamlığı dalı.

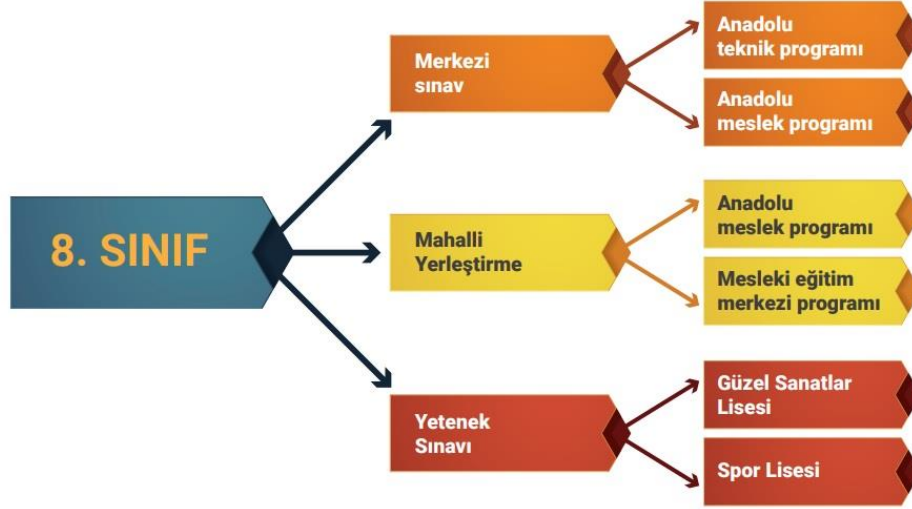
Anadolu meslek programında (AMP); bir mesleğe yönelik bilgi ve becerilerin yanında genel bilgi dersleri yer almaktadır. Merkezi sınav veya mahalli yerleştirme ile kayıt yapılır (MEB, 2018a). Öğrenciler 12. sınıfta haftada üç gün işletmede beceri eğitimi görürler (MEB, 2020b).

Anadolu teknik programında (ATP); bir mesleğe yönelik bilgi ve becerilerin yanında matematik, fizik, kimya ve biyoloji dersleri 4 yıl boyunca ağırlıklı olarak verilmektedir. Merkezi sınav ile kayıt yapılır (MEB, 2018a). Yükseköğretime hazırlayan akademik destek dersleri verilir (OKY, 2013: madde 4). Öğrenciler 40 iş günü işletmelerde uygulama eğitimi kapsamında staj görürler (MEB, 2020b).

MEB Ortaöğretime Geçiş Tercih ve Yerleştirme Klavuzu 2022’de ortaokul sonrası Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı okullara yerleştirmenin iki şekilde olacağı belirtilmiştir. İlki LGS (Liselere Geçiş Sistemi) ile merkezi sınav puanı sonucunda puan üstünlüğüne göre tercih edilecek okullara yerleştirme, ikincisi ise sınava girmeden yerel yerleştirmedir. Yerel yerleştirme öğrencilerin ikamet adresleri, okul başarı puanının üstünlüğü ve okula özürsüz devamsızlık yapılan gün sayısının azlığı kriterlerine göre yapılır. Değerlendirmede eşitlik olması durumunda sırasıyla; 8’inci, 7’nci ve 6’ncı sınıflardaki yıl sonu başarı puanı üstünlüğüne bakılır.

Ortaokuldan mezun olan bir öğrencinin Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı okullara yerleşme süreci Şekil 3’ te verilmiştir.

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okullara Yerleşim Süreci

Şekil 3. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı okullara yerleşme süreci.

Kaynak: (MEB, 2020b).

2.6.1. Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı, ortaokul sonrasında gidilebilen, bir mesleğe yönelik program uygulayan, dört yıl süreli ve örgün eğitim veren, ara eleman ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmuş, bünyesinde merkezi sınav puanı ile öğrenci alan ATP (Anadolu teknik programı), merkezi sınav puanı veya yerel yerleştirme ile öğrenci alan AMP (Anadolu meslek programı) ve MEM (mesleki eğitim merkezi) programlarını bulundurabilen ortaöğretim kurumlarıdır (MEB, 2018a).

Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde uygulanmakta olan alanlar ve bu alanlar altındaki dallar şunlardır.

Tablo 5

Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde uygulanan alan/dallar

Alan Adı		Dal Adı	
1	Adalet	1	İnfaz ve Koruma
		2	Zabıt Katipliği
2	Aile ve Tüketici Hizmetleri	1	Sosyal Destek Hizmetleri
		2	Tüketici Hizmetleri
3	Bilişim Teknolojileri	1	Ağ İşletmenliği
		2	Yazılım Geliştirme
4	Biyomedikal Cihaz Teknolojileri	1	Fizyolojik Sinyal İzleme Teşhis ve Kayıt Cihazları
		2	Tıbbi Görüntüleme Sistemleri
		3	Tıbbi Laboratuvar ve Hasta Dışı Uygulama Cihazları
		4	Yaşam Destek ve Tedavi Cihazları
5	Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı	1	Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı
6	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	1	Erken Çocukluk ve Özel Eğitim
7	Denizcilik	1	Güverte İşletme
		2	Gemi Makineleri İşletme
		3	Gemi Elektronik ve Haberleşme
8	El Sanatları Teknolojisi	1	Dekoratif El Sanatları
		2	Dekoratif Ev Tekstili
9	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	1	Asansör Sistemleri
		2	Elektrikli Cihazlar Teknik Servisi
		3	Elektrik Tesisatları ve Dağıtım
		4	Endüstriyel Bakım Onarım
		5	Elektronik ve Haberleşme
		6	Savunma Elektronik Sistemleri
10	Endüstriyel Otomasyon Teknolojileri	1	Endüstriyel Otomasyon Teknolojileri
11	Gazetecilik	1	Gazetecilik
12	Geleneksel Türk Sanatları	1	Geleneksel Türk Sanatları
13	Gemi Yapımı	1	Gemi İnşa
		2	Yat İnşa
		3	Gemi Donatım
14	Gıda Teknolojisi	1	Gıda Teknolojisi
15	Grafik ve Fotoğraf	1	Fotoğraf
		2	Grafik
16	Güzellik Hizmetleri	1	Güzellik Hizmetleri
17	Halkla İlişkiler	1	Halkla İlişkiler
18	Harita-Tapu-Kadastro	1	Harita Kadastro
		2	Tapu
19	Hasta ve Yaşlı Hizmetleri	1	Hasta ve Yaşlı Bakımı
20	Hayvan Yetiştiriciliği ve Sağlığı	1	Hayvan Yetiştiriciliği ve Sağlığı

Tablo 5'in devamı

Alan Adı		Dal Adı	
21	İnşaat Teknolojisi	1	İnşaat Üstyapı
		2	İnşaat Altyapı
		3	Mimari Yapı Teknik Ressamlığı
		4	Statik Yapı Teknik Ressamlığı
		5	Mimari Restorasyon
		6	Yapı Yüzey Kaplama ve Yalıtım
22	İtfaiyecilik ve Yangın Güvenliği	1	İtfaiyecilik ve Yangın Güvenliği
23	Kimya Teknolojisi	1	Kimya Laboratuvarı
		2	Petrol Endüstrisi
		3	Proses
24	Konaklama ve Seyahat Hizmetleri	1	Animatörlük
		2	Konaklama Hizmetleri
		3	Seyahat Acenteciliği
25	Kuyumculuk Teknolojisi	1	Takı İmalatı
26	Laboratuvar Hizmetleri	1	Gıda, Tarım ve Hayvan Sağlığı Laboratuvarı
27	Maden Teknolojisi	1	Madencilik
28	Makine ve Tasarım Teknolojisi	1	Bilgisayar Destekli Endüstriyel Modelleme
		2	Bilgisayar Destekli Makine Ressamlığı
		3	Bilgisayarlı Makine İmalatı
		4	Değirmencilik
		5	Endüstriyel Kalıp
		6	Makine Bakım Onarım
		7	Savunma Mekanik Sistemleri
		8	Tıbbi Cihaz Üretimi
		9	Endüstriyel Ürünler Tasarımı
29	Matbaa Teknolojisi	1	Baskı Öncesi
		2	Ofset Baskı Sistemleri
30	Metal Teknolojisi	1	Metal Doğrama
		2	Kaynakçılık
31	Metalürji Teknolojisi	1	Döküm
		2	İzabe ve Haddecilik
32	Mikromekanik	1	Mikromekanik ve Saatçilik
33	Mobilya ve İç Mekân Tasarımı	1	Mobilya Üretim Teknolojisi
		2	Mobilya İç Mekân Ressamlığı
34	Moda Tasarım Teknolojileri	1	Terzilik
		2	Giysi Kalıp Tasarımı ve Üretim
35	Motorlu Araçlar Teknolojisi	1	İş Makineleri
		2	Otomotiv Boya
		3	Otomotiv Elektromekanik
		4	Otomotiv Gövde
		5	Elektrikli Araçlar

Tablo 5'in devamı

Alan Adı		Dal Adı	
36	Muhasebe ve Finansman	1	Muhasebe
		2	Dış Ticaret
37	Pazarlama ve Perakende	1	Satış Danışmanlığı
		2	Sigortacılık
38	Plastik Teknolojisi	1	Plastik Teknolojisi
39	Plastik Sanatlar	1	Plastik Sanatlar
40	Radyo-Televizyon	1	Radyo-Televizyon
41	Raylı Sistemler Teknolojisi	1	Raylı Sistemler Elektrik-Elektronik
		2	Raylı Sistemler Yol
		3	Raylı Sistem Araçları
42	Sağlık Hizmetleri	1	Ebe Yardımcılığı
		2	Hemşire Yardımcılığı
		3	Sağlık Bakım Teknisyenliği
43	Siber Güvenlik	1	Siber Güvenlik
44	Tarım	1	Tarım
45	Tekstil Teknoloji	1	Dokuma Üretim Teknolojisi
		2	Örme Üretim Teknolojisi
		3	İplik Üretim Teknolojisi
		4	Tekstil Baskı ve Desenciligi
		5	Tekstil Boya Apre ve Laborantılığı
46	Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme	1	Soğutma ve İklimlendirme Sistemleri
		2	Tesisat ve Enerji Sistemleri
47	Uçak Bakım	1	Uçak Elektroniği
		2	Uçak Gövde-Motor
48	Ulaştırma Hizmetleri	1	Sivil Havacılık
		2	Lojistik
49	Yenilenebilir Enerji Teknolojiler	1	Yenilenebilir Enerji Teknolojileri
50	Yiyecek İçecek Hizmetleri	1	Yiyecek İçecek Hizmetleri
51	Ayakkabı ve Saraciye Teknolojisi (Protokol Kapsamında)	1	Ayakkabı Tasarımı ve Üretimi
		2	Saraciye Tasarımı ve Üretimi
52	Seramik ve Cam Teknolojisi (Protokol Kapsamında)	1	Seramik
		2	Cam

Kaynak: (MEB, 2022c)

2021-2022 eğitim-öğretim yılında 2.417 mesleki ve teknik Anadolu lisesinde 103.510 öğretmen ile 1.111.539 öğrenci eğitim almıştır (MEB, 2022a).

Mesleki ve teknik Anadolu lisesi programlarından mezun olanlara;

- Mezun oldukları Anadolu teknik veya Anadolu meslek program türünün ilgili alan ve dalında diploma (MTAL),
- İşyeri açma belgesi,
- Usta öğreticilik belgesi,
- EUROPASS belgesi,
- Aldığı ve başardığı modülleri, dersleri ve kredileri gösteren belge verilmektedir (MEB, 2020b).

2.6.2. Çok Programlı Anadolu Liseleri

Nüfusun az ve dağınık olduğu küçük yerleşim yerlerinde, genel ortaöğretim, (genel lise), mesleki ve teknik Anadolu lisesi, mesleki eğitim merkezi ve imam hatip program türlerini bir arada bulundurabilen ortaöğretim kurumlarıdır. 2021-2022 eğitim-öğretim yılında 690 çok programlı Anadolu lisesinde 16.462 öğretmen ile 65.069 öğrenci eğitim almıştır (MEB, 2022a).

2.6.3. Mesleki Eğitim Merkezleri

Esnaf ve sanatkarların çırak ihtiyacının karşılanması, öğrencilerin ahilik kültüründen gelen usta çırak ilişkisi ve iş başı eğitimi yoluyla usta olarak yetiştirilmesi amacıyla mesleki eğitim merkezleri (çıraklık eğitimi) zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır (MEB, 2018a).

Mesleki eğitim merkezlerinde öğrenciler ilgi ve yetenekleri olduğu meslek alanında hem çalışarak hem okuyarak eğitim alırlar. Kayıt için yaş sınırlaması olmayıp, en az ortaokul veya imam hatip ortaokulunu bitiren, sağlık durumu ilgili mesleğin öğrenimine elverişli olanlar kayıt yaptırabilirler. Eğitim süresi 4 yıl olup, meslek liselerinden farklı olarak haftada bir gün okul eğitimi, dört gün ise işletmelerde mesleki eğitim yapılır. Kayıt olacağı meslek dalı ile ilgili usta öğreticilik belgesine sahip bir ustanın bulunduğu iş yeri ile sözleşme imzalaması gerekir. İşletmelerde mesleki eğitim ilk seneden son seneye kadar devam eder.

Üçüncü yılın sonunda öğrenciler kalfalık sınavına, dördüncü yılın sonunda ise ustalık sınavına alınır. Başarılı olanlara belge verilir. Öğrencilerin lise diploması alabilmeleri için Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen fark derslerini tamamlamaları gerekir (MEB, 2022b).

Mesleki eğitim merkezlerinde uygulanmakta olan alan ve bu alanlar altındaki dallar şunlardır.

Tablo 6

Mesleki Eğitim Merkezlerinde uygulanan alan/dallar

Alan Adı		Dal Adı
1	Ayakkabı ve Saraciye Teknolojisi	1 Ayakkabı Modelistliği
		2 Ayakkabı Üretimi
		3 Saraciye Modelistliği
		4 Saraciye Üretimi
2	Bilişim Teknolojileri	1 Bilgisayar Teknik Servisi
		2 Yazılım Geliştirme
3	Büro Yönetimi	1 Yönetici Sekreterliği
4	Denizcilik	1 Balıkçılık ve Su Ürünleri
5	El Sanatları Teknolojisi	1 Dekoratif El Sanatları
		2 Dekoratif Ev Tekstili
		3 El Dokuma
		4 El ve Makine Nakışı
		5 Halı Desinatörlüğü
		6 Sanayi Nakışı
6	Elektrik- Elektronik Teknolojisi	1 Asansör Sistemleri
		2 Bobinaj
		3 Büro Makineleri Teknik Servisi
		4 Elektrik Tesisatları ve Pano Montörlüğü
		5 Elektrikli Ev Aletleri Teknik Servisi
		6 Endüstriyel Bakım Onarım
		7 Görüntü ve Ses Sistemleri
		8 Güvenlik Sistemleri
		9 Haberleşme Sistemleri
		10 Yüksek Gerilim Sistemleri
7	Endüstriyel Otomasyon Teknolojileri	1 Endüstriyel Kontrol
8	Gemi Yapımı	1 Gemi Donatımı
		2 Gemi İnşa
		3 Kompozit Tekne İmalatı
		4 Yat İnşa
9	Gıda Teknolojisi	1 Bitkisel Yağ Üretim
		2 Çay İşleme
		3 Endüstriyel Et İşleme
		4 Hububat İşleme
		5 Sebze ve Meyve İşleme
		6 Su Ürünleri İşleme
		7 Süt İşleme
		8 Şekerleme ve Çikolata Üretim
		9 Zeytin İşleme

Tablo 6'nın devamı

Alan Adı		Dal Adı	
10	Grafik ve Fotoğraf	1	Fotoğraf
		2	Animasyon
		3	Grafik
11	Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri	1	Cilt Bakımı ve Makyaj
		2	Erkek Kuaförlüğü
		3	Kadın Kuaförlüğü
12	Harita-Tapu-Kadastro	1	Harita Kadastro
13	Hayvan Yetiştiriciliği ve Sağlığı	1	Arıcılık
		2	Büyükbaş Hayvan Yetiştiriciliği
		3	Ev ve Süs Hayvanları
		4	Evcil Hayvan Kuaförlüğü
		5	Kanatlı Hayvan Yetiştiriciliği
		6	Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği
14	İnşaat Teknolojisi	1	Ahşap Yapı Sistemleri
		2	Betonarme Kalıp ve Donatı Sistemleri
		3	Yapı Duvar ve Sıva Sistemleri
		4	Beton-Çimento ve Zemin Teknolojisi
		5	Cephe Sistemleri ve PVC Doğrama
		6	Çatı Sistemleri
		7	Çelik Yapı Teknik Ressamlığı
		8	İç Mekân Teknik Ressamlığı
		9	Mimari Restorasyon
		10	Mimari Yapı Teknik Ressamlığı
		11	Statik Yapı Teknik Ressamlığı
		12	Yapı Dekorasyonu
		13	Yapı Yalıtımı
		14	Yapı Yüzey Kaplama
15	Kimya Teknolojisi	1	Boya Üretimi ve Kontrolü
		2	Çimento ve Yapı Kimyasalları Üretimi
		3	Deri İşleme
		4	Kâğıt Üretimi
		5	Temizlik, Kozmetik ve Parfümeri Ürünleri Üretimi
16	Konaklama ve Seyahat Hizmetleri	1	Halı Temizleme ve Bakım
		2	Kuru Temizleme
		3	Kat Hizmetleri
		4	Operasyon
		5	Ön Büro
		6	Rezervasyon
17	Kuyumculuk Teknolojisi	1	Değerli ve Yarı Değerli Taş İşlemeciliği
		2	Takı İmalatı
		3	Vitrin Kuyumculuğu

Tablo 6'nın devamı

Alan Adı	Dal Adı
18 Makine Teknolojisi	1 Anahtarcılık ve Çilingirlik
	2 Bilgisayar Destekli Endüstriyel Modelleme
	3 Bilgisayar Destekli Makine Ressamlığı
	4 Bilgisayarlı Makine İmalatı
	5 Değirmencilik
	6 Endüstriyel Kalıp
	7 Makine Bakım Onarım
	8 Mermer İşleme
	9 Saat Tamirciliği
19 Matbaa Teknolojisi	1 Baskı Öncesi
	2 Baskı Sonrası
	3 Dijital Baskı
	4 Flekso Baskı
	5 Ofset Baskı
	6 Serigrafi Baskı
	7 Tampon Baskı
	8 Tifdruk Baskı
20 Metal Teknolojisi	1 Avizecilik
	2 Çelik Konstrüksiyon
	3 Endüstriyel Reklam Tabelacılığı
	4 Isıl İşlem
	5 Karosercilik
	6 Kaynakçılık
	7 Metal Doğrama
	8 Metal Levha İşlemeciliği
	9 Metal Yüzey Boyama
	10 Sac İşleri
21 Metalürji Teknolojisi	1 Döküm
	2 İzabe ve Haddecilik
22 Mobilya ve İç Mekân Tasarımı	1 Ahşap Doğrama Teknolojisi
	2 İç Mekân ve Mobilya Teknolojisi
	3 Mobilya İskeleti ve Döşemesi
	4 Mobilya Süsleme Sanatları
	5 Oto Döşemeciliği
23 Moda Tasarım Teknolojileri	1 Deri Giyim
	2 Erkek Terziliği
	3 Hazır Giyim Model Makineciliği
	4 İç Giyim Modelistliği
	5 Kadın Terziliği
	6 Kesim
	7 Modelistlik

Tablo 6'nın devamı

Alan Adı	Dal Adı
24 Motorlu Araçlar Teknolojisi	1 Dizel Motorları Yakıt Pompası ve Enjektör Ayarlılığı
	2 İş Makineleri
	3 Motorlu Araçlar LPG Sistemleri Bakım ve Onarımcılığı
	4 Motosiklet Tamirciliği
	5 Otomotiv Boya
	6 Otomotiv Elektrikçiliği
	7 Otomotiv Elektromekanik
	8 Otomotiv Gövde
	9 Otomotiv Mekanikerliği
	10 Otomotiv Motor Yenileştirmeciliği
	11 Ön Düzen Ayarlılığı ve Lastikçilik
25 Muhasebe ve Finansman	1 Muhasebe
26 Müzik Aletleri Yapımı	1 Mızraplı Batı Müziği Enstrümanları Yapımı
	2 Mızraplı Halk Müziği Enstrümanları Yapımı
	3 Mızraplı Sanat Müziği Enstrümanları Yapımı
	4 Yaylı Enstrüman Yapımı
27 Pazarlama ve Perakende	1 Emlak Komisyonculuğu
	2 Satış Elemanlığı
	3 Sigortacılık
28 Plastik Teknolojisi	1 Plastik İşleme
	2 Plastik Kalıp
29 Seramik ve Cam Teknolojisi	1 Alçı Model Kalıp
	2 Çinicilik
	3 Dekoratif Cam
	4 Endüstriyel Cam
	5 Serbest Seramik Şekillendirme
	6 Sır Üstü Dekorlama
	7 Tornada Form Şekillendirme
30 Tarım	1 Bağcılık
	2 Mantar Yetiştiriciliği
	3 Meyve Yetiştiriciliği
	4 Sebze Yetiştiriciliği
	5 Bahçivanlık
	6 Endüstri Bitkileri Yetiştiriciliği
	7 Tarla Bitkileri Yetiştiriciliği
	8 Tıbbi Aromatik Bitkiler Yetiştiriciliği
	9 Çiçekçilik ve Süs Bitkileri
	10 Seracılık
	11 Çay Yetiştiriciliği
	12 Orman Yetiştiriciliği

Tablo 6'nın devamı

Alan Adı		Dal Adı
31	Tekstil Teknolojisi	1 Dokuma Operatörlüğü
		2 Dokusuz Yüzeyler
		3 Endüstriyel Çorap Örne
		4 Endüstriyel Düz Örne
		5 Endüstriyel Yuvarlak Örne
		6 İplik Üretim Teknolojisi
		7 Tekstil Baskı ve Desenciliği
		8 Tekstil Bitim İşlemleri (Apré)
		9 Tekstil Boyacılığı
32	Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme	1 Gaz Tesisat Sistemleri
		2 Gaz Yakıcı Cihazlar ve Servis
		3 Isıtma ve Sıhhi Tesisat Sistemleri
		4 Kazan Yakma ve Bakımı
		5 Su Arıtma Sistemleri
		6 Güneş Enerjisi ve Tesisat Sistemleri
		7 İklimlendirme Sistemleri
		8 Soğutma Sistemleri
33	Ulaştırma Hizmetleri	1 Lojistik
		2 Kargo ve Kurye Hizmetleri
		3 Otopark ve Vale Hizmetleri
34	Yiyecek İçecek Hizmetleri	1 Aşçılık
		2 Fırıncılık
		3 Kantin İşletmeciliği
		4 Kasaplık
		5 Pasta ve Tatlı Yapımı
		6 Servis
35	Gazetecilik (Protokol Kapsamında)	1 Web İçerik Editörü
		2 Sosyal Medya
		3 Medya Yazılımı
36	Radyo-Televizyon (Protokol Kapsamında)	1 Video, Ses Üretim ve Kurgu
37	Siber Güvenlik	1 Siber Güvenlik

Kaynak: (MEB, 2022c)

2021-2022 eğitim-öğretim yılında 359 mesleki eğitim merkezinde 6.679 öğretmen ile 400.219 öğrenci eğitim almıştır (MEB, 2022a).

Mesleki eğitim merkezi programlarını tamamlayanlara ilgili alan ve dalda;

- Kalfalık belgesi,
- Ustalık Belgesi,
- EUROPASS belgesi,
- Ustaöğreticilik Belgesi,
- Fark derslerini tamamlayan ustalık belgesi sahiplerine diploma verilmektedir (MEB, 2020b).

2.6.4. Güzel Sanatlar Liseleri

Güzel sanatlar liseleri, ortaokul veya imam-hatip ortaokulu sonrasında, görsel sanatlar ve müzik alanında yetenek sınavı sonuçlarına göre öğrenci alan, dört yıl süreli, yatılı veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır. Güzel sanatlarla ilgili temel bilgi ve becerileri kazandırarak güzel sanatlar alanında nitelikli insan yetiştirilmesini amaçlar. Öncelikle güzel sanatlarla ilgili yükseköğretim kurumlarının bulunduğu yerlerde açılırlar. Ülkemizde güzel sanatlar adına açılan ilk lise 1989-1990 eğitim-öğretim yılında ilk öğrencilerini almıştır. (MEB, 2018a ; MEB, 2020b). 2021-2022 eğitim-öğretim yılında 100 güzel sanatlar lisesinde 2.718 öğretmen ile 17.770 öğrenci eğitim almıştır (MEB, 2022a).

2.6.5. Spor Liseleri

Spor liseleri ortaokul veya imam-hatip ortaokulu sonrasında, beden eğitimi ve spor alanında yetenek sınavı sonuçlarına göre öğrenci alan dört yıl süreli, yatılı veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır. Beden eğitimi ve spor alanında temel bilgi ve becerileri kazandırarak beden eğitimi ve spor alanında nitelikli insan yetiştirilmesini amaçlar. Öncelikle beden eğitimi ve sporla ilgili yükseköğretim kurumlarının bulunduğu yerlerde açılırlar. Spor lisesi mezunlarına antrenörlük belgesi verilir. Türkiye’de ilk spor lisesi 2004-2005 eğitim-öğretim yılında açılmıştır. (MEB, 2018a ; MEB, 2020b). 2021-2022 eğitim-öğretim yılında 93 spor lisesinde 1.780 öğretmen ile 23.232 öğrenci eğitim almıştır (MEB, 2022a).

Ortaokuldan mezun olan bir öğrencinin yetenek sınavı ile güzel sanatlar ve spor liselerine yerleşme süreci şekil 4’te gösterilmiştir.

Güzel Sanatlar ve Spor Eğitimi Süreci

Şekil 4. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı güzel sanatlar ve spor liselerine yetenek sınavı ile yerleşme süreci. Kaynak: (MEB, 2020b).

2.7. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Sınıf Geçme Sistemi

Araştırmanın veri toplama sürecinde yapılan görüşmelerde, bütün kültür dersi öğretmenlerin eleştirdiği ortak nokta sınıf geçme sistemi olmuştur.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının farklı tarihlerde aldığı kararlar ile okullarda uygulanan öğretim programlarında ve haftalık ders çizelgelerinde değişiklikler yapılmaktadır. Çok eleştirilen sınıf geçme sistemi, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinin ilgili maddelerinden yola çıkarak; devamsızlık, doğrudan sınıf geçme, ortalama ile sınıf geçme, sorumlu olarak sınıf geçme şeklinde kategorize edilebilir.

2.7.1. Devamsızlık

Devamsızlık öğrencinin okula gelmeme durumu olup, özürlü ve özürsüz devamsızlık olarak ikiye ayrılır. Özürlü devamsızlık, belgelendirilebilen, özürsüz devamsızlık ise keyfi olarak okula gelmeme durumu olarak tanımlanabilir.

10 günden fazla özürsüz devamsızlık yapan ve özürsüz devamsızlığı toplamda 30 günden fazla olan öğrenciler, ders puanlarına bakılmaksızın başarısız sayılırlar. (Tedavisi süreklilik gerektiren veya organ nakli gereksinimi olanlar, sosyal hizmetler ile emniyet ve asayiş birimleri tarafından resmi raporlar ile koruma ve bakım altında bulunanlar, tutuklu olanlar, tam zamanlı olarak kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerinin sürdüren özel eğitim gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim meslek lisesine kayıtlı bulunan öğrenciler için farklı süreler geçerlidir.) Devamsızlıktan ötürü başarısız sayılan ve öğrenim hakkı bulunan öğrenciler derslere devam edemezler, talepleri doğrultusunda mesleki eğitim merkezlerinin diploma programlarına kayıtları yapılır. Bu öğrenciler istemeleri halinde bir sonraki eğitim ve öğretim yılında önceki okulunda ayrıldıkları sınıf seviyesinden eğitimlerine devam ettirilir. Öğrenim hakkı bulunmayanlar ise açık öğretim lisesi, mesleki açık öğretim lisesi, açık öğretim imam hatip lisesi veya mesleki eğitim merkezine yönlendirilerek kayıtları yapılır. (Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler ve özel eğitim meslek liselerine kayıtlı olan öğrenciler hariç). Takdir ve teşekkür alabilmek için iki dönem boyunca 5 günden fazla özürsüz devamsızlık yapmamak gerekir.

2.7.2. Doğrudan Sınıf Geçme

Öğrencinin, ders yılı sonunda herhangi bir dersten başarılı sayılabilmesi için; iki dönem notunun aritmetik ortalamasının en az 50 veya birinci dönem notu ne olursa olsun ikinci dönem notunun en az 70 olması gerekir.

Mobilya ve iç mekan tasarımı alanı mobilya üretim teknolojisi dalı 11. sınıf öğrenci karnesi örneği üzerinden açıklayacak olursak;

DERSLER	Haftalık Ders Saati Sayısı	I. Dönem Notu	II. Dönem Notu	Yıl Sonu Notu	Ağırlıklı Notu
Türk Dili ve Edebiyatı*	5	50	60	55	275
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	2	20	70	45	90
Tarih	2	55	65	60	120
Felsefe	2	70	70	70	140
Yabancı Dil	2	60	50	55	110
Beden Eğitimi ve Spor/ Görsel Sanatlar/Müzik	2	85	85	85	170
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü	1	80	90	85	85
Tasarım ve Malzeme Bilgisi	2	70	80	75	150
Bilgisayar Kontrollü Makinelerde Üretim (CNC)	3	60	70	65	195
Bilgisayarlı İç Mekan Resmi	4	55	65	60	240
Panel Mobilya Üretimi*	8	60	60	60	480
Toplam	33				2055
Yıl Sonu Başarı Notu		62,2727			

Şekil 5. Örnek karne 1.

Yıl sonu notu, dersin I. dönem ve II. dönem notlarının aritmetik ortalamasından elde edilen puan,

Ağırlıklı notu, yıl sonu notu ile o dersin haftalık ders saati sayısının çarpımından elde edilen puan,

Yıl sonu başarı notu, derslerin ağırlıklı notlar toplamının bu derslerin haftalık ders saatleri toplamına bölümüyle elde edilen puan,

Yıl sonu başarı puanıyla başarılı sayılmayacak ders (baraj ders), Türk dili ve edebiyatı ile söz konusu alan/dal çizelgesinde yıldız ile belirtilen derslerdir.

Bu örnekte din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin yıl sonu notu 50'nin altında olmasına rağmen ikinci dönem notu 70 olduğundan ilgili dersten başarılı sayılır.

2.7.3. Ortalama İle Sınıf Geçme

Öğrencinin yıl sonu başarı ortalaması 50 ve üzerinde ise yıl sonu notu 50'nin altında olan tüm derslerden başarılı sayılır. Tek istisna olarak tüm alanlar için baraj ders olarak kabul edilen Türk dili edebiyatı ve ilgili alan/dal baraj dersinden sorumlu olarak bir üst sınıfa geçer.

Elektrik-elektronik teknolojisi alanı asansör sistemleri dalı 10. sınıf karnesi örneği üzerinden açıklayacak olursak;

DERSLER	Haftalık Ders Saati Sayısı	I. Dönem Notu	II. Dönem Notu	Yıl Sonu Notu	Ağırlıklı Notu
Türk Dili ve Edebiyatı*	5	45	45	45	225
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	2	40	40	40	80
Tarih	2	40	50	45	90
Coğrafya	2	35	55	45	90
Matematik	5	30	40	35	175
Fizik	2	40	50	45	90
Kimya	2	45	35	40	80
Biyoloji	2	35	45	40	80
Felsefe	2	20	50	35	70
Yabancı Dil	2	40	50	45	90
Beden Eğitimi ve Spor/ Görsel Sanatlar/Müzik	2	45	45	45	90
Kumanda Teknikleri Atölyesi*	9	95	95	95	855
Elektrik-Elektronik Esasları	3	50	40	45	135
Bilgisayarlı Devre Dizaynı	2	45	35	40	80
Toplam	42				2230
Yıl Sonu Başarı Notu		53,0952			

Şekil 6. Örnek karne 2.

Örnekteki karneye sahip olan öğrenci on dört dersin, on üçünden başarısız olmasına rağmen yıl sonu başarı notu 50'nin üzerinde olduğundan sadece baraj ders olan Türk dili ve edebiyatı dersinden sorumlu olarak bir üst sınıfa geçer. Kültür dersi öğretmenlerinin eleştirileri de bu noktada önem kazanmaktadır. Bir dersin ağırlığı, o dersin haftalık ders saati sayısına eşittir. Haftalık ders saati sayısı fazla olan meslek derslerinden iyi bir yıl sonu notu alan öğrencinin, ağırlıklı notu da yükselmekte bu da yıl sonu başarı notunu yükseltmektedir.

Dolayısıyla haftalık ders saati az olan kültür dersleri ve kültür dersi öğretmenleri öğrenciler tarafından önemsenmemektedir.

2.7.4. Sorumlu Sınıf Geçme

Öğrencinin yıl sonu başarı ortalaması 50'nin altında ise sadece üç dersin yıl sonu notu 50'nin altında olabilir ve bu derslerden sorumlu olarak sınıfını geçer. Ancak bu sene ve önceki senelerden sorumlu olduğu ders sayısı altıyı geçemez.

Moda tasarım teknolojileri alanı giysi kalıp tasarımı ve üretimi dalı 10. sınıf karnesi örneği üzerinden açıklayacak olursak;

DERSLER	Haftalık Ders Saati Sayısı	I. Dönem Notu	II. Dönem Notu	Yıl Sonu Notu	Ağırlıklı Notu
Türk Dili ve Edebiyatı*	5	50	50	50	250
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	2	40	60	50	100
Tarih	2	30	70	50	100
Coğrafya	2	40	60	50	100
Matematik	5	30	40	35	175
Fizik	2	50	50	50	100
Kimya	2	45	35	40	80
Biyoloji	2	50	50	50	100
Felsefe	2	55	65	60	120
Yabancı Dil	2	40	50	45	90
Beden Eğitimi ve Spor/ Görsel Sanatlar/Müzik	2	70	80	75	150
Giysi Kalıp Tasarımı ve Üretimi Atölyesi*	12	45	55	50	600
Modada Temel Sanat	2	50	50	50	100
Toplam	42				2065
Yıl Sonu Başarı Notu		49,1666			

Şekil 7. Örnek karne 3.

Örnekteki karneye sahip öğrencinin yıl sonu başarı notu 50'nin altında olmasına ve matematik, kimya, yabancı dil derslerinden başarısız olmasına rağmen, başarısız olunan ders sayısı üçü geçmediğinden bu derslerden sorumlu olarak bir üst sınıfa geçer.

Devamsızlık süresi özürsüz 10 günü, toplamda 30 günü aşan öğrenciler (istisnai durumlar hariç),

Yıl sonu başarı notu 50'nin altında ve üç dersten fazla başarısız dersi bulunan öğrenciler,

Yıl sonu notu 50'nin altında ve diğer yıllardan toplamda altı dersten fazla sorumlu dersi bulunan öğrenciler sınıf tekrarına kalır. Sınıf tekrarı hazırlık sınıfı hariç, ortaöğretim süresince en fazla bir kez yapılabilir. Öğrenim süresi içinde ikinci kez sınıf tekrarına düşen öğrencilerin ders yılı sonunda okulla ilişkisi kesilerek mesleki eğitim merkezlerine, açık öğretim liselerine, mesleki açık öğretim lisesine veya açık öğretim imam hatip lisesine kayıtları yapılır.

2.8. Türkiye’de Mesleki Eğitim Algısı ve Mesleki Eğitimin Özendirilmesi

Ülkemizde mesleki ve teknik eğitimin gereken ilgiyi görmediği aşikardır. Mesleki eğitimin toplumsal algısının düşük olduğunun göstergelerinden biri okullaşma oranlarındaki farklılıktır. Gelişmiş ülkelere bakıldığında mesleki eğitimin genel eğitime göre daha ağırlıklı olduğu görülmektedir. 2003 yılı verilerine göre Almanya’da mesleki eğitimde kayıtlı öğrenci oranı % 67 iken, 2004 yılı verilerine göre Danimarka’da mesleki eğitim öğrencilerinin oranı % 54, İtalya’da % 58, 2005 yılı verilerine göre Hollanda’da mesleki eğitimdeki öğrencilerinin oranı % 62’dir (Yalçın vd., 2007). Ülkemizde 2021-2022 eğitim-öğretim yılında ortaöğretim düzeyinde mesleki eğitimdeki öğrenci oranı ise sadece %30,9’dur (MEB, 2022a).

Ülkemizde mesleki eğitim öğrencilerinin akademik olarak da başarısız olduğu algısını destekleyen çalışmalar vardır. Üniversiteye giriş sınavlarında mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının başarı düzeyleri genel ortaöğretim kurumlarına göre çok düşüktür. Aynı şekilde liselere giriş sınavları verileri incelendiğinde de meslek liselerinin, fen ve Anadolu liselerinin çok gerisinde tercih edildiği görülmektedir (MEB, 2012). PISA 2006 verilerine göre Türkiye’de öğrenci başarısını etkileyen en önemli faktörün öğrencinin kayıtlı olduğu lise türü, buna göre akademik başarısı en düşük lise türünün ise meslek liseleri olduğu belirtilmektedir (Maya, 2008).

Meslek liselerinin toplumsal algısındaki en önemli hususlardan biri de nitelik sorunudur. Burada okuyan öğrencilerin alanları ile ilgili gereken mesleki yeterlilikleri kazanamadıkları, öğrenciler bu okullardaki öğretmenler ve iş verenler tarafından dile getirilmektedir. İş piyasasının talep ettiği mesleki nitelikler ile meslek lisesi mezunlarının yeterlilikleri örtüşmemektedir. Uluslararası Yönetim Geliştirme Enstitüsünün 2010 Rekabet Gücü Yıllığı verileri, ülkemizde mevcut eğitim sisteminin, rekabetçi bir ekonominin ihtiyaçlarını karşılayamadığını göstermektedir. Türkiye, bu kritere göre 58 ülke arasında yapılan sıralanmada 41. sırada yer almıştır (MEB, 2012).

2.9. Mesleki ve Teknik Eğitimin Ekonomik Gelişmeye Etkisi

Ekonomik büyüme, ülkenin ulusal gelirindeki kalıcı artış olarak tanımlanabilir (Hesapçioğlu, 1984). Toplumsal algıda eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte verimlilik de artmakta, bireyin aldığı eğitim ölçüsünde topluma katkıda bulunduğu inanılmaktadır. Eğitim iktisatçıları da ekonomik kalkınmanın temel ögesini eğitim olarak görmüşlerdir (Çakmak, 2008). Ülkelerin ekonomik olarak kalkınması fiziki ve beşeri sermayenin etkin kullanımıyla gerçekleşir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, kaynakların etkili kullanılarak üretimin ve verimliliğin artırılması, ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi nitelikli işgücünün yetişmesine bağlıdır. Sanayi ve hizmet sektöründe istihdam edilecek nitelikli ara eleman yetiştirme görevi de büyük oranda mesleki ve teknik eğitim kurumlarına düşmektedir. Türkiye’de mesleki eğitim ile ekonomik kalkınma arasında pozitif yönlü bir ilişki olup, genelde eğitime özellikle de mesleki ortaöğretime yapılan her türlü iyileştirme ve katkı Türkiye ekonomisinin gelişmişlik düzeyini artıracaktır (Çalışkan ve Durman, 2016).

Teknolojideki değişim ve gelişmeler bütün sektörlerle ve hayatın her alanına etki etmekle birlikte, bu değişim ve gelişmenin en çok etkilediği alanların başında eğitim yer almaktadır. Eğitimin farklı kademeleri, ekonomik kalkınma üzerinde de farklı etkiler yaratır. Örneğin genel eğitim, kalkınmanın başlangıç evrelerinde bir altyapı oluştururken, sanayileşmeye başlayan toplumlarda sanayinin kurulması, geliştirilmesi ve işletilmesi için mesleki ve teknik eğitim, genel eğitime oranla daha önem arz etmektedir (MEB, 2018a).

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin açıklanmasında pek çok teori vardır. Bunlardan en çok bilineni 1953 yılında Nurkse tarafından geliştirilen Kısır Döngü Kuramı’dır. Bu

kurama göre az gelişmişliğin nedenini yoksulluktur. “Az gelişmiş ülkeler yoksul oldukları için yoksuldur.” nitelemesini yapmıştır. Nurkse’ye göre ekonomideki arz-talep dengesinden bağımsız olarak, ülkedeki eğitim düzeyi de bir kısır döngü oluşturabilmektedir (Han ve Kaya, 2015).

Şekil 8. Eğitimin Kısır Döngüsü. (Kaynak: Han ve Kaya, 2015)

Nurkse, eğitimin kısır döngüsü kuramında, eğitimin kalkınmaya etkisini açıklarken, kalkınmanın da eğitime etkisini vurgulamıştır. Bu kurama göre düşük gelir düzeyi yetersiz eğitim harcamasına neden olmakta, ortaya çıkan yetersiz eğitim düzeyi işletmelerin üretkenliğini etkileyerek kar oranını düşürmektedir. Bütün bu süreç bir süre sonra tekrar başladığı noktaya dönmekte ve kısır döngü düşük gelir düzeyi ile tekrarlanmaktadır. Bu zincirin kırılmasının yolu ise eğitimidir (Özsoy, 2007).

2.10. Kültür Dersi Öğretmenleri İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Alan yazın taramasında öğretmen sorunları ile ilgili pek çok araştırmaya rastlanmasına rağmen, kültür dersi öğretmenleri ile ilgili yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür.

Kültür dersi öğretmenleri ile meslek dersi öğretmenlerinin iletişimini araştıran Ökdem (1994), cinsiyet faktörünü, öğrencilerin ve velilerin meslek derslerine daha fazla önem vermesini, sosyal faaliyetlerin azlığını, öğretmen sayısının fazlalığını, derslerin sınıf

ve atölye gibi farklı fiziki mekanlarda yapılmasını, ders yükünün fazlalığını, meslek dersi öğretmenlerinin okul idaresi ile daha rahat iletişim kurmasını, kültür ve meslek dersi öğretmenleri arasındaki maddi imkan farklılıklarını iletişim engeli olarak tespit etmiştir.

Kılıç (2009) meslek liselerinde görevli kültür dersi ve meslek dersi öğretmenlerinin mesleki etkinlikler ve kişisel özellikleri bakımından kendilerini ve birbirlerinin algılama düzeylerini araştırmıştır. Kültür ve meslek dersleri öğretmenlerinin kendi grubu içinde bulunan öğretmenleri daha olumlu, kendi grubu içinde bulunmayan öğretmenleri ise daha olumsuz özelliklerle algıladıkları bulgusu elde edilmiştir. Bu sonuçlar öğretmenlerin birbirlerini bizden olan ve bizden olmayanlar şeklinde kategorize ettikleri, karşı gruptaki üyeleri birbiri ile aynı görüp kalıp yargılar taşıdıkları, iletişimin zayıf olduğunu, birbirlerini kışkırdıkları, güvenemedikleri ve en iyisinin kendileri olduğunu ispat etme çabası içinde oldukları şeklinde yorumlanmıştır. Ders dışı zamanlarda meslek dersi öğretmenlerinin kendi atölyelerini, kültür dersi öğretmenlerinin ise öğretmenler odasını kullanmasının öğretmenlerin iletişimlerini ve birbirlerini tanımlarını engelleyerek olumsuz algıların güçlenmesine neden olduğu ifade edilmiştir. Okulun meslek lisesi olmasından dolayı meslek dersi öğretmenlerinin okulu daha çok sahiplenmesi, kendi derslerinin daha önemli olduğunu düşünmesi, okul idarecilerinin genellikle meslek dersi öğretmeni kökenli olması, kültür dersi öğretmenlerinin kendilerini ikinci planda görmelerine ve okula ait hissetmemelerine neden olmaktadır. Tüm bu nedenlerden dolayı kültür dersi öğretmenlerinin, öğrencilerdeki olumsuz davranışların meslek dersi öğretmenlerinden kaynaklandığını düşünceleri araştırmada ortaya konan diğer bulgulardandır.

Meslek liselerindeki öğrencilerin, kültür dersi öğretmenleri ve meslek dersi öğretmenlerine yaklaşımlarını inceleyen Dede (2008), öğrencilerin meslek derslerinin gelecekle için önemli olduğunu düşündükleri bulgusuna ulaşmıştır.

Aslan'ın (2008) İstanbul ilinde 15 farklı okuldan 293 kültür dersi öğretmeni ile yaptığı çalışmada, endüstri meslek liselerindeki kültür dersi öğretmenlerinin mesleğe ve kuruma yabancılaşma düzeyleri araştırılmıştır. Kültür dersi öğretmenlerinin mesleğe ve kuruma yabancılaşma düzeyi en yüksek grup; cinsiyet değişkeninde bayan öğretmenler, branş olarak sırasıyla fizik, matematik, yabancı dil öğretmenleri, meslekteki çalışma süresi

değişkenine göre 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler, şu anki okuldaki çalışma süresi değişkenine göre 1-5 yıl ile 6-10 yıl olan kültür dersi öğretmenleri olarak bulunmuştur.

Deniz'in (2007) Kayseri ili merkez ilçelerindeki 400 öğretmenin katılımıyla yaptığı araştırmasında mesleki ve teknik Anadolu liselerindeki meslek dersi ve kültür dersi öğretmenlerinin kurum kültürünü benimseme düzeylerini incelemiştir. Meslek ve kültür dersi öğretmenlerinin kurum kültürünü benimseme düzeylerinin birbirine yakın olduğu tespit edilmiş ancak bazı faktörlerde iki grup arasındaki farklı algılama çok net görülmüştür. Özellikle sosyal ve özlük hakları ile yasal statü değişkeninde kültür dersi öğretmenleri kendi durumlarını meslek dersi öğretmenlerine göre yetersiz görmektedir.

Erdoğan (2016) araştırmasında meslek liselerinde çalışan kültür dersi ve meslek dersi öğretmenlerinin motivasyonlarını karşılaştırmıştır. Araştırma bulgularına göre kültür dersi öğretmenlerinin motivasyon seviyelerinin meslek dersi öğretmenlerine nazaran çok düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Endüstri meslek liselerinde görev yapan kültür dersi öğretmenlerinin iş doyum düzeylerini araştıran Ersoy (2007), kültür dersi öğretmenlerinin iş doyum seviyesini düşük olarak bulmuş, düşük iş doyumuna neden olan faktörleri de “kültür derslerinin sınıf geçmede meslek dersleri kadar önemli bir yerinin olmaması, endüstri meslek liselerinde kültür öğretmenlerinin meslek öğretmenlerine nazaran daha az önemsenmeleri, öğrencilerin kültür derslerine olan ilgisizliği ve dolayısı ile dersle ilgilenmemeleri, derste gürültü yapmaları, kültür öğretmenlerinin yaratıcılıklarını kullanabilecekleri çevresel koşulların olmaması, kültür öğretmenlerinin meslek öğretmenlerine nazaran daha çok performans harcaması, kültür öğretmenlerinin harcadıkları performansa nazaran yeterince ödüllendirilmemeleri, kültür öğretmenlerine düşük ücret verilmesi, endüstri meslek liselerinde meslektaşlar arası yaşanan gruplaşmalar” olarak sıralamıştır. Araştırmanın en ilgi çeken tespiti, kültür dersi öğretmenlerinin düşük iş doyumunun, cinsiyet, medeni hal ve meslekteki kıdem süresiyle açıklanamadığı, bütün bu değişkenler birlikte ele alındığında en etkili faktörün bulunulan okuldaki hizmet süresi olduğudur.

Toker Gökçe ve Bülbül'ün (2004) yaptığı araştırmanın amacı meslek lisesi öğrencilerinin okula yönelik algılarını belirlemektir. Öğrencilerin, kültür dersi

öğretmenlerinin kendilerine bilişsel yönde katkıları olduğunu düşündüklerini, meslek dersi öğretmenleri kadar kültür dersi öğretmenlerine karşı da olumlu algılarının yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Kuşbaşı'nın (2008) yaptığı araştırmada amaç; mesleki ve teknik Anadolu liselerindeki tarih öğretiminin problemlerini öğretmen görüşlerine göre belirlemek ve çözüm önerileri getirmektir. Araştırmaya Konya ilinde 47 farklı okuldan 72 tarih öğretmeni katılmıştır. Tarih öğretmenleri; meslek liselerini seçen öğrencilerin yeteneklerine göre değil, sınav puanı ile öğrenci alan okullara yerleşemedikleri, genel liselerden mezun olduklarında üniversite sınavını kazanamama endişesi taşıdıkları veya ailesinin yönlendirmesi ile bu okullara geldiklerini belirtmişlerdir. Tarih müfredatı, ders kitapları, haftalık ders saatinin azlığı, derslerde kullanılan metot, yöntem ve teknikler, ders araç ve gereçlerinin yetersizliği başlıca problem olarak görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin tarih dersini gelecekte ve gündelik yaşantılarında kullanmayacakları ve kendilerine yarar sağlamayacağına inandıklarını, öğrenci velilerinin de tarih dersinden ziyade meslek derslerine önem verdiklerini belirtmişlerdir.

Genel lise ve meslek liselerindeki matematik öğretmenlerinin iş tatmin düzeylerinin karşılaştıran Yılmaz (2007), meslek lisesindeki öğretmenlerin genel liselerdeki öğretmenlere göre iş tatmin düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Nural ve Haşimoğlu (2012) ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin karşılaştığı yıldırma davranışlarını ve bu davranışların yaşanma sıklığını saptamaya çalışmıştır. Araştırmaya Rize ilinden 15 farklı okuldan 526 öğretmen katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, erkek öğretmenlerin yıldırma davranışlarından etkilenme sıklıkları kadın öğretmenlere göre daha fazla, 20-30 yaş aralığındaki öğretmenlerin yıldırma davranışlarından etkilenme sıklıkları daha ileri yaşlardaki öğretmenlere göre daha fazla ve meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin yıldırma davranışlarından etkilenme sıklıkları, genel ve Anadolu liselerinde görev yapan öğretmenlere göre daha fazla olduğu bulunmuştur.

Bahçalı (2020) mesleki ve teknik Anadolu liselerinde görev yapan kültür dersi öğretmenlerinin iş doyumlarını çeşitli değişkenler boyutunda incelemiştir. Kültür dersi öğretmenleri ücret değişkenine göre, maaşlarının yetersiz olduğunu, çalışma arkadaşları

değişkenine göre, öğretmenler arasında meslekçi ve kültürcü ayrımı yapılmadığını, herhangi bir problem yaşamadıklarını, yönetim değişkenine göre, okul yönetiminden çok memnun olduklarını, müdür ya da müdür yardımcısı akadaşlarının bir kaçının kültür dersi öğretmeni olmalarından dolayı kendilerini daha iyi anladıklarını, okul idaresinin de meslekçi ve kültürcü ayrımı yapmadığını ancak meslek dersi öğretmenlerinin atölyede ders vermeleri nedeniyle öncelikli olmalarını doğal karşıladıklarını belirtmişlerdir. Çalışma koşulları değişkenine göre, okulun fiziki imkanlarının yetersiz olduğunu, özellikle laboratuvar yetersizliği ve temizlik konusunda eksiklikler bulunduğunu, öğrenci ile iletişim değişkenine göre, öğrenci profilinden memnun olmadıklarını, derse ilgisiz, seviye olarak çok düşük, liseye geçiş sınavında başarı elde edememiş, akademik başarı beklemeyen öğrencilerin çoğunlukta olduğunu, öğrencilerin kültür derslerini önemsemeyip meslek derslerini önemsediklerini, disiplin problemleri yaşadıklarını, veli ile iletişim değişkenine göre, çocukları ile ilgilenmemeleri ve veli toplantılarına katılmamalarından dolayı veli profilinden memnun olmadıklarını, eğitim politikaları ve müfredatı değişkenine göre, müfredatın öğrenci seviyesine uygun olmadığını belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre; öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, öğretmen olmaktan dolayı mutlu olduklarını fakat mesleki eğitim veren bir okulda kültür dersi öğretmeni olarak çalışmaktan ise kısmen mutlu olduklarını dile getirmişlerdir.

Atila (2012) ve Atmalar (2015) meslek liseleri ve mesleki eğitim merkezlerinde görev yapan kültür dersi öğretmenlerinin örgütsel bağlılığını araştırmışlardır. Araştırma sonucu ulaştıkları ortak noktalar; kültür dersi öğretmenlerinin çoğunun mesleki bir okulda çalışmaktan dolayı mutsuz olduğudur. Kültür dersi öğretmenleri, ilköğretimden gelen başarısız öğrencilerin, kendilerine akademik anlamda katkı sağlamadığı hatta körelttiğini, ders kitapları ve müfredatın öğrenci seviyesine uygun olmadığını, okul idaresinin meslek dersi öğretmenlerine öncelik tanıdığını, istenmeyen öğrenci davranışları ve disiplin sorunları yaşadıklarını, meslek dersi öğretmenleri ile aralarındaki maaş farkının motivasyonlarını azalttığını, meslek dersi öğretmenleri ile iletişimlerinin zayıf olduğunu, mevcut sınıf geçme sisteminin kültür derslerinden kalınsa bile not ortalamasıyla sınıf geçmeye izin vermesi sebebiyle kültür dersi ve öğretmenlerinin önemsenmediğini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakını mesleki eğitim veren bir okul yerine Anadolu, fen veya sosyal bilimler liseleri gibi nitelikli eğitim veren okul türlerinde çalışmak istediklerini belirtmişlerdir.

Meslek lisesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyini inceleyen Erkul (2014) öğretmenlerin cinsiyetleriyle tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha fazla duygusal tükenme yaşadığı bulgusuna ulaşmıştır. Ayrıca öğretmenlerin tükenmişlik puanlarının medeni durum, mesleki kıdem, öğrenim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediğini ancak kültür dersi öğretmenlerinin meslek dersi öğretmenlerine göre daha fazla duygusal tükenme yaşadıklarını tespit etmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ/MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada katılımcıların yaşamışlık ve deneyimlerinin aktarılması, rahat bir sohbet ortamında, uzun süreli araştırmaya ve detaylandırmaya imkan vermesi açısından nitel araştırma ve durum çalışması deseni seçilmiştir.

Nitel araştırma “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Nitel araştırma, konunun derinlemesine anlaşılmasını amaçlar. Araştırmacı katılımcıların öznel bakış açılarına önem verir. Nitel araştırmada sayı ve istatistikler fazla yer tutmaz, bunların yerine sözlü nitel analizler önemlidir. Sorunları ortaya çıktıkları ve geliştikleri değer sistemlerinden ayrı olarak analiz etmek yerine, doğal ortamında anlamaya ve yorumlamaya çalışır (Neuman, 2012).

Durum çalışması deseni; araştırmacının görüşme ve gözlem gibi veri toplama araçları ile zaman içinde sınırlandırılmış durum veya durumları derinlemesine incelediği ve bu durumlara bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2013). Bu araştırma da mesleki ve teknik Anadolu liselerindeki kültür dersi öğretmenlerinin yaşadığı sorunlar amaçlandığından durum çalışması deseni kullanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu seçilirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Amaçlı örnekleme yönteminde, seçilen kişilerin araştırmanın amacına en uygun yanıtı verebilecek bireyler arasından seçilmesi amaçlanır. Seçimde kriter, kolaylıkla birlikte amaca uygunluktur (Aziz, 1994).

Maksimum çeşitlilik yönteminde önemli olan, görece olarak küçük bir örneklem oluşturarak, çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bunu sağlamak amacıyla görüşme yapılacak öğretmenlerin seçiminde farklı sosyo-ekonomik bölgelerde bulunan okullardan, farklı branşlardan, eğitim durumları ve hizmet süreleri farklı olan 30 kültür dersi öğretmeni seçilmiştir. Katılımcılara ait bilgiler şu şekildedir:

Tablo 7

Katılımcıların demografik özellikleri

Kod	Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Kıdem	Branş	Eğitim Durumu
Ö1	Kadın	Evli	55 ve üzeri	20 ve üzeri	Matematik	Lisans
Ö2	Kadın	Evli	45-54	20 ve üzeri	Coğrafya	Yüksek Lisans
Ö3	Erkek	Evli	35-44	6-10	DKAP	Lisans
Ö4	Kadın	Bekar	45-54	20 ve üzeri	Türk Dili ve Ed.	Lisans
Ö5	Kadın	Bekar	45-54	20 ve üzeri	Fizik	Yüksek Lisans
Ö6	Kadın	Evli	35-44	11-15	Müzik	Yüksek Lisans
Ö7	Kadın	Bekar	45-54	20 ve üzeri	Tarih	Lisans
Ö8	Erkek	Evli	55 ve üzeri	20 ve üzeri	Kimya	Lisans
Ö9	Kadın	Evli	45-54	6-10	DKAP	Lisans
Ö10	Kadın	Evli	55 ve üzeri	20 ve üzeri	Biyoloji	Lisans
Ö11	Kadın	Bekar	24-34	6-10	Fizik	Yüksek Lisans
Ö12	Kadın	Evli	35-44	16-20	Beden Eğitimi	Lisans
Ö13	Kadın	Bekar	55 ve üzeri	20 ve üzeri	DKAP	Lisans
Ö14	Erkek	Evli	35-44	11-15	Coğrafya	Lisans
Ö15	Erkek	Evli	35-44	11-15	Matematik	Lisans
Ö16	Erkek	Bekar	45-54	20 ve üzeri	Matematik	Lisans
Ö17	Kadın	Bekar	35-44	11-15	Türk Dili ve Ed.	Yüksek Lisans
Ö18	Kadın	Evli	45-54	20 ve üzeri	Türk Dili ve Ed.	Yüksek Lisans
Ö19	Kadın	Evli	45-54	20 ve üzeri	Matematik	Lisans
Ö20	Kadın	Bekar	35-44	11-15	Tarih	Yüksek Lisans
Ö21	Kadın	Evli	35-44	6-10	Matematik	Yüksek Lisans
Ö22	Kadın	Evli	35-44	11-15	Matematik	Lisans
Ö23	Kadın	Evli	45-54	20 ve üzeri	İngilizce	Lisans
Ö24	Erkek	Evli	24-34	6-10	Türk Dili ve Ed.	Lisans
Ö25	Kadın	Evli	45-54	16-20	İngilizce	Lisans
Ö26	Erkek	Evli	45-54	16-20	Kimya	Yüksek Lisans
Ö27	Kadın	Evli	45-54	20 ve üzeri	İngilizce	Lisans
Ö28	Erkek	Bekar	35-44	11-15	Türk Dili ve Ed.	Lisans
Ö29	Kadın	Evli	35-44	6-10	İngilizce	Lisans
Ö30	Erkek	Evli	35-44	11-15	Matematik	Lisans

Çalışma grubunda yer alan 30 katılımcıdan 21'i kadın, 9'u erkektir. 24-34 yaş aralığında 2, 35-44 yaş aralığında 12, 45-54 yaş aralığında 12, 55 yaş ve üzeri 4 katılımcı bulunmakta olup 21'i evli, 9'u bekarıdır. 21 katılımcı lisans, 9 katılımcı yüksek lisans mezunudur. Katılımcıların branş dağılımı 1 beden eğitimi, 1 biyoloji, 2 coğrafya, 3 din kültürü ve ahlak bilgisi, 2 fizik, 4 İngilizce, 2 kimya, 7 matematik, 1 müzik, 2 tarih ve 5 Türk dili ve edebiyatı şeklindedir. 6-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip 6, 11-15 yıl arası mesleki

kıdeme sahip 8, 16-20 yıl arası mesleki kıdeme sahip 3, 20 yıl üzeri mesleki kıdeme sahip 13 katılımcı bulunmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme tekniği alt basamaklarından yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla hazırlanan sorular katılımcılara yöneltilerek veriler toplanmıştır.

Görüşme, bilgi toplamayı amaçlayan bir sohbettir (Berg ve Lune, 2015). Görüşme yöntemi; yanıt oranının yüksek olması, anlık tepkiler ve sözel olmayan davranışları gözlemlemeye imkan tanınması, araştırmacının ortam kontrolünü sağlaması, veri kaynağının teyit edilebilmesi ve derinlemesine bilgi toplanabilmesi bakımından güçlü yönlerle sahiptir (Şimşek ve Yıldırım, 2011).

Görüşme tekniği ile yöneltilen sorular hazırlanırken dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır: Açık ve anlaşılır bir dil kullanılmalı, cümleler kısa ve net, kişilerin eğitim durumları ve kişilik özellikleri dikkate alınarak, sorular görüşme yapılan kişinin cevaplayacağı nitelikte olmalıdır. Uzun cümleler anlatılmak istenilen şeyi zorlaştırmaktadır. Yöresel sözcük ve terimler sorularda kullanılmamalı, teknik terimler ancak seçilmiş grup araştırmalarında kullanılmalıdır. Soruların kapsamı yalın, tek bir konuya yönelik ve cevap vereni etkilemeyecek şekilde olmalı, kısa ve kesin cevaplar ile iyi-kötü şeklinde yanıt alınacak sorulardan kaçınılmalıdır. Katılımcıların konuya alaka düzeylerini tespit etmek için Neden? ne zaman? nasıl? gibi soru dizileri sorulmalı, soruların yöneltilileceği görüşmede kontrol sorularına da yer verilerek cevapların sağlıklı olması sağlanmalıdır (Gökçe, 2007).

Yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulması sürecinde dil ve anlatım açısından iki Türkçe öğretmenine inceletirilmiş, formun araştırmaya katkısını görebilmek için üç kültür dersi öğretmeni ile pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama sonrası yarı yapılandırılmış görüşme formundaki tüm soruların araştırmanın amacına hizmet ettiği kanaatine varılmıştır.

Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları şu şekildedir:

- 1-) Cinsiyetiniz?
- 2-) Yaşınız?
- 3-) Medeni durumunuz?
- 4-) Öğrenim durumunuz?
- 5-) Branşınız?
- 6-) Mesleki kıdeminiz?
- 7-) Görev yaptığınız okuldaki çalışma süreniz?
- 8-) Kültür dersi öğretmeni olarak mesleki eğitim veren bir okulda çalışmayı değerlendirir misiniz?
- 9-) Kendinizi görev yaptığınız okulun bir parçası olarak görebiliyor musunuz? Lütfen açıklayınız?
- 10-) Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan kültür dersi öğretmeni olarak **öğrenciler** ile yaşadığınız sorunlar nelerdir?
- 11-) Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan kültür dersi öğretmeni olarak **okul yönetimi** ile yaşadığınız sorunlar nelerdir?
- 12-) Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan kültür dersi öğretmeni olarak **meslek dersi öğretmenleri** ile yaşadığınız sorunlar nelerdir?
- 13-) Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan kültür dersi öğretmeni olarak **öğrenci velileri** ile yaşadığınız sorunlar nelerdir?
- 14-) Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan kültür dersi öğretmeni olarak uygulanan kararlar ve mevzuat bakımından Milli Eğitim Bakanlığında beklentileriniz nelerdir?
- 15-) Seçme şansınız olsaydı farklı bir okul türünde çalışmak ister miydiniz? Lütfen açıklayınız?
- 16-) Yaşadığınız sorunların çözümü için önerileriniz veya eklemek istediğiniz hususlar var mı? Lütfen açıklayınız?

Araştırmaya katılacak kültür dersi öğretmenleri ile iletişime geçilmiş, öğlen arası ya da öğretmenlerin boş saatleri dikkate alınarak randevu alınmış, görüşmeler bizzat katılımcıların görev yaptıkları okullara gidilerek yapılmıştır. Görüşme öncesi katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiş, onayları alınmış, sorular aynı sıra ve düzende sorulmuştur. Katılımcılar görüşme esnasında video ve ses kaydı alınmasını istememiş bunun üzerine

verilen sözlü cevaplar yazılı olarak araştırmacı tarafından kaydedilmiş, görüşmeler yaklaşık 30-35 dakika sürmüştür. Bütün katılımcılar yöneltilen sorulara içtenlikle yanıt vermiş, eleştirileri ve önerilerinin gerekli yerlere ulaştırılmasını istemişlerdir. Katılımcıların büyük bir bölümünün araştırmanın sonucundan haberdar olmak istemeleri, araştırmanın önemsendiğini göstermektedir.

3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen görüşme sonucunda bilgilerin çözümlenmesi için içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi verilerin sistemli şekilde kodlanarak kategorileştirilmesi ve ne sıklıkta olduklarını kaydetme sürecidir (Balcı, 2001).

Görüşmede kimlik bilgisi bulunmadığından her kültür dersi öğretmeni katılımcı için Ö1, Ö2,... şeklinde kod verilmiş, verilen cevaplar ana ve alt temalara yerleştirilerek tablolalaştırılmıştır. Betimsel analize de başvurulmuş, bire bir alıntı yapılarak tablolalaştırılan veriler desteklenmiştir. şimşek ve Yıldırım (2011) betimsel analizi şöyle açıklamıştır. “Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sıkı sık yer verilir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır.”

Görüşme bitimi sonunda toplanan veriler katılımcılarla paylaşılmış, katılımcılardan verilerin doğruluğuna ilişkin düşünceleri alınmış, ayrıca eklemek istedikleri algılar ya da deneyimler var ise bu yolla ekleme fırsatı sunulmuş, katılımcı teyidi alınarak araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini artırmak amaçlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde araştırmaya katılan kültür dersi öğretmenlerinin sorunlarına ilişkin verdikleri cevaplar gerekli görülen yerlerde ana ve alt temalar oluşturularak sunulmuştur.

4.1. Kültür Dersi Öğretmenlerinin Mesleki Eğitim Veren Bir okulda Çalışmayı Değerlendirmesi

Mesleki eğitim veren bir okulda çalışmayı değerlendirmeleri amacıyla “Kültür dersi öğretmeni olarak mesleki eğitim veren bir okulda çalışmayı değerlendirir misiniz?” sorusu sorulmuş, 30 öğretmenden 25’i mesleki eğitim veren bir okulda çalışmanın kolay olmadığını ve zorlandıklarını 4’ü çalıştıkları okul türünden memnun olduklarını, 1’i ise herhangi bir fark görmediğini dile getirmişlerdir. Bu konuda bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö1: Ne siz sorun ne de ben söyleyeyim, kıdemim fazla olduğundan pek çok okul türünde çalıştım, mesleki doyum olarak kendimi en kötü hissettiğim yer bu okul. İyi öğrenciler Anadolu lisesine gidiyor kötü öğrenciler meslek lisesinde kalıyor, çarpım tablosunu bile bilmiyorlar.

Ö2: Meslek lisesinde kültür dersi öğretmenleri olarak birçok sorunumuz var. Birincisi öğrenciler kültür dersini hiç önemsemiyor nasıl olsa geçeriz, geçiriliriz bize bu ders lazım değil gibi bir düşünce hakim. Dolayısıyla öğretmenlikten keyif almıyorum. Hayat boyu bu bilgiler size lazım dediğimde dalga geçiliyor. Bu da mesleğime saygımı yitirmeme neden oluyor. İmkanım olsa bir gün durmam çünkü her şeyin başı saygıdır. Saygının olmadığı ortamda eğitim öğretim kalitesinden bahsetmek zor. Kültür dersleri bütün öğrencilere hayat boyu lazım olacak. Kendi milli değerlerimizi, varlık kaynaklarımızı her öğrenci her okul türünde fark olmaksızın öğrenmeli.

Ö3: Öğrenci profili diğer okullara göre daha kötü. Gelecekte beklentisi olmayan zorunluluktan okula gelen gençlerle dolu. Zaten meslekçi olmadığımız içinde bizi takan yok.

Ö4: Meslek lisesinde çalışmak genellikle çok zorlayıcı. Çünkü akademik başarısı en düşük öğrencilerle çalışmak zorundayız, öğrenciler bilinçli seçimlerle değil tam tersi gidecek bir okul bulamadıkları için geliyorlar. Zorunlu kalmakla da bu işin istendiği şekilde yürümesi çok mümkün olmuyor.

Ö5: Meslek lisesinde fizik öğretmeni olmak zorlu bir süreç. Matematik ve Türkçe alanında yetersiz olduğu halde üst sınıfa geçirilen öğrencilere önce bu alanda bilgiler vermemiz gerekiyor. Dört işlem ve çarpım tablosu ile fizik dersine başlıyorum. Okuduğunu anlayamayan, düşüncelerini ifade edemeyen ve matematik bilmeyen öğrencilere fizik dersini anlatmak güç. Öğrencilerin bilim okur yazarlığı yetersiz olduğu için kavramlar üzerinde açıklama yapmak tekrarlamak gerekiyor. Öğrenmeye ihtiyaç duymayan, gereksiz bulan, “nasılsa biz bir şey yapamayız” algısı olan, gelecekte beklenmesi olmayan öğrencilerin öncelikle bu algıları ile mücadele ediyoruz. Tahmin edersiniz ki bunları aşmadan hiçbir şey öğretemeyiz.

Ö6: Öğrenciler meslek odaklı geldikleri için kültür dersleri ve öğretmenleri çok ilgi alanlarında olmuyor. Entellektüel birikimleri sıfıra yakın. Alt kültür müziklerine hakimler. İlk ve ortaokuldaki sekiz yıllık müzik eğitiminden bir haber olarak geliyorlar. Daha önce nitelikli okullarda çalıştığım için bu ayrımı hemen algılıyorsunuz. Meslek liseleri öğretmenleri maalesef köreltiliyor. Sizi zorlayıcı öğrenci potansiyeli yok. Basite indirgeyerek konuları anlattığımız için, akademik birçok bilgiyi maalesef unutuyorsunuz.

Ö9: Meslek liselerinde kültür dersi öğretmeni olarak çalışmak hiç kolay değil. Dışarıdan bakılınca daha rahat olacağımızı düşünüyorlar. Ancak ben din kültürü ve ahlak bilgisi gibi kolay anlaşılır bir dersin öğretmeni olmama rağmen öğrenciler açısından çok sıkıntı yaşadım. Derslerimiz pek önemsenmez. Çünkü öğrencilerimizin bu okula geliş amacı meslek öğrenmektir ve önemsenen de meslek dersleridir.

Ö10: Öğrencilerimizde motivasyonu sağlamak için harcadığımız enerji gerçekten bizi yoruyor. Onların dikkatlerini derse yöneltmek, Anadolu lisesindeki öğrencilere harcadığımız enerjiden çok fazla. Öğretmen olarak çalışmanın meşakkatli olduğu okullar diyebilirim.

Ö11: Bu okulda mesleki açıdan köreldiğimi hissediyorum. Çünkü öğrenci seviyesi belli, ne yaparsam yapayım belli bir yerden sonra tıkanıyorum, verim alamıyorum bu da beni çok üzüyor.

Ö12: Her zaman ikinci planda olmak, bazen yok sayılmak. Okulu kendi bölümünden ibaret sanan bir müdür. Bütün ağırlık okulun meslek bölümlerinde. Beden eğitimi dersinden alıp meslek dersine gönderiyorum veya öğrenci otelde görevli oluyor tamda beden eğitimi ders saatinde.

Ö15: Kültür dersi öğretmenleri; meslek liselerinde sadece kazandığı paranın hakkını vermek için zorunlu olarak derse girmiş gibi hissettirilen, mesleki tatminin gerçekleşmesi bir yana girdiğiniz dersi tamamen saçma gören, öğrencilere aslında bu dersin önemini ve gerçekliğini anlatmaya çalıştığımız fakat başarılı olamadığımız, öğrenci gözünde değersizleştirildiğimiz, bir yandan da okul yönetimi ve meslek öğretmenleri arasında “e burası meslek lisesi Anadolu lisesi değil” söylemlerine katlanmak zorunda bırakılan öğretmenlerdir.

Ö16: Kendimi bu kurumda üvey evlat gibi hissediyorum.

Ö25: Resmen çocuk bakıcılığı, eğitim öğretimden ziyade öğrencileri disipline etmek için çabalayan öğretmenler topluluğuyuz.

Ö26: Öğrenci seviyesi düşük olduğundan kendi branşım adına çalışmak çok zor.

Ö27: Kültür dersleri genelde ikincil dersler olarak görülüyor. Öğrenci alan derslerini daha çok önemsiyor ve diğer derslerin gereksiz olduğunu düşünmeleri çalışmayı zorlaştırıyor.

Ö28: Maalesef öğrenci profili kötü. Bir amacı olmayan öğrenciler, ortaokuldan da başarı durumu düşük olan öğrenciler var. Bunun dışında daima ikinci plandasınız. Ders programınız genel itibariyle kötüdür. Öğrenci sizi takmaz. Birileri on kişi ile derse girerken siz otuz kişiyle girersiniz. On kişi ile derse girenin başarı derdi yoktur ama sizin vardır. Angarya diyebileceğimiz işler size bakar.

Araştırmaya katılan dört kültür dersi öğretmeni mesleki eğitim veren bir okulda çalışmaktan mutlu olduklarını dile getirmişlerdir. Bu öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö13: Meslek liselerinde çalışmayı çok seviyorum. Otuz iki yıllık meslek hayatımın on sekiz yılını meslek lisesi öğrencileri ile çalışarak geçirdim. Bu okullardaki öğrencilerin sosyal zekası daha yüksek oluyor. Sosyal faaliyetlerde canla başla görev alıyor ve kendilerini göstermek için ellerinden gelen her şeyi yapmaya gayret ediyorlar.

Ö14: Bizler öğretmeniz, her öğrenci bizim için kıymetli, o yüzden meslek lisesi ya da Anadolu lisesinde çalışmak arasında bir fark görmüyorum, işimi en iyi şekilde yapmaya gayret gösteriyorum.

Ö22: En çok çalışmayı sevdiğim okul türü, öğrencilerin en çok ihtiyaç duydukları derslerden birinin matematik olması ve eksikliklerini gidermek için onlarla çabalamak ve başarmak benim için çok önemli.

Ö23: Bu okulda çalışmak benim için çok güzel ve keyifli, Anadolu lisesinde de çalıştım buradaki kadar keyif almadım, çünkü yabancı dil ağırlıklı ve benim gibi İngilizce öğretmenlerinin çalışmak isteyeceği türden bir okul.

Araştırmaya katılan bir kültür dersi öğretmeni mesleki eğitim veren bir okulda çalışmanın başka bir okul türünde çalışmakla farklı olmadığını dile getirmiştir. Bu öğretmenin görüşü şu şekildedir:

Ö30: Öğrencilerin ilerleyen yıllarda hangi meslekte olurlarsa olsunlar çalışma hayatlarının icrasında asgari bilgi sahibi olmaları amaçlanarak ve müfredattaki uygulanma saatleri bu amaç dikkate alınarak belirlenen, verilen mesleki eğitimin alan derslerine göre daha az saat öğrencilerin sorumlu tutulduğu bir kültür dersinin öğretmeni olarak, mesleki eğitim veren bir okulda çalışmak ile mesleki eğitim vermeyen bir okulda çalışmak açısından öğretmene yüklenen görev ve sorumluluklarda herhangi bir farklılık olmadığını düşünüyorum.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu mesleki eğitim veren bir okulda çalışmakla ilgili olumsuz değerlendirmelere sahiptir. Kültür derslerini önemsemeyen,

gelecekte beklenmesi olmayan, ilköğretim düzeyinden temel bilgileri almadan gelen, akademik olarak zayıf, saygı noktasında sorunları olan öğrencilerle uğraşmanın kendilerini körelttiğini ve mesleki doyum noktasında mutsuz hissetmelerine neden olduğunu belirtmişlerdir.

4.2. Kültür Dersi Öğretmenlerinin Okullarına Aidiyet Duygularının Değerlendirilmesi

Kültür dersi öğretmenlerinin okullarına karşı aidiyet duygularını değerlendirmeleri amacıyla “Kendinizi görev yaptığınız okulun bir parçası olarak görebiliyor musunuz?” sorusu sorulmuş, 30 öğretmenden 10’u kendilerini görev yaptıkları okullun bir parçası olarak görmediklerini, 16’sı kendilerini okullarının bir parçası olarak gördüklerini, 4’ü kısmen kendilerini okullarına ait hissettiklerini dile getirmişlerdir. Bu konuda bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö1: Maalesef göremiyorum. Bir bütünün parçası olabilmeniz için oraya ait hissetmeniz gerek, ben hissetmiyorum. Zoraki burada bulunan bir öğretmenim. Sadece sorumluluklarımı yerine getiriyorum o kadar.

Ö2: Kesinlikle görmüyorum. Okul yönetimi de dahil olmak üzere kültür derslerine gereken önem verilmiyor. Meslek dersi öğretmenlerinin düşüncelerine daha çok önem verilmekte zaman zaman da biz kültür öğretmenleriyle çatışma yaşamaktadır.

Ö9: Çok göremedim. Çünkü meslek hocaları bunun olmaması için ellerinden geleni yapıyorlar.

Ö11: Kendi adıma görmüyorum. Diğer öğretmen arkadaşlardan yaşça küçük ve deneyimsiz olduğumdan kaynaklanabilir. Okulu sahiplenmeye çalışsam da öğrenci ve idare gözünde hiçbir zaman meslekçi arkadaşlar kadar önemli ve değerli olamayacağız.

Ö12: Göremiyorum ve göremeyeceğim. Çünkü okul meslek öğretmenleri ve yabancı dil öğretmenlerine ağırlık veriyor her şey onlara göre düzenleniyor.

Ö16: Hayır, ne günah işledim de buradayım, sorusunu soruyorum kendime.

Ö25: Hayır. Buraya ait değilim, hiçbir zamanda ait hissetmeyeceğim. Öğrenci, öğretmenler, idare boyutunda ortak payda da buluşabileceğim hiçbir şey yok.

Araştırmaya katılan on altı kültür dersi öğretmeni kendilerini okullarının bir parçası olarak gördüklerini dile getirmişlerdir. Bu konuda bazı öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö3: Elbette. Ben İslam dini öğretmeniyim. Eleştirilerim olabilir ama din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretmeni olarak okulumun bir parçası olduğumu düşünüyorum. Öğrencilerime milli ve manevi değerleri aşlamayı kendime borç edindim, meslek hayatım boyunca da böyle devam edecek inşallah.

Ö4: Evet, uzun süredir bu okulda çalıştığım ve çok emek verdiğim için aidiyet duygum arttı. Genç arkadaşlarda bu aidiyet duygusunu maalesef göremiyorum.

Ö5: Kendimi okulumun bir parçası olarak görüyorum. Ders ücreti, ders saati, kıdem gibi konularda sistem bizi ayırtırsa da okulun bir parçasıyım. Bunu okul müdürüm ve arkadaşlarım arasında yaşanan birlik duygusuna borçluyum. Bu duygu olmasa faydalı olamam.

Ö7: Hem de çok.

Ö8: Tabiki görüyorum kurumla ilgili alınacak kararlarda mutlaka görüşüme başvuruluyor.

Ö10: Evet görüyorum çünkü her ne kadar mesleki lise olsa da ortaöğretim düzeyinde öğrencilerimizi yaşam boyu gerekli bilgi ve donanım vermemiz gerektiğini düşünüyorum. Kültür derslerinin mesleki dersler kadar önemli olduğuna inanıyorum.

Ö13: Kesinlikle kendimi görev yaptığım okulun bir parçası olarak görüyorum. Okulumda sene başında kurulan Disiplin Komisyonu, Değerler Eğitimi Komisyonu, Sosyal Faaliyetler Komisyonu ve TÜBİTAK Projeler Komisyonlarında görev alıyorum. Sadece ders içi değil ders dışı zamanımın çoğunu öğrencilerimle geçirmeye gayret ediyorum.

Ö14: Ben aidiyet duygusunun kişinin kendinde bittiğine inanırım. Kurumunuzu benimser ve sahiplenirseniz dönütlerde olumlu olur. Öğretmen olarak okulları sınıflandırma lüksümüz yok. Bizler eğitimciyiz. Nerede hangi okul türünde görev verilirse orada çalışırız. O yüzden kurumumun bir parçası olduğumu düşünüyorum.

Ö17: Evet, 10 yıl aynı okulda çalışınca biraz öyle hissediliyor.

Ö18: Elbette görüyorum. Her ne kadar zorluklar yaşasak da aidiyeti zedeleyecek açıdan değil bu sorunlar. Çalıştığım kurumda dışlandığımı düşünmüyorum. Çalışma arkadaşlarımdan bir ayrımcılık yaptığına rastlamadım. Bazı meslek liselerinde bu tarz durumlar olduğunu duyuyoruz. Ama ben kendi okulumda en azından bu yönden şanslıyım.

Ö20: Okulumu işyeri olarak görmekten ziyade keyifli bir çalışma ortamı olarak düşünüyorum, parçasıyım diyebilirim.

Ö23: Kesinlikle Okulumun parçasıyım. Projeler yazıyorum, öğrencilerimle birlikte birkaç yurt dışı deneyimimiz bile oldu, okula faydalıyım. Öğrenciler beni çok seviyor, onların geleceği, hayalleri bizim elimizde. Zaten aidiyet hissedilmeden bu iş yapılmaz.

Ö27: Elbette görüyorum. Uzun yıllardır bu okuldayım. Her köşesinde emeğim var. Herkes okulun hafızası olduğumu söyler.

Araştırmaya katılan dört kültür dersi öğretmeni kısmen kendilerini okullarının bir parçası olarak gördüklerini dile getirmişlerdir. Bu konuda öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö6: Görüyorum tabi, ancak her anlamda görmüyorum. Akli başında, vizyon sahibi yöneticileriniz varsa işiniz biraz daha kolay. Ancak meslek liseleri meslek bölümü idarecilerle yönetiliyor çoğunluk olarak. Kültür dersi kökenli değil. Aslında, meslek lisesi öğrenci profilinin akademik eğitim almış versiyonları. Doğal olarak baktıkları pencere görüntüsünün dışında kalıyorsunuz.

Ö22: Evet çoğunlukla görüyorum, sadece bazen çalışmaların takdir edilmemesi benim motivasyonumu azaltıyor.

Ö28: Okulun bir parçası görmekle birlikte zaman zaman üvey evlatmışım gibi hissediyorum. Okulumda birçok şeye gönüllü katılırım. Daha iyi olması için elimden geleni yaparım.

Ö29: Görüyorum ancak hep ikinci planda geliyoruz.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun çalıştıkları okullarına karşı aidiyet duygusu taşıdıkları, bir kısmının ise kültür derslerinin önemsenmemesi ve öğretmenlerinin takdir edilmemesi, meslek dersi öğretmenlerinin öğrenci ve idare gözünde daha değerli görülmesi, bütün planlamaların meslek dersi öğretmenlerine göre yapılması gibi nedenlerle okullarına karşı aidiyet taşımadıkları ya da kısmen aidiyet taşıdıkları görülmektedir.

4.3. Kültür Dersi Öğretmenlerinin Öğrenciler ile Yaşadığı Sorunların Değerlendirilmesi

Kültür dersi öğretmenlerinin öğrenciler ile yaşanan sorunlarını tespit etmek amacıyla “Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan kültür dersi öğretmeni olarak öğrenciler ile yaşadığınız sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8

Kültür dersi öğretmenlerinin öğrenciler ile yaşadığı sorunların değerlendirilmesi

Ana Tema	Alt Tema	f	%
Kültür dersi öğretmenlerinin öğrenciler ile yaşadığı sorunların	Kültür derslerinin önemsenmemesi/gereksiz görülmesi	16	53,3
	Akademik seviye düşüklüğü/önceki öğrenmelerin yetersizliği	10	33,3
	Öğrencilerin hedeflerinin ve gelecek kaygılarının olmaması	9	30
	Kültür derslerine ilgisizlik/isteksizlik	8	26,6
	Derste konuşma/dersi dinlememe/saygısızlık/disiplin sorunları	8	26,6
	Sınıf geçme sisteminin yanlışlıkları	7	23,3
	Müfredatın ağır gelmesi	6	20
	Kılık-kıyafet, genel nezaket ve görgü kurallarına uyulmaması	5	16,6
	Kültür dersine önyargılı olmaları/motivasyon eksikliği	4	13,3
	Hazır bulunuşluklarının ve not tutma alışkanlıklarının olmaması	4	13,3
	Telefon/sosyal medya bağımlılığı	3	10
	Devamsızlık	2	6,6
	Sorun yaşamıyorum	2	6,6

Tablo 8 incelendiğinde araştırmaya katılan kültür dersi öğretmenleri öğrenciler ile yaşadığı sorunlara ilişkin olarak; kültür derslerinin önemsenmemesi/gereksiz görülmesi (f=16), akademik seviye düşüklüğü/önceki öğrenmelerin yetersizliği (f=10), öğrencilerin hedeflerinin ve gelecek kaygılarının olmaması (f=9), kültür derslerine ilgisizlik/isteksizlik (f=8), derste konuşma/dersi dinlememe/saygısızlık/disiplin sorunları (f=8), sınıf geçme sisteminin yanlışlıkları (f=7), müfredatın ağır gelmesi (f=6), kılık-kıyafet, genel nezaket ve görgü kurallarına uyulmaması (5), kültür derslerine önyargılı olmaları/motivasyon eksikliği (f=4), hazır bulunuşluklarının ve not tutma alışkanlıklarının olmaması (f=4), telefon/sosyal medya bağımlılığı (f=3) ve devamsızlığı (f=2) sorun olarak dile getirmiş, iki öğretmen ise öğrencilerle sorun yaşamadığını (f=2) ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden öğrenciler ile yaşadıkları sorunlara ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö1: Hiçbirinin gelecek kaygısı yok. Matematik dersi onlara çok soyut geliyor. “Ben meslek liseliyim matematikle ne işim olur?” düşüncesindedir. Başarabileceklerine inanmadıkları için dersime de ilgi göstermiyorlar. Öğrencilere hak verdiğim tek nokta seviyelerinin çok

üstünde bir müfredat. İçinde cevher olmayan bir maden ocağında çalıştırılan madenciler gibiyiz. Ne kadar çabalasak da oradan hiçbir şey çıkmayacak.

Ö2: Okulun bulunduğu bölge nedeniyle eğitim seviyesi bir hayli düşük. Sadece diploma alalım diye gelen öğrenciler var. Diplomayı da askere gittiğinde lazım olur ya da ehliyet için gerekli olur düşüncesiyle istiyorlar. Öğrenciyle yaşanan en büyük sorun iletişimi nasıl kuracağını bilmemesi ve ağız bozuk şekilde hatta küfürlü konuşması. Uyardığımız zaman bunun yanlış olduğunun bile farkında değil. Son yıllarda genel olarak Z kuşağı denilen gençlerde üslup sorunu var gibi görünüyor. Meslek derslerinde bazı alanlarda adabı muâşeret protokol ve görgü kuralları isimli bir ders var. Ancak meslek derslerinde de seçmeli derslere çok önem verilmiyor. Bence bu ders eğitim öğretimin her kademesinde verilmeli. Her seviyeye uygun müfredat hazırlanarak ilkokulda, ortaokulda ve lisede ana derslerden biri olarak verilmeli. Seçmeli değil zorunlu olmalı. Hatta baraj dersi de olabilir, öğrenci bu dersi veremese sınıf tekrarına kalmalı o derce önemsiyorum. Öğrenciye asıl vermek istediğimiz akademik bilgi değil eğitime yönelik toplumda birey olmasına yönelik davranış kazandırmak olmalı ki diğeri zaten bunu başarırız gelir. Diğer bir sorun devamsızlık çok fazla yapılıyor. Devamsızlıktan kalan öğrenci çok görmedim. Bir şekilde idarede bu sorunu çözmekten yana tavırla yaklaşıyor. Bu da öğrencide her zaman kuralların esneyebileceği tavrı oluşturuyor.

Ö3: Küfür, çıplaklık, kültüründen uzaklık ve tabii cehalet. Öğrenci vakarına yakışır şekilde davranmıyorlar, bir ton makyajla geziyorlar. Ellerinden telefon düşmüyor, hiçbiri gelecek kaygısı taşımıyor. Gençlik adına ümidimi yitiriyorum.

Ö4: En sıkıntı duyduğum şey “verdiğini alamamak”, akademik başarı çok düşük. Kitap okuma alışkanlıkları olmadığından dersime ilgileri de yok. Dünya klasiklerinden verdiğim okuma ödevlerini bile “ne işimize yarayacak” diye gereksiz görüyorlar. Halbuki okuma alışkanlıkları olsa diğer derslerde de başara gösterecekler.

Ö5: Boş vermiş, umutsuz, hayalleri olmayan öğrencilere karşı sürekli pozitif olmak zorundayız. Onlara danışmanlık verir gibiyiz. Davranış bozukluğu, değer kavramlarında ki yozlaşmalar, konuşma üslupları başlıca sorunlar. Bu sorunlar konusunda aile, çevre ve sistemin sorumlu olduğunu düşünüyorum.

Ö6: Genelde eğitim seviyesi düşük ailelerden gelen öğrenci popülasyonundan oluşuyorlar. Ortaokul eğitim düzeyi başarısı çok düşük öğrencilerin tercih ettiği okul türleri, meslek liseleri. Sizi geriye çekiyorlar bilgi olarak. Branş eğitiminden çok davranış eğitimi veriyorsunuz. En basit konularla bile ne bilgileri var ne de fikir üretebiliyorlar. Muhakeme yetenekleri hiç yok. Okuduklarını anlamıyorlar. Çoğunluk maalesef böyle. Çok iyi öğrenci çok nadir çıkıyor.

Ö7: Çocukların amaçlarının ve umutlarının olmaması, onların sorumluluklarını yerine getirmesini engelliyor, buda bizi zorluyor. Başarılı olamayacaklarına dair önyargıları var. Önce bu umutsuzluğu aşmalıyız diye düşünüyorum. Başaracaklarına inanırlarsa sorun kendiliğinden çözülecek.

Ö8: Öğrencilerin meslek derslerindeki ders saatlerinin fazla olması elde ettikleri puanların çarpanın yüksek olması, kültür dersinin ikinci planda kalmasına ve kültür derslerinin daha az önemsenmesine neden olmaktadır. Ayrıca ilköğretimden yetersiz bilgi ile geldikleri için dersimi anlamakta büyük oranda zorlanıyorlar.

Ö9: Öğrenci profili çok düşük oluyor. Kültür derslerini önemli görmüyorlar. Sadece dersten geçelim psikolojisini taşıyorlar. Bizim derslerimiz onlara göre gereksiz. Bu yüzden sınıf yönetimi ve disiplin problemleri ortaya çıkıyor.

Ö10: Derse ilgileri çok düşük oluyor. Meslek öğrenme hedefiyle geldikleri için benim dersim onlara çok boş geliyor. Derse devam noktasında da sorunlar yaşıyoruz.

Ö11: İlköğretimde özellikle sayısal derslerde başarılı olamayan öğrenciler meslek liselerini tercih diyor. Biz bu bilgileri nerede kullanacağız mantığındalar. Derse ilgileri olmadığı için bi süre sonra sıkılıyorlar, konuşma, dersi dinlememe gibi istenmeyen öğrenci davranışları ile karşılaşıyoruz. Ayrıca kültür derslerinin ders saati az olduğu için onlara katkısı yok, öğrenmeye gerek görmüyorlar.

Ö12: Öğrencilerle daha çok zaman gerekli, 10 dakika giyinme 10 dakika soyunma tenefüsler derken beden eğitimine ayrılan zaman çok az kalıyor. Öğrenci meslek dersine

malzeme getirdiği için çanta ağır oluyor birde eşofman spor ayakkabısı getirmek istemiyor, ders saati kredisi az olduğu için dersi önemsemiyor.

Ö13: Öğrenciler bu okullara daha çok meslek sahibi olmaya geldikleri için 9. sınıfın başında kültür derslerine tepki veriyorlar. “Bu konuları öğrenmenin mesleğime ne katkısı olacak?”, “ben üniversite düşünmüyorum”, “kültür dersi okumak istesem meslek lisesine gelmezdim”, “üniteler güncel değil, birçok kavram var ve bu kavramları öğrenmek çok zor”, “biz neden normal liselerle aynı müfredatı okuyoruz?”, gibi sorunlarla tepkilerini dile getiriyorlar. Onlara özgüven vermeye çalışarak toplumdaki meslek lisesi öğrencilerine karşı olan önyargıyı yıkmak için kültürlü olmanın öneminden bahsediyoruz.

Ö14: Bizim derslerimi maalesef önemsemiyorlar. Üniversite sınavında soru çözebileceğiniz en kolay derslerden biri diyerek motive etmeye çalışıyorum, ama çok azının üniversite hayali var. Ders saatimiz az olduğundan genel ortalamaya etkisi de az. 8-10 saatlik bir meslek dersinden iyi bir not alması benim dersimden de geçmesini sağlıyor. Öncelikle bu sorun halledilmeli.

Ö15: Öğrenciler genelde başarı seviyesi düşük ve puanla kaliteli okullara yerleşemediği için gelen öğrenciler. Hal böyle iken dersi dinlemiyorlar ya da dinleseler de çalışmadıkları için birkaç ders sonra anlattığımız her şeyi unutmuş oluyorlar. Ders başarısı düşük ve genelde anlamadıklarını düşündükleri için ders dışında her şeyle uğraşıyorlar, bu yüzden sınıf yönetimi gerçekten zorluyor. Matematik dersi öğretmeni olarak bana sürekli, bu dersin kendilerine gerçek hayatta ne katacağımı, sadece sessiz durup defter tutsak dersten geçirip geçirmeyeceğimi soruyorlar. Müfredat meslek lisesi öğrencilerine göre yeniden düzenlenmeli. Çarpım tablosunu dahi bilmeyen öğrenciler var. Bu öğrencilere performans notu düşük vereceğim dedim birkaç öğrenci dışında dikkate alan olmadı. Hatta sıfır verip belki düzeltmek için uğraşırlar dedim yine etkili olmadı. Sınıfta kalmak da aslında onlar için çok önemli değil. Öğrenmeye karşı ön yargıları var. Bir şeyler öğrenebileceklerine inanmıyorlar ya da tembelliklerinden bu işlerine geliyor.

Ö16: Emek vermeden, çalışmadan kazanmak istiyorlar. Twitter, instagram, tiktok bütün zamanlarını alıyor. Televizyon dizilerindeki şahşahalı hayatı yaşayacaklarını hayal ediyorlar. Maalesef okumayan, üretmeyen, kendini geliştirmeyen bir gençlik yetiştiriyoruz.

Ö17: İlköğretimde sınıfta kalma olmadığı için öğrenme gereksinimleri de olmuyor. Ders çalışma, ders dinleme gibi alışkanlıkları yok. Okuma yazmada bile büyük eksikliklerle liseye kadar geliyorlar. Bilgisiz, ilgisiz çocuklara bir şey öğretmek daha zor oluyor.

Ö18: Meslek lisesi öğrencilerinin hazır bulunuşluk düzeyleri çok düşük. Yüksek öğretim hedefi olmayan öğrenciler buraları tercih ediyor genelde. Meslek öğrenme ön planda olunca kültür dersleri öğrenci gözünde önemini yitiriyor, gereksiz görülüyor. Bunun yanında staja gittikleri için okulda bulunma süreleri de diğer okullardan daha az. Ancak müfredat diğer okul türleriyle aynı. Bu yüzden ayrı bir müfredat programı uygulanmalı.

Ö19: Çoğu öğretmen yaşıyor. Bunun en büyük sebebi ilkokulda dört işlemi öğrenmeden gelmesi. Bizde bunun üstüne çarpanlara ayırma, üslü köklü sayı, fonksiyon anlatmaya çalışıyoruz. Matematik dersi müfredat programının meslek liselerine özel, hatta okunan alan/dala özel indirgenerek güncellenmesi gerekiyor.

Ö20: Kültür derslerini gerekli değil de angarya olarak görüyorlar. Haftalık ders saatimiz az olduğu için benim dersimden geçmiş-kalmış umurunda bile değil, ortalama ile zaten geçiyor.

Ö21: Dersi dinlememeleri, saygısızca davranmaları, sürekli telefonla oynamaları, küfürlü konuşmaları, kıyafet ve özbakımlarında özensiz olmaları...Ders başarısına girmiyorum bile, önce insani olarak bu saydıklarımı çözmeliyiz, sonra ders...

Ö22: Genelde öğrencilerle bir sorun yaşamıyorum.

Ö23: Bu okulda çalışan kültürcü arkadaşlarımdan sorunlarını görüyorum, ama ben İngilizce öğretmeni olduğum için bu sorunları yaşamadım, çünkü burası yabancı dil ağırlıklı bir turizm lisesi, bunun içinde İngilizce öğrenmek için büyük gayret gösteriyorlar.

Ö24: Öğrenciler meslek derslerini daha fazla önemsemekte. Kültür derslerini işe yaramaz olarak gördükleri için onların ilgilerini çekmek bizler için çok daha zor. Disiplin anlamında da bizler daha fazla zorlanmaktayız. Üniversite hayali de genel olarak bulunmadığı için derslerimiz gereksiz görülmektedir.

Ö25: Disiplinsizlik, dersi umursamamaları, zaten geçiyorum senin dersinden kalsam ne olur ki?

Ö26: Kimya dersi matematikle iç içe bir ders, çocukların temel matematik bilgileri çok zayıf olduğundan her yıl birkaç haftayı temel dört işleme ayırıp ana konularına öyle geçiyorum. Ders müfredatı hafifletilerek verilmeli, formüller onlara çok karışık geliyor, not tutma alışkanlıkları olmadığı için de başaramıyorlar.

Ö27: Akademik başarı kaygısı olmayan öğrenciler sadece alan dersleri ile ilgileniyor. Sınıf geçme ya da kalma, devam devamsızlık gibi konular onlar için hiç sorun oluşturmuyor. Nasıl olsa geçerim duygusu hakim. Ayrıca ders kitabı, defter gibi okul araç gereçlerini yanlarında getirmiyorlar.

Ö28: Davranış sorunları, derse karşı aşırı isteksizlik, zaman zaman sınıf düzenini korumada zorlanma olarak sayabilirim.

Ö29: Meslek öğretmenlerini ve derslerini ciddiye aldıkları kadar kültür derslerini ve öğretmenlerini ciddiye almıyorlar bu da öğretmen olarak bizim işimizi zorlaştırıyor.

Ö30: Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde veya diğer türdeki liselerde çalışan öğretmenlerin ortak sorunları dışında, kültür dersleri ile kendilerine verilen eğitimin öğrencilerin almış oldukları mesleki eğitimde ve bu eğitim neticesinde oluşacak mesleklerinin icrasında somut olarak uygulama alanı bulmayacağını düşünmeleri veya toplumca onların böyle düşünmeye yönlendirilmeleri nedeniyle, kültür derslerinde anlatılanlara olan ilgilerindeki yetersizliğin öğretmen olarak benim de öğretme isteğimi olumsuz yönde etkilemesi dışında bir sorun yaşamadım.

4.4. Kültür Dersi Öğretmenlerinin Okul Yönetimi ile Yaşadığı Sorunların Değerlendirilmesi

Kültür dersi öğretmenlerinin okul yönetimi ile yaşanan sorunlarını tespit etmek amacıyla “Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan kültür dersi öğretmeni olarak okul yönetimi ile yaşadığınız sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Kültür dersi öğretmenlerinin okul yönetimi ile yaşadığı sorunların değerlendirilmesi

Ana Tema	Alt Tema	f	%
Kültür dersi öğretmenlerinin okul yönetimi ile yaşadığı sorunlar	Ders programlarının adaletsiz yapılması	9	30
	Mesleki atölye-laboratuvarlar kadar diğer eğitim ortamlarına önem verilmemesi	6	20
	Meslekçi-kültürcü ayrımı yapılması	5	16,6
	Akademik başarısızlığın kültür dersi öğretmenlerine yüklenmesi	4	13,3
	İletişim problemi	4	13,3
	Asli görevler dışında görev verilmeye çalışılması	3	10
	Mevzuat bilgilerinin eksik olması	3	10
	Öğretmenlerin siyasi ve dini görüşlerine göre ayırım yapılması	3	10
	Yapılan çalışmaların takdir edilmemesi	3	10
	Sorun yaşamıyorm	7	23,3

Tablo 9 incelendiğinde araştırmaya katılan kültür dersi öğretmenleri okul yönetimi ile yaşadığı sorunlara ilişkin olarak; ders programlarının adaletsiz yapılması (f=9), mesleki atölye-laboratuvarlar kadar diğer eğitim ortamlarına önem verilmemesi (f=6), meslekçi-kültürcü ayrımı yapılması (f=5), akademik başarısızlığın kültür dersi öğretmenlerine yüklenmesi (f=4), iletişim problemi (f=4), asli görevler dışında görev verilmeye çalışılması (f=3), mevzuat bilgilerinin olmaması (f=3), öğretmenlerin siyasi ve dini görüşlerine göre ayırım yapılması (f=3), yapılan çalışmaların takdir edilmemesini (f=3) sorun olarak dile getirmiş, yedi öğretmen ise okul yönetimi ile sorun yaşamadığını (f=7) ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden okul yönetimi ile yaşadıkları sorunlara ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö1: Meslekte yirmi yılını devirmiş bir matematik öğretmeni olarak okul idaresi ile yaşadığım en büyük sorun ders programı oldu. Atölyeden bedenen yorgun çıkan öğrenciler dersimi dinlemiyor, dinleyemiyor. Defalarca dersimin sabah saatlerine alınmasını istedim. Meslekçi arkadaşlar sağ olsunlar sabah saatlerinin kendi dersleri ile doldurdu, idare de bunu onayladı.

Ö2: Okul yönetimi meslek öğretmenlerinin düşüncelerine önem vermekte. Ders programı yapılırken de kültür öğretmenleri ikinci plana itilmektedir. Oysaki aynı çatıda bütünün parçalarıyız. Bu süreçte her bir parçanın önemi çok fazla. İdareciler de genelde meslek öğretmenlerinden olduğu için bir ayırım söz konusu.

Ö3: Okul yönetimi bariz ve açık olarak hiçbir zaman bunu dile getirmese de siyasi görüşüm nedeniyle benimle aralarına duvar ördü. İnancım gereği din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni oldum. Öğrencilerime özellikle kılık kıyafet ve makyaj noktasında yaptığım eleştirileri abartı olarak nitelendirdiler. Öğrencilerle bu uyarılarım nedeniyle yaşadığım sorunlarda da arkamda durmadılar. Okul yönetimleri bir öğretmenin dini ve siyasi görüşü nedeniyle ayırım yapmamalı.

Ö4: En büyük problem iletişimsizlik. Müdür ve müdür yardımcısı arkadaşlar meslek dersi öğretmeni olduğu için aynı dilden konuşamıyoruz. Öğrencilere bizim baktığımız pencereden bakmıyorlar. Onları atölyede çalıştırabilecekleri ve bu okula sadece meslek öğrenmek için gelen bireyler olarak görüyorlar. Burası mesleki bir okul, kimse meslek öğrenmesin demiyor ama hayat sadece mobilya atölyesinde masa sandalye yapmak ya da elektrik atölyesinde devrelerle uğraşmak değil. Bunları da yapsınlar ama kitap okusunlar, tiyatro ile sanatla da uğraşsınlar. Atölyeden çıkmaları, topluluk önünde rahatça konuşabilmeleri, sosyal özgüvenlerinin gelişmesi için tiyatro klübü kurmak ve bir oyun sergilemek istedim. İdare bunu kabul etmedi çünkü döner sermayeden sipariş alındı ve yetiştirilmesi gerekiyor. Daha söyleyeceğim çok şey var ama bu kadarı idareci profilimizi anlamanız için yeterli sanırım.

Ö5: Meslek dersi öğretmeni arkadaşların ders programlarına bakarsanız genellikle derli topludur. Dersleri peş peşedir, iki günleri boş olabilir, staj çalışmasına gittikleri gün okula hiç gelmezler. Ama bizim on beş saat maaş karşılığını zor doldurduğumuz dersimiz iki ya da üç güne sığdırılabilecekken, arada boşluklarla beş güne yayılıp okula getirtiliriz.

Çocukların ilgisini çekmek için deney yapmak isteriz, üç beş kuruşluk basit deney düzenekleri bile alınmaz, öte yandan kamyonlarla meslek dersleri için malzeme gelir.

Ö6: Meslek kökenli oldukları için bizi anlamıyorlar. Meslek derslerine önem verip, sonra da akademik başarı bekliyorlar. Çünkü yöneticilerin çoğu nitelikli değil. Mevzuat bilgileri sıfıra yakın. Yönetmelikte yeteneğe bağlı seçmeli derslerde sınıf oluşturulması için sayı aranmaz denmesine rağmen, ısrarla bana müzik dersi için sınıf oluşturmadılar. Yönetmelik maddelerini bile yorumlayamıyorlar. Yöneticilik ve idarecilik vizyon sahibi olmayı gerektirir, liderlik gerektir.

Ö7: Elllerinden geldiğince yardımcı olmaya çalışıyorlar. İstedğim tarih haritalarını hemen getirttiler. Öğretmenler arasında herhangi bir ayırım yaptıklarına rastlamadım. Müdür yardımcılarımızdan biri kültür dersi öğretmeni, illaki ortak bir nokta bulup sorunlara çözüm üretiyoruz.

Ö9: Staj, koordinatörlük gibi meslek dersleri yüzünden çok yoğun oluyorlar. İdarecilere ulaşma noktasında bize fazla zaman ayıramıyorlar, öncelik onlara göre de meslek hocalarının. Ders programı yapılırken de çok sorun yaşıyoruz. Meslek hocalarının dersleri önceden programa oturtuluyor, açık kalan boşluklara meslek hocalarının programı bozulmayacak şekilde bizim derslerimiz yerleştiriliyor. Neticede programlar meslek hocalarının talebine göre oluşturuluyor. Derslerin sekiz saat, dokuz saat, on saat olarak üst üste konulmasını talep ediyorlar. Zaten boş günleri oluyor, programlar onların istekleri doğrultusunda oluşturuluyor.

Ö10: Haftalık ders saati en az olan öğretmenlerden biriyim. Ders programım çok dağınık ve aralarda boş dersim çok fazla. Okulda memur olmasına rağmen birçok idari konuda ve evrak işlerinde benden yardım isteniyor. Elimden geldiğince yardımcı olmaya çalışıyorum ama benim asli görevim öğretmenlik, evrak memurluğu değil.

Ö11: Burası meslek lisesi ve ben fizik öğretmeni olarak elimden geldiğince çocuklara bir şeyler öğretmeye çalışıyorum. Üniversite sınav sonuçları açıklandığında idare tarafından ben ve benim gibi kültür dersi öğretmeni arkadaşlarım üstü kapalı eleştiri yağmuruna tutulduk. Öğrencilerin sınavdaki başarısızlığı bizlere mal edilmeye çalışıldı. Her konuda meslekçi-

kültürcü ayrımı yapan okul yönetimi, başarısızlık konusunda da bizleri suçladı. Biraz önce “Kendinizi okulunuzun bir parçası olarak görebiliyor musunuz?” sorusunu yöneltmişsiniz ya sizce bu ortamda buraya ait hissetmek mümkün mü? Bizlere hissettirilen şey ikinci sınıf öğretmen olduğumuz.

Ö12: Müsabakalara giderken bin bir zorluk çıkartırlar, uzak yerlerde ise maça götürmeyin derler, spor salonu tadilat gerektiriyor dediğimde her zaman ki gibi ödenek olmaz, antrenmanlara zaman yok lakin kendi meslek yarışmalarına günlerce hazırlanırlar.

Ö13: Okul yönetimi öğretmenleri kültür ve meslek dersi öğretmeni olarak sınıflandırır. Haftalık ders programı yaparken öncelikle meslek dersi öğretmenlerinin ders dağılım çizelgesi düzenlenir. Boş günleri boş saatleri isteklerine göre düzenlendikten sonra kalan saatler kültür dersi öğretmenlerine dağıtılır. Bu da meslek liselerinde görev yapan kültür dersi öğretmenlerinin motivasyonunu düşürür. Görevimiz olmayan ders dışı pek çok iş bizlere yüklenir. Konu kültürel ve sosyal faaliyetlere gelince okulun bütün yükünü kültür dersi öğretmenleri büyük bir onurla taşır fakat bir teşekkür bile çok görülür.

Ö14: Kişisel sorunum olmadı, fakat yöneticilik vizyonlarının olmadığını düşünüyorum. Okul yönetiminde elzem olan kanun ve yönetmelikleri takip etmiyorlar. Öğrenci işleri, staj, norm, ek ders, alan değişikliği gibi pek çok konuda güncel mevzuattan habersizler. Bizleri aydınlatamadıkları gibi pek çok konuda memur gibi çalıştırıp yönetmelik takibini bizlere yaptırıyorlar, doğru olanı bulun uygulayalım mantığındalar.

Ö15: Okul yönetimi daha çok mesleki koordinatörlük, çocukların stajı ve meslek öğretmenlerinin bu öğrencilere planlaması üzerine kurulu. İdarecilerde meslek öğretmeni olduğu için meslekçi-kültürcü ayrımı yapıyorlar. Meslek dersi öğretmenlerinin ders programları yapıldıktan sonra diğer bir tabirle çakılı program sonrası biz kalan programa uygun şekilde derse girmek zorunda kalıyoruz. Bizim derste performansımızdan ziyade önemli olan öğrencilerin kıyafeti, disiplin sorunları oluyor. Akademik başarısızlık biz kültür dersi öğretmenlerine yükleniyor. Okul idaresi bürokrasiyle uğraşmaktan akademik başarıya odaklanamıyor. Matematik dersi takviyesi için ücretsiz kurs düzenlemek istedim insiyatif alıp kurs açmadılar bile. Bizimde yapacağımız şeyler sınırlı. Okul idaresi de meslek dersi öğretmeni, aynı dili konuşamıyoruz ortak paydamız yok.

Ö16: Eğitim yuvaları olan okullarda siyaset olmamalı. Bağlı olduğum sendika, kılık kıyafetim, siyasi duruşum okul idarecilerinin tam tersi, anlaşılmadığımız konu çok, okuduğum gazete bile yadırgandı. Mümkün olduğunca diyalog kurmuyorum, dersimi verip çıkıyorum.

Ö17: İdarecilerimize atölye derslerinin arkasına bizim derslerimizi koymamaları ile ilgili defaatle ricada bulundum, çünkü öğrenciler sürekli olarak “fırında pişen pastamız vardı çıkamadık, üstümüz boya kokuyordu değiştirmek zorunda kaldık” gibi bahanelerle derse geç geliyorlar. Okul idaremiz bu sorunlara çözüm bulamadı.

Ö18: Okulda yapılan bütün tören ve kutlamaların organizasyonu edebiyatçıların göreviymiş gibi addediliyor, bizlerde elimizden geleni yapıyoruz. Bunca uğraşımıza emeğimize rağmen döner sermaye kapsamında üretilen ve gelir getiren işleri yapan arkadaşlar kadar değerimiz olmadı.

Ö19: Ben yaşamıyorum. Bence karakterle alakalı.

Ö20: Okulda henüz yeniyim. Sendikaya üyeliğim yok. Başladığım ilk gün sendikaya üye olmam konusunda ısrarcı oldular, kabul etmedim. Koydukları mesafeyi hissedebiliyorum ama umursamıyorum. Okullar siyaset yapılacak yerler değil. Önceliğimiz eğitim.

Ö21: Matematik dersinde gerçekten vahim durumdalar. Dört işlemde bile sorun yaşıyorum. Okul müdürüme gidip ücret almadan kurs düzenlemek istediğimi söyledim. “Boş vakitleri yok, okul çıkışı saat geç olur, akşam başlarına bir iş gelse sorumluluk alamayız.” gibi şeyler söyleyip kabul etmediler. Takdir edilmek şöyle dursun çabalarımız bile türlü bahanelerle reddediliyor.

Ö22: Sorun demeyelim de taleplerim karşılanmadı desek daha doğru olur. Matematik projesi hazırlamak için fiziki mekan oluşturmalarını istedim ödenek yetersizliği nedeniyle kabul edilmedi.

Ö23: Her şeye toz pembe bakıyor gibi olacağım ama okul idarem ile de hiçbir sorunum yok, bahsettiğim gibi proje yazıyorum ve bu da takdir topluyor.

Ö24: Kendi okulumda herhangi bir sorun yaşamamaktayım. Aksine yaptığım kültürel etkinliklerle okul yönetiminin isteklerini yerine getirmekteyim. Kültür dersi öğretmenlerinden beklenti düşük olduğundan meslek öğretmenleri idare ile daha fazla sorun yaşayabilmekteler.

Ö25: Bizleri umursamamaları... Meslekçi arkadaşların atölye ile ilgili talepleri ya da donatım, temrinlik gibi istekleri anında yerine getirilip, milyonluk CNC tezgahları bir çırpıda alınıyor. Ben dil sınıfı, müzik öğretmeni arkadaş müzik odası veya enstürman, bir tarih öğretmenini arkadaşım projeksiyon ya da harita istediğinde “bütçe yetersiz, ödenek yok” gibi söylemlerle geri çevriliyoruz.

Ö26: Yönetimle ilgili hiç sorun yaşamıyorum.

Ö27: İdare anlamında bu dönem için sıkıntım yok. Ders programlarının hazırlanmasında adaletli bir dağılım yapılıyor. Diğer bir deyişle yedi saat meslek dersinin arkasına iki saat kültür dersi verilmiyor. Eskiden buna hiç dikkat edilmiyordu.

Ö29: Cesur ve girişken bir okul idaremiz yok. Yanlış bir şeyler yapmaktan sürekli korkuyorlar, tedirginler. Proje hazırlayarak, çocukların yeni yerler görmesi, dillerini geliştirmeleri, ufuklarının açılması için yurt dışına götürmek istedim bir sürü prosedürü var dediler. Her öğretmenden idareci olmuyor, idarecilik organizasyon yeteneği doğuştan gelen bir özellik bence.

Ö30: Öğrencilerin ilgilerindeki yetersizlik nedeniyle oluşan başarısızlığın, okul yönetimi tarafından kültür öğretmenine yüklenilmesi ve yönetimce dersin aktarımının ilgisizlikle orantılı olarak gerçekleştirilmesinin talep edilmesi sorununu yaşadım.

4.5. Kültür Dersi Öğretmenlerinin Meslek Dersi Öğretmenleri ile Yaşadığı Sorunların Değerlendirilmesi

Kültür dersi öğretmenlerinin meslek dersi öğretmenleri ile yaşanan sorunlarını tespit etmek amacıyla “Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan kültür dersi öğretmeni olarak meslek dersi öğretmenleri ile yaşadığınız sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10

Kültür dersi öğretmenlerinin meslek dersi öğretmenleri ile yaşadığı sorunların değerlendirilmesi

Ana Tema	Alt Tema	f	%
Kültür dersi öğretmenlerinin meslek dersi öğretmenleri ile yaşadığı sorunlar	Gruplaşma yaşanması	7	23,3
	İletişim eksikliği	4	13,3
	Meslek dersi öğretmenlerinin kendilerini okulun sahibi gibi görmeleri	4	13,3
	Öğrenci, veli ve idare üzerinde yaptırımlarının yüksek olması	4	13,3
	Öğrencileri atölye ortamında fazla yormaları	4	13,3
	Bütün iş yükünün kendilerinde olduğunu savunmaları	3	10
	Öğrencilerin ve kültür dersi öğretmenlerinin üzerinde baskı kurmaları	3	10
	Öğrenci gözünde kendilerini daha değerli görmeleri	3	10
	Sorun yaşamıyorum	9	30

Tablo 10 incelendiğinde araştırmaya katılan kültür dersi öğretmenleri meslek dersi öğretmenleri ile yaşadığı sorunlara ilişkin olarak; gruplaşma yaşanması (f=7), iletişim eksikliği (f=4), meslek dersi öğretmenlerinin kendilerini okulun sahibi gibi görmeleri (f=4), öğrenci, veli ve idare üzerinde yaptırımlarının yüksek olması (f=4), öğrencileri atölye ortamında fazla yormaları (f=4), bütün iş yükünün kendilerinde olduğunu savunmaları (f=3), öğrencilerin ve kültür dersi öğretmenlerinin üzerinde baskı kurmaları (f=3), öğrenci gözünde kendilerini daha değerli görmeleri (f=3) sorun olarak dile getirilmiş, dokuz öğretmen ise okul yönetimi ile sorun yaşamadığını (f=9) ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden öğrenciler ile yaşadıkları sorunlara ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö1: En büyük sorun gruplaşma. Müthiş derecede birbirlerine bağlılar, teknik eğitim fakültesi mezunu oldukları için çoğu fakülteden arkadaş birbirini tanıyor, tanımayanlar da hemen kaynaşiyor. Aslında çok takdir ediyorum bu durumu. Birbirlerine bağlılıkları, birbirlerini korumaları çok güzel ama gruplaşma olduğu için onlarla iletişimimizde zayıf kalıyor.

Ö2: Meslek dersi öğretmenleri kendilerini daha önemli, okulun olmazsa olmazı ve sahibi gibi gördükleri için genel olarak öğretmenler üzerinde bir baskı oluşturmaya çalışmaktalar. Kültür dersinde bazen öğrencilerle sorun yaşadığımızda, öğrenciyi kazanmak adına onlar daha çok birlikte oldukları için yardım istediğimizde farklı tepkiyle karşılıyoruz. “Hocam boş ver uğraşma geçir gitsin.” diyen meslek öğretmenleri bile var ne yazık ki. Amacımız sadece akademik bilgi yüklemek değil öğrenciyi davranış da kazandırmak olmalı. Bu anlamda kültür dersleri son derece önemli görüyorum.

Ö3: Aralarında usta-çırak ilişkisi var ve kendilerinden olmayanı içlerine almıyorlar. Okul idaresi üzerinde de yaptırımları çok yüksek, öğretmen arkadaşla ciddi bir ağız dalaşı yaşadık suçlu olduğu halde onun tarafında yer aldılar çünkü idare de teknik eğitimci.

Ö4: Kendileri ile bir sorunum olmadı fakat öğrencileri atölye ortamında çok yorduklarını düşünüyorum. Öyle günler oluyor ki dersimde uyuklaya kalıyorlar. Biraz önce bahsettiğim döner sermaye siparişlerini yetiştirmek için çocuklar var güçleri ile çalışıyor. Bedenen yorgun olan çocuk derse odaklanmada zorlanıyor.

Ö5: Meslek öğretmenlerini idollerini olarak görüyorlar. Öğrenci gözünden baktığımızda daha değerliler. Bıraksanız günlerce atölyeden çıkmazlar, atölyeler onların krallığı. Bu da bizi değersizleştiriyor. Meslek dersi öğretmeni arkadaşlarda bu durumdan gayet memnun.

Ö6: Çok etkileşimimiz olmuyor. Farklı branşlar olduğu için genelde yolumuz kesişmiyor. Meslek öğretmenleri ile sıkıntım hiç olmadı. Ancak onları aralarında müthiş rekabet ve çekişmeler oluyor. Koordinatörlük, bölüm başkanlığı gibi.

Ö7: Sorunumuz yok. Tam tersi her konuda yardımlarını ve desteklerini alıyoruz.

Ö8: Okulumuzda bu anlamda bir sıkıntı yok.

Ö9: Meslek hocaları çok fazla ek ders ücreti alıyorlar. Bazen bir oyuncak yapımı sekiz saat sürüyor. Bunun yapımının zorluğundan bahsederek kültür öğretmenlerinden daha fazla yorulduklarını söylüyorlar. Ücretlerinin buna göre fazla olması gerekiyormuş. Meslek liselerinde biz öylesine derse giriyormuşuz gibi hissediyoruz. Aslında böyle hissetmek zorunda kalıyoruz. Meslek hocaları ve kültür hocaları olarak ayrıştırılıyor. Yönetmelikte “Meslek dersleri imkan dahilinde bölünmemelidir.” denir, ancak onlar bunu bir hak olarak gördükleri için sürekli derslerin arka arkaya olması, bölünmemesi talebinde bulunuyorlar. Biz sadece kazandığımız paranın hakkını vermek için zorunlu olarak derse giriyormuşuz gibi hissediyoruz. Aldıkları ücret fazla olduğu için bunu kültür öğretmenlerine hissettiriyorlar. Bazen çok büyük gruplaşmalar oluyor. Kendi aralarında gruplaşarak bizi dışlayabiliyorlar.

Ö10: Müdür ve müdür yardımcıları üzerinde çok etkililer, söylediğim gibi benim boş saatlerimde müdür yardımcısı benden bir sürü evrak işi istiyor ama bir meslek dersi öğretmenini çağırıp evrak işi yaptırmaz-yaptıramaz. Çünkü onlar okulun sahipleri bizler gelip geçici öğretmenleriz. Aynı şekilde öğrenciler üzerinde de etkileri büyük, onlara gösterdikleri saygıyı bizlere göstermiyorlar.

Ö11: Kendi aralarındaki bağılıklarını hayranlıkla izliyorum. Biriyle sorun yaşasak diğeri de hemen cephe alabiliyor. Okulun demirbaşları gibiler. Zaman zaman bizlere bile müdahil olma hakkını kendilerinde görüyorlar. Tüm yazılıları zayıf olan ama atölye de çok çalışan bir öğrenciyi sözlü notu ile geçirmem için psikolojik baskı bile yaptılar.

Ö12: Okulu kendilerininmiş gibi ders programı onlara göre düzenleniyor çünkü ders saatleri fazla onlar olmazsa bu okul olmaz.

Ö13: Meslek dersi öğretmenleri fırsat verildiğinde kültür dersi öğretmenlerinin notuna bile müdahale edebilir. “Bu öğrenci atölyede çok iyi, siz kendisine neden bu notu verdiniz?” diye yargılama hakkını kendisinde bulabilir. Atölye ve sınıf arasındaki farkı kendilerine izah ederek atölyede ürün çıkarma faaliyeti olurken, sınıflarda daha farklı bir eğitim faaliyeti olduğunu izah etmeye çalışırız. Kültür dersi öğretmenleri zaten meslek liselerinde diğer okullarda olduğu gibi konuları öğrenci seviyesine göre işler.

Ö14: Farklı fiziki mekanlarda olduğumuz için sürekli diyalog halinde olamıyoruz. Atölyelerinde odaları olduğundan öğretmenler odasında da karşılaşmıyoruz fakat şunu söyleyebilirim bizlerden daha çok söz sahibiler, bir dedikleri iki olmuyor. Sınıf geçme sistemi tamamen meslek derslerine göre kurulu olduğundan kendilerini daha değerli ve özel hissediyorlar.

Ö15: Sürekli olarak burası meslek lisesi deniliyor. Bazen meslek dersi öğretmenlerinin derse girmese de ek derse hak kazanmaları gündeme geliyor. Bir sınıfa iki öğretmen giriyorlar yine buna rağmen mesleki yükün kendilerinde olduğunu dile getiriyorlar. Ayrıca meslek dersi öğretmenleri kültür dersi öğretmenlerinden ayrı bir dünya oluşturuyorlar, odalarına atölyelerine uğradığımızda bize karşı daha uzak davranıyorlar meslektaş olarak.

Ö16: Ortak paydalarımız farklı sistem onlara göre düzenleniyor.

Ö17: Kişisel olarak sorun yaşamıyorum, zaten farklı binalarda olduğundan iletişimde pek mümkün olmuyor. Benim için en büyük sorun öğrencileri atölyeden geç bırakmaları bu yüzden sürekli dersime gecikiyorlar. Okul onlarınmış gibi hareket etmeleri can sıkıyor.

Ö18: İdarenin ayrımcılık yaptığı bir gerçek fakat meslekçi arkadaşlarla sorun yaşamadım.

Ö19: Meslek öğretmenleri öğrencilere bu okullardan üniversite sınavı kazanacak gözüyle bakmıyor. Meslek öğrenmeye geldi gözüyle bakıyor. Bu yüzden bizleri de kabullenemiyorlar, kendilerinin ayrı dünyaları var.

Ö20: Bu okulda yeni olduğum için meslek dersi öğretmeni arkadaşları pek tanımıyorum. Diğer okulunda da sorun yaşamadım gayet uyumlu çalıştık.

Ö21: Sorun yaşamadım hiç.

Ö22: Hepsi ile aram iyi. Genelde öğrenciler ile ilgili konularda iletişim halinde oluruz.

Ö23: Öğrencileri bir dakika boş bırakmıyorlar sürekli iş yaptırıyorlar, proje çalışması için öğrenci isteğimde de göndermiyorlar.

Ö25: Atölye derslerinde üçe bölünmüş sınıfa rağmen biz de öğrencilerle sorun yaşıyoruz demeleri beni benden alıyor. Okulun bütün yükü onlarda zaten. En çok yorulan en çok üreten onlar.

Ö26: Sorunum yok.

Ö27: Atölyede iş bitmedi denerek öğrenciler fazla zorlanıyor. Dersimizde yorgunluk, bıkkınlık gözlemliyorum. Öğrencilerde bizler ve alan dersi öğretmenleri arasında kalıyor.

Ö28: Öğretmenlerle yaşadığım bir sorun yok. Atölyelerin farklı yerlerde olması nedeniyle iletişim daha az, bağlar zayıf. Bu da ister istemez gruplaşma yaratıyor.

Ö29: Hiçbir sorun yaşamadım.

Ö30: Alan öğretmenlerinin, müfredat gereği kültür dersi öğretmenlerinin vermeye çalıştığı bilgilerin mesleklerinin icrasında kendileri için gerekli olacağı yönünde, öğrencileri motive etme konusunda ihmalleri olduğunu ve kendilerini öğrencilerin gözünde daha değerli gördüklerini düşünüyorum.

4.6. Kültür Dersi Öğretmenlerinin Öğrenci Velileri ile Yaşadığı Sorunların Değerlendirilmesi

Kültür dersi öğretmenlerinin öğrenci velileri ile yaşanan sorunlarını tespit etmek amacıyla “Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan kültür dersi öğretmeni olarak öğrenci velileri ile yaşadığınız sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

Kültür dersi öğretmenlerinin öğrenci velileri ile yaşadığı sorunların değerlendirilmesi

Ana Tema	Alt Tema	f	%
Kültür dersi öğretmenlerinin öğrenci velileri ile yaşadığı sorunlar	Velilerin ilgisizliği	10	33,3
	Eğitim düzeylerinin düşük olması	7	23,3
	Kültür derslerini önemsememeleri	7	23,3
	Ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel durumu	5	16,6
	Eğitimin sadece okula bırakılması	3	10
	Başarısızlığın öğretmenlere mal edilmesi	3	10
	Çocukları ile ilgili düşük-yüksek akademik beklenti içinde olmaları	3	10
	Öğretmen otoritesini sarsan davranışlar sergilemeleri	3	10
	Parçalanmış aile yapısı	3	10
	Aşırı koruyucu tavır takınmaları	2	6,6
	Şikayet kanallarını gereksiz kullanmaları	2	6,6
	Sorun yaşamıyorum	3	10

Tablo 11 incelendiğinde araştırmaya katılan kültür dersi öğretmenleri öğrenci velileri ile yaşadığı sorunlara ilişkin olarak; velilerin ilgisizliği (f=10), eğitim düzeylerinin düşük olması (f=7), kültür derslerini önemsememeleri (f=7), ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel durumu (f=5), eğitimin sadece okula bırakılması (f=3), başarısızlığın öğretmenlere mal edilmesi (f=3), çocukları ile ilgili düşük-yüksek akademik beklenti içinde (f=3), öğretmen otoritesini sarsan davranışlar sergilemeleri (f=3), parçalanmış aile yapısı (f=3) aşırı koruyucu tavır takınmaları (f=2), şikâyet kanallarını gereksiz kullanmaları (f=2) sorun olarak dile getirilmiştir, üç öğretmen ise veliler ile sorun yaşamadığını (f=3) ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden veliler ile yaşadıkları sorunlara ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö1: Çocuklarının yanında bizi rencide edebiliyorlar. Okula geldiklerinde işimize karışıp aldığımız kararları sorgulamaları bunu da çocuklarının yanında yapmaları öğretmen olarak otoritemizi sarsıyor bizi değersizleştiriyor.

Ö2: Öğrenciler genel olarak ne istediğini bilmeyerek veya mecburiyetten bu liselere geliyor son zamanlarda. Dolayısıyla hedefi olmayan niteliği de olmayan öğrenciler geliyor. Ne yazık ki veliler de bilgisiz ve ilgisiz. Hatta anne babası ayrı sevgi evlerinde kalan onlarca çocuk okullarda. Sorumlular geldiğinde öğrenciyle ilgili farklı şeyler duyuyoruz ve onların da çaresizliğini öğreniyoruz. Veliler bilgilendirilmeli okullara gelmeden bilgisi olmalı. Mesela adalet alanına çocuğunu kaydettiren bir veli çocuğunun hakim, savcı olacağını zannediyor. Öğrenci de bilmeden okula gelince birçok sorun yaşanıyor.

Ö3: En büyük sorun eğitimsiz olmaları, öğretmene akıl vermeye kalkmaları. Bir sorun yaşandığında bizleri dinlemek yerine çocuklarının anlattıkları ile hareket ediyorlar, öğrenci de bundan güç bularak haksız da olsa üste çıkıyor bu da güven duygusu zedeleniyor.

Ö4: Sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyleri düşünüldüğünde elbette sorun yaşıyoruz zaman zaman ancak bunun meslek lisesinde bire bir bağlantılı olduğunu düşünmüyorum.

Ö5: Eğitimsiz veliler ve çocuğunu değersiz kılanlar en büyük sorunum. Yaşadıkları çevre, kültürel yapıları, oturmaları, kalkmaları, hayata bakışları bire bir çocuklarına geçiyor. Çocuğuna küfürlü konuşabilen veli benim için sorun, ilgisiz veli benim için sorun, elindeki tesbihi sallaya sallaya benimle konuşmaya gelen veli benim için sorun, çocuklarına değerli olduklarını hissettiremeyen veli benim için sorun.

Ö6: Ailelerin eğitim seviyesi çok düşük ve eğitimin ailede başladığından bihaberler. Çocuklarını okula göndererek ve eğitimi sadece okula bırakarak düzgün insanlar olmalarını bekliyorlar.

Ö7: Sınıf geçme sisteminden kaynaklı kültür derslerini önemsemiyorlar. Veli toplantılarına bakın hepsi meslek öğretmenlerinin peşindedir, ders saatimiz az olduğundan çocuğunun bizim dersimizden kalma şansı olmuyor. Çocuğu ile sorun olduğunda görüşmek

istediğimizde ya çok ilgisiz ya da “benim çocuğum yapmaz etmez” şeklinde koruyucu aileler ile karşı karşıya geliyoruz.

Ö8: Diğer okul türlerinde öğrencisi olan velilerle ne sorunlar yaşıyorsa aynı sorunları yaşamaktayım. Örneğin öğrencinin devam devamsızlık konusu, çocukları ile yakından ilgilenmemeleri vb.

Ö9: Veliler çok ilgisiz. Toplantılara pek gelmezler. Gelince de genelde meslek hocaları ile görüşüyorlar. Sadece notların yüksek olması için bizi ziyaret ediyorlar.

Ö10: Bizim zamanımızda ailemiz öğretmenlerimizle, eti senin kemiği benim şeklinde konuşurlardı. Şimdi zaman değişti, çocuklara sesimizi bile yükseltmiyoruz çünkü veli anında şikayet ediyor. Alo 147 kapatıldı da öğretmenler rahat bir nefes aldı.

Ö11: Çocuğuyla ilgilenmeyen veliler kadar; aşırı koruyucu veli profili de bizleri çok yoruyor. Çocuğunun her koşulda haklı olduğuna inanan ve öğretmeni suçlu gören veliler var. Amirimizmiş gibi görevimizi hatırlatan velilerde var maalesef.

Ö12: “Biz buraya meslek öğrensin diye gönderiyoruz.” düşüncesindedeler, çocuklarından beklentileri yok. Beden eğitimi çokta önemli değil onlar için, öğrencilerin ders çıkışı herhangi bir antrenmana kalmasını istemiyorlar çünkü geç saatlerde okul bitiyor birde antrenman olmuyor.

Ö13: Öğrenci velileri de çocuğunun meslek öğrenmek için bu okula geldiğini, öğrencileri kültür derslerinde zorlamamızın gereksiz olduğunu zaman zaman söyleyebilir. Biz de velilerimize çocuklarının sadece ara eleman değil, aranan elemanlar olması için hem kültürel hem de kişilik ve sorumluluk geliştirmek için kültür derslerinin önemini anlatırız. Bu okulun meslek lisesi olduğunu, mesleki eğitim merkezi olmadığını izah ederiz.

Ö14: Her dersimde mutlaka konu ile ilgili test çözdürürüm, kaynak kitap tavsiyesi yaparım, çözemediğiniz takıldığınız yerlerde boş saatlerimde gelin derim ama nafile. Velinin bu çabamızdan haberi olmadığından sınavlarda başarısız olduklarında bunu bize mal etmeye çalışıyorlar.

Ö15: Öğrenci velileri ile yaşanan sorunlar genelde ilgisiz olmaları, öğrencileri takipten uzak olmaları ve sınavda başarılı olmasalar bile suçlu bizmişiz gibi onlara yardımcı olmamız gerektiğini düşünmeleri, yıl sonunda çocuğunun ortalamasını yükseltip geçmesi için kültür dersi öğretmenlerinin yanına gelip not istemeleri. Ayrıca çocuğunun başarısızlığını görmek yerine ya da onu yönlendirmek yerine bizim bir şeyleri kolaylaştırmamız isteniyor adeta hak etmeden kazanmalarına yardımcı olmamız, başarısızlıklarını çözmek yerine görmezden gelmemiz isteniyor.

Ö16: Okulumuz konum itibari ile parçalanmış, çok kardeşli ya da her iki ebebeyni çalışan öğrencilerin ailelerinden oluşuyor. İlgi ve alakaları az. Veli toplantılarına pek gelmezler. Eğitim öğretimin okul kanalıyla verileceğine inanıyorlar. Okul sadece eğitimin sac ayaklarından biri, aile eğitimleri hep eksik.

Ö17: Okula gelip gitmezler, o yüzden sorunumda olmadı.

Ö18: Nadiren de olsa düşük not alan öğrenci velilerinin sözle tacizine uğrayabiliyoruz. Not istedikten sonra vermeye yanaşmadığımızda hemen şikayet konusu oluyoruz.

Ö19: Ana ders olarak meslek dersleri kabul ettikleri için senin dersinden kalmasını istemiyor. Onların gözünde meslek öğreneceği dersler önemli.

Ö20: Genelde ekonomik sorunları olan, tahsil yapamamış, çalışan aileler oluyorlar. Zamansız arayıp mesaj atıyorlar ve her şeyi sizin çözmenizi bekliyorlar.

Ö21: İlgisiz oldukları için öğrenciyle sorun yaşadığımızda veliye ulaşamıyorsunuz. İletişim olmadığı için sorunlarda çözülemiyor.

Ö22: Okula az gelmeleri veya hiç gelmemeleri.

Ö23: Velilerimle de bir sorun yaşamadım, aksine çocuklarının yabancı dil öğrenme hevesinden memnunlar ve bana saygı duyuyorlar. Geçenlerde gelen bir anne oğlunun okulda öğrendiği ingilizce sayesinde yaz tatilinde memleketleri Antalya'da rehberlik yaptığını, biriktirdiği bütün parayı da babasına verdiğini büyük bir gururla bana anlattı.

Ö24: Çocuğumun elinde mesleği olsun, mantığıyla gönderiyorlar çocuklarını okula. Böyle olunca da çocuklar ve aile kültür derslerini önemsemiyor. Velilerle iş birliği yapamıyoruz. Toplantılara dahi birkaç tanesi ancak geliyor.

Ö25: Otuz kişilik sınıfta altı öğrencimin ana babası boşanmış. En sorunlularda bu öğrenciler. Okulun muhitinden dolayı doğu illerinden göç eden ailelerde çoğunlukta, Ankara'ya ayak uyduramıyorlar. Üniversite kazanmalarını bekleyen, isteyen ailede yok bir an önce sanayiye işe girip eve katkı yapmaları derdindeler.

Ö26: Sorun yaşadığım öğrencimin annesini okula çağırdım, omzunda hırkası ile çocuğunun yanında “Ocakta yemeğim var hoca ne söyleyeceksen çabuk söyle.” dedi. Veli öğretmene değer vermezken öğrenciden beklemek...İşimiz çok zor.

Ö27: Ekonomik güçlükler içinde boğulan aileler çoğunlukta. Çoğu bilinçsiz ana-baba. Her fırsatta eğitimin ailede başladığını, okulun da eğitimin bir parçası olduğunu vurguluyoruz. Kendi eğitemedikleri ya da eğitmek istemedikleri çocuklarının okul vasıtasıyla düzelmesini bekliyorlar.

Ö28: Sorun yaşamadım. Genelde okula uğramazlar. Karne haftası gelirler. Not istemek için.

Ö29: Veliler alan öğretmenleriyle görüşürler genelde ve onları ciddiye alırlar.

Ö30: Bir sorun yaşamamakla birlikte, çoğunluğu kültür derslerinde başarısız olmaları nedeniyle bu okul türünde eğitim alan çocuklarının başarısızlıklarının sorumluluğunu, çocuklarına veya kendilerine yüklemek yerine böylesi daha kolay ve sorumluluk gerektirmediği için kültür dersi öğretmenine yüklediklerini düşünüyorum.

4.7. Kültür Dersi Öğretmenlerinin Uygulanan Kararlar ve Mevzuat Bakımından Bakanlıktan Beklentileri ve Yaşanan Sorunlar İçin Çözüm Önerilerinin Değerlendirilmesi

Kültür dersi öğretmenlerinin uygulanan kararlar ve mevzuat bakımından Bakanlıktan beklentileri ve yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerilerini tespit etmek amacıyla “Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan kültür dersi öğretmeni olarak uygulanan kararlar ve mevzuat bakımından Milli Eğitim Bakanlığında beklentileriniz ve yaşadığınız sorunların çözümü için önerileriniz nelerdir?” soruları yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12

Kültür dersi öğretmenlerinin uygulanan kararlar ve mevzuat bakımından Bakanlıktan beklentileri ve yaşanan sorunlar için çözüm önerilerinin değerlendirilmesi

Ana Tema	Alt Tema	f	%
Kültür dersi öğretmenlerinin uygulanan kararlar ve mevzuat mevzuat bakımından Bakanlıktan beklentileri ve yaşanan sorunlar için çözüm önerileri	Müfredat ve ders kitapları meslek lisesi seviyesine uyarlanmalı	19	63,3
	Sınıf geçme sistemi değiştirilmeli	10	33,3
	Meslek ve kültür dersi öğretmenleri arasındaki maaş farkı ortadan kaldırılmalı, özlük hakları iyileştirilmeli	7	23,3
	Kültür dersi saatleri artırılmalı-Gereken önem verilmeli	6	20
	Mesleki ve teknik Anadolu lisesi mezunları için üniversiteye giriş sınav sistemi tekrar düzenlenmeli	6	20
	Ayrım yapılmadan, adil bir okul yönetimi sergilenmeli, öğretmenlerin görüşlerine değer verilmeli	4	13,3
	Meslek liselerinin kalitesi artırılmalı, tanıtımlarının yapılarak nitelikli öğrenci alınmalı, istihdam politikaları oluşturulmalı	4	13,3
	Okulda disiplini sağlamak adına yaptırımlar getirilmeli	4	13,3
	Öğrencilerin ilgisini çekecek, motivasyonunu artıracak etkinlikler ile projeler, kültürel ve sportif faaliyetler düzenlenmeli	4	13,3
	Veliler bilinçlendirilmeli, okul- aile işbirliği sağlanmalı	4	13,3
	Atölyeler kadar kültür dersleri için kullanılan sınıf ve meteryallerin temini yapılmalı	3	10
	Kültür dersi öğretmenleri içinde hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenmeli	3	10
	Meslek liselerine rehberlik öğretmen normu diğer okul türlerine göre fazlaştırılmalı	3	10
	Yöneticilerin seçiminde kültür dersi öğretmenleri yer almalı	2	6,6

Tablo 12 incelendiğinde araştırmaya katılan kültür dersi öğretmenleri uygulanan kararlar ve mevzuat bakımından Bakanlıktan beklentileri ve yaşadıkları sorunlara çözüm

önerilerine ilişkin olarak; müfredat ve ders kitapları meslek lisesi seviyesine uyarlanmalı (f=19), sınıf geçme sistemi değiştirilmeli (f=10), meslek ve kültür dersi öğretmenleri arasındaki maaş farkı ortadan kaldırılmalı, özlük hakları iyileştirilmeli (f=7), kültür dersi saatleri artırılmalı-gereken önem verilmeli (f=6), mesleki ve teknik Anadolu lisesi mezunları için üniversiteye giriş sınav sistemi tekrar düzenlenmeli (f=6), ayırım yapılmadan, adil bir okul yönetimi sergilenmeli, öğretmenlerin görüşlerine değer verilmeli (f=4), meslek liselerinin kalitesi artırılmalı, tanıtımlarının yapılarak nitelikli öğrenci alınmalı, istihdam politikaları oluşturulmalı (f=4), okulda disiplini sağlamak adına yaptırımlar getirilmeli (f=4), öğrencilerin ilgisini çekecek, motivasyonunu artıracak etkinlikler ile projeler, kültürel ve sportif faaliyetler düzenlenmeli (f=4), veliler bilinçlendirilmeli, okul-aile işbirliği sağlanmalı (f=4), atölyeler kadar kültür dersleri için kullanılan sınıf ve materyallerin temini yapılmalı (f=3), kültür dersi öğretmenleri içinde hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenmeli (f=3), meslek liselerine rehberlik öğretmen normu diğer okul türlerine göre fazlaştırılmalı (f=3), yöneticilerin seçiminde kültür dersi öğretmenleri yer almalı (f=2) şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden uygulanan kararlar ve mevzuat bakımından Bakanlıktan beklentileri ve yaşadıkları sorunlara çözüm önerilerine ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö1: Bakanlıktan en büyük beklentim, mesleki ve teknik Anadolu liseleri için özel bir müfredat geliştirmesi. Daha basite indirgenmiş, öğrenci seviyesine uygun olan. Tabi bunun için üniversite sınav sistemi de meslek liseleri için tekrar düzenlenmeli, bu okul türü için lisans seviyesinde ilgili alanlarda ek puan ya da sınavsız geçiş tekrar gelmeli. Bunun dışında okul idareleri de kanun ve yönetmeliklere uygun hareket etmeli. Ortaöğretim kurumları yönetmeliğinde “Teorik derslere öğleden önce, uygulamalı derslere ise öğleden sonraki saatlerde yer verilmesine özen gösterilir.” denildiği halde atölye derslerinin arkasına bizim derslerimiz konuluyor. Ders programları daha düzgün ve adaletli yapılmalı.

Ö2: Meslek öğretmenleri ile aramızda ek ders ücreti farkı var. Öğretmenler arasında ek ders saati ayrımı kalkmalı kültürçüler de en fazla kaç saat ücret alınabiliyorsa alabilmeli. Koordinatörlük görevi meslek dersi öğretmenlerinin görev alanında ancak biz kültür öğretmenleri de bu sürece dahil edilirse öğrenciler üzerinde etkinliğimiz artar

düşüncesindeyim. Son sınıfların dersine giren kültür öğretmenleri de koordinatörlük görevi almalı. Mevzuatta bu şekilde bir güncelleme yapılmalı. Bir diğeri coğrafya branşında çok sorun olmasa da bazı branşların müfredatı çok ağır, meslek liselerine yönelik ayrı bir müfredat oluşturulmalı. Öğrenci daha sonraki yıllarda belki okul değiştirir diye zorunlu temel dersler bütün okul türlerinde aynı olsa da meslek liseleri için çok ağır gelmekte. Uygulamada birçok öğretmen zaten öğrenci seviyesi düşük olduğunda müfredatın kazanım hedefine ulaşamamakta. Kağıt üzerinde tamamlanmış görünse de zannımca çok kazanımı yok. Bu sorun da şu şekilde çözümlenebilir; daha sonraki yılda okul türünü değiştirecek öğrenciler için dersin içeriğinin farkından kaynaklı kazanım eksikliği olursa “kazanım tamamlama” başlığında tamamlanabilir sayıları yeterliyse ayrı sınıf oluşturup içeriği farklı olan derslerle bu süreç tamamlanabilir.

Ö3: Okul öğrencilerinin giyim kuşamına tesettür bakımından yaptırım, küfre yaptırım, öğretmenin saygınlığına yönelik çalışma, islam dini temel bilgilerine yönelik yoğunlaşma, din kültürü ve ahlak bilgisi dersi yerine de islam dini esasları ve ahlakı dersi getirilmeli diye düşünüyorum.

Ö4: Derslerin niteliği, müfredatı, işlenişi, seçilen metinler ve işlenme yöntemleri, ders saatleri tek tek gözden geçirilmeli ve fen lisesine giden öğrenciyle bizim öğrencilerimiz bir tutulup aynı sınava girmeye zorlanmamalı. Okul idaresi tüm öğretmenlerle iş birliği halinde öğrenci yararına her türlü faaliyete izin vermeli. Bunun dışında meslek liselerinin amaç ve vizyonu iyi anlatılmalı. Çocuğunun bilgisayar alanına gidip mühendis olacağını, ya da sağlık alanına göndererek hemşire olabileceğini sanan veliler var. Artık ortaöğretim yani lise düzeyinden Hemşirelik ünvanı verilmeyeceğini ve atama yapılmayacağını son sınıfta öğrenen öğrenci ve veliler var.

Ö5: Fizik dersi ve fen grubu dersleri müfredatı meslek lisesinin alanına göre yapılabilir. Ders saati kesinlikle arttırılmalı. 10-15 saat alan dersi veriliyor ancak çocuklar boş oturuyor. Eğitim herkes için önemli. Öncelik veli eğitimi, bilinçli aileler olmalı. Öğrencilere başarılı olduklarını hissettirmek, bol sosyal aktivite ve alt sınıflarda sınıfta kalmak olmalı. Bilgisi olmayan öğrenci sınıf geçmemeli. Öğretmenler arasındaki ayrımcılık giderilmeli.

Ö6: Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı olduğumuz için, bu birimdeki daire başkanları, yöneticiler yine meslek kökenli. Mevzuat ve kararlar bu yöneticiler tarafından çıkartılıyor. Kültür ders öğretmenlerinin sıkıntı ve sorunlarına çözüm üretilmiyorlar. Her yıl zümre toplantılarında sıkıntı ve sorunları dile getiriyoruz. Bakanlık incelemiyor. CİMER’ede yazdığım oluyor sorunları yine çözümlenmiyor. Bakanlık birimlerine konulara hakim nitelikli, gerekirse kültür dersi öğretmeni yöneticiler atanmadığı sürece, çözüm bulmak maalesef imkansız.

Ö7: En Büyük beklentim sınıf geçme sisteminin değişmesi. Benim dersim haftada iki saat olduğu için ders ağırlığı yok. Meslek derslerinin birkaçından notunu iyi alıp 50 ortalamaya ulaştığı an, benim dersimden kalsa bile başarılı sayılıyor. Yani benim dersimden kalma şansı yok. Bu saçma sistem acilen değişmeli, bunun dışında veliler ile okul arasında iletişim çok zayıf bu sorun çözülmeli.

Ö8: Beklentim öğretim programlarının meslek liselerinde biraz daha hafifletilmesi, sınıf geçme sisteminin ana ögesinin ders saati fazlalığı olmayacak şekilde değişmesi, yükseköğretime geçişte meslek liselerine özel bir sınav yapılması, meslek lisesindeki öğrencilerin mezun olduktan sonra alanları ile ilgili istihdam ortamlarının oluşturulması.

Ö9: Meslek lisesi seviyeleri için müfredat yeniden düzenlenebilir. Öğrencilerin seviyesi çok düşük. Çok basit sorulara cevap veremiyorlar. Anadolu liseleri ile aynı müfredatın uygulanması çok sıkıntı. Kültür derslerinin önemsenmesi için Bakanlık düzeyinde çalışmalar yapılabilir. Öğretmenler arasındaki ayrışmanın olmaması, iletişim halinde olmaları için çalışmalar yapılabilir. Ders programları da daha adil düzenlenebilir.

Ö10: Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde kültür dersleri açısından öğrenci hazır bulunuşluk düzeyinin düşük olması nedeniyle ders saatlerinin artırılıp müfredat içeriğinin hafifletilmesi gerekmekte. Böylece müfredatı yetiştirme telaşında bir parça kurtularak, derslerimizde uygulama ve laboratuvar çalışmalarına ve daha bir çok etkinliğe yer verme şansımız olacaktır. Bu durumda öğrencilerimizin ilgi ve dikkatlerini çekme şansını yakalama olanağı elde edebiliriz. Bir de gelen öğrenci niteliği sorunu var, meslek liselerini hiçbir yere yerleşemeyen öğrencilerin gittiği okullar algısından çıkarmalıyız. Tematik meslek liseleri bunun için güzel bir adımdı fakat arkası gelmedi.

Ö11: Bizim okul türümüzde en büyük sorunumuz derse ilgisizlik, disiplin sorunları ve istenmeyen öğrenci davranışlarının fazla olması. Öğrencilerin ilgisini çekeceğimiz, onları motive edebileceğimiz etkinlikler olmalı. Fizik dersinde deneyler yapabilmeli, ya da gezi-gözlem faaliyetlerini Bakanlık prosedürlerine takılmadan gerçekleştirebilmeliyiz. Disiplin sorunlarının azaltılması için de öğrenci başına ayrılan rehber öğretmen normu, meslek liselerinde iki katına çıkartılmalı.

Ö12: Ders saati arttırılmalı iki saat yetmiyor. Öğrenci antrenmanı istiyorsa kalabilmeli, gereken önem beden eğitimi dersine de verilmeli. Çünkü sağlam kafa sağlam vücutta bulunur. Atölyeler gibi bizlerin ders işleyeceğimiz fiziki mekanlarda iyileştirilmeli. Kapalı spor salonları tüm okullara yapılmalı, kışın dışarda ders yapmak ciddi yorucu.

Ö13: En temel sorun sınıf geçme yönetmeliğidir. Özellikle meslek liselerinde öğrencilerde üniversite kazanma kaygısı da yoksa girmedikleri sınavlara almak için velileri aramanın yanında okul içinde öğrencilerle kovalamaca oynuyoruz. Performans ödevini teslim etmen gerekiyor dediğimizde de aynı cevabı alıyoruz. “Sıkıntı yok hocam getirmedim yazın, ben sınıfımı geçiyorum.” Bakanlığımızdan tek beklentim sınıf geçme yönetmeliğinin değiştirilerek öğrencinin her dersten en az 50 ortalama notu olarak sorumluluk sahibi gençler yetiştirme çabamızda bizlere destek olmalarıdır. Bakanlığımız özellikle pandemi sürecinden itibaren meslek liselerinin önemini ve başarılarını sosyal medya üzerinden duyurmaya başladı. Mesleki eğitim merkezi ile mesleki ve teknik Anadolu lisesi arasındaki farkı da topluma, öğrenci ve velilere kavratırsak kültür derslerinin bu okullardaki önemini ortaya çıkacağını düşünüyorum. Öğrenci bütün derslerden en az % 50 başarılı olduğu takdirde bir üst sınıfa geçerse, biz kültür dersi öğretmenleri de hem okul idaresi, hem öğrenci, hem de veli gözünde hakettiği yerde olacaktır diye düşünüyorum.

Ö14: Bakanlığın çözmesi gereken en önemli konu her dersin kendi notunun en az 50 olacak şekilde sınıf geçme sisteminin değiştirilmesidir. Böylelikle kültür dersi öğretmenleri öğrenci ve veli gözünde daha değerli hale gelecektir. Bunun dışında meslek dersi öğretmenleri için yılda bir kaç kez alanları ile seminer ve kurslar düzenlenirken bizler Bakanlık tarafından utulmaktayız. Bizlerde kişisel ve mesleki gelişimimiz için belli periyotlarda seminer ve kurslara katılmak istiyoruz.

Ö15: Bakanlık meslek liselerinde kültür dersi öğretmenleri için gerekli fiziki donanımı sağlamalıdır. Donanım sadece meslekçilerin atölyeleri olarak görülmemelidir. Branş öğretmenlerinin kendilerine ait bir odası olmalı burada sorunlara çözüm getirilme adına ortam sağlanmalıdır. Kültür derslerine ilgisi olan öğrenciler olsa bile imkansızlıklar, fiziki donanım, ders müfredatı buna izin vermemekte, özellikle meslek lisesi seviyesi için müfredat yeniden düzenlenmeli, çarpım tablosu bilmeyen öğrenciye trigonometri anlatmamızı beklemesinler. Ayrıca kültür dersi öğretmenleri için hizmet içi eğitimler yapılmalı, sosyal imkanlardan azami şekilde faydalanmaları onları daha mutlu kılmanın yolları araştırılmalıdır. Aynı okulda çalışmamıza rağmen meslek dersi öğretmenlerinin daha fazla ek ders ücreti almasını anlayamıyorum. Aynı öğrenci grubuna ders anlatıyoruz ama aldığımız ücret daha az. Bu konuya Bakanlık mutlaka çözüm getirmeli. Bir çok öğretmen mutsuz ve mesleki tatmini olmadığı için başka okula geçmek istiyor, bunu yapamıyorsa ya iş değiştirmeyi ya da zamanı dolanlar emekli olmayı istiyor. Öğretmenlerin kendilerini geliştirmesi adına imkanlar tanınmalı. Meslek liseleri ne kadar önemliyse, gelecekte onlar üzerine yatırım yapılıyorsa, sanayimize katkı sağlayacak donanım iş gücü önemliyse, bu insanları mutlu edecek kültür dersi öğretmenleri de sosyal, ekonomik ve psikolojik anlamda değer görmelidir.

Ö16: Meslek dersi öğretmenlerinin staj günlerinde ek ders alması, şeflik, koordinatörlük, huzur hakkı gibi kalemlerden aldıkları ücretler çalışma barışını bozuyor. Kültür dersi öğretmenlerine de en azından meslek lisesinde çalıştığımız için yıpranma payı adı altında fazla ek ders ödenebilir. Çünkü çalıştığımız ve uğraştığımız öğrenci profili Anadolu lisesi ile kıyas bile edilemez. Meslekçi arkadaşlar yılın belli zamanlarında alanları ile ilgili CNC tezgah kullanımı, ileri kaynakçılık, endüstri 4.0 gibi pek çok konuda hizmet içi eğitim alıyor. Hem aileleri ile tatil hem de eğitim çok keyifli. Bizlerde Bakanlığımızdan branşlarımızla ilgili bu tür çalışmalar istiyoruz.

Ö17: Sınıf geçme sistemi değiştirilerek ilk ve ortaokulda sınıfta kalma kuralı geri gelmeli. Sınıfta kalma olmayınca öğrenci liseye eksik bilgi ile geliyor. Kesinlikle ders kitapları lise durumuna göre düzenlenmeli. Fen lisesi öğrencisiyle meslek lisesi öğrencisi aynı ders kitabıyla okumamalı.

Ö18: Müfredat programının hem öğrenci seviyesine hem de okulda bulunma sürelerine göre yeniden düzenlenmesi gerekir.

Ö19: Yönetmelik gereği meslek dersi öğretmeni 20 saat maaş karşılığı + 29 saate kadar ek ders toplam 49 saat ders alabilirken, kültür dersi öğretmenleri 15 saat maaş karşılığı + 20 saat ek ders toplam 35 saate kadar ders alabilir. Bu ücret dengesizliği aynı ortamda çalışan bizleri mutsuz hissettiriyor. Bakanlığımızdan bu ücret dengesizliğini kültür dersi öğretmenleri lehine düzeltmesini talep ediyorum.

Ö20: Müfredat değiştirilmeli, meslek liselerinin niteliği artırılmalı. Puanla sınavla öğrenci gelmeli. Mevcut sistemde en kötüsü geldiği için zaten öğrenci de bunu bildiği için kısır döngü içindeyiz. Elbette akademik seviye her öğrencide aynı olamaz, nüfusumuzun fazlalığını da düşündüğümüzde illa ki bir eleme olacaktır. Ancak sıralamada sonlarda olanları da “sen başarısızsın, sen en kötüsüne layıksın, hadi sen meslek lisesine” dersek ne öğrenciyi kazanabiliriz ne de sorunları çözeriz. Belki de en baştan beri ilkokuldan itibaren yeteneklerine göre okullara yönlendirilmeli. Meslek lisesine mecburiyetten değil de gerçekten ne istediğini bilen öğrenci gelmeli. Sınav odaklı eğitim sistemi değil de hayat bilgisi odaklı eğitim olmalı. Uygulama dersleri olmalı. Üst öğrenimde meslek öğrencisine puan veya tercihle ilgili öncelik verilmeli ki önemi artsın. Rehberlik servisleri sayısı artırılmalı, gerek ortaokulda gerekse lisede seminer eğitim tarzında bilgilendirme yapılmalı. Bu sürece veli de dahil edilmeli. Öğretmen açısından da her meslek koordinatör öğretmeniyle beraber süreci yürütecek bir de kültür öğretmeni görevlendirilmeli.

Ö21: Bakanlıktan beklentilerimi şu şekilde sıralayabilirim. Kültür ders saati sayısının artırılması, daha basit bir müfredat, okul türünden kaynaklı disiplin sorunlarının çözümü için rehber öğretmen sayısının artması, disiplin cezalarının caydırıcı hale gelmesi, yönetmelik değişikliği ile müdür yardımcılardan en az birinin kültür dersi öğretmeni olmasının sağlanması.

Ö22: Özellikle matematik dersi müfredatının meslek liselerine uygun biçimde düzenlenmesi gerekiyor. Bu da yeterli değil sonrası önemli, müfredatı hafifleterek aynı üniversite sınavına girerlerse sonuç değişmez. YKS, TYT ve AYT sınavları da meslek liseleri için ayrı yapılmalı. Bilişim bölümünde okuyan çocuğun bilgisayar mühendisliğini kazanması

imkansız, ama ayrı bir sınav olursa bu çocuk bir fen liseye göre kat be kat kodlama bilerek gidecek zaten üniversiteye.

Ö23: Özellikle turizm alanlarının olduğu meslek liselerinde daha nitelikli yabancı dil öğretimi için ders saati sayısının artırılması, yabancı dil laboratuvarlarının kurulması, öğrencilere pratik yapmaları için yurt dışı deneyimi ve projelere katılımlarının sağlanmasını istiyorum.

Ö24: Sorunların çözümü çok temelden gelmektedir. Her şeyden önce siyaset ayağını eğitimden çekmelidir. Siyasi çıkarlar hareket edilmesi sona ermelidir. Sürekli yönetici değişikliği ve bunun akabinde plan program değişikliği bizleri sadece sonuçsuz bir döngüye itmektedir. Meslek liselerinin Osmanlı zamanındaki gibi değerli kurumlar haline getirilmesi lazım. Ayrıca meslek liselerindeki tüm öğretmenlerin yıpranma payı alması lazım. Bu sayede meslek liselerindeki öğretmen açıklarını da kapatabiliriz. Ücretli öğretmenliğe de son verilmeli. Kendi okulunda motor öğretmeni bulunmadığı için mühendislik mezunları derse girmektedir. Bizim derslerimizin önemsenmesi için çalışmalar yapılmalı. Bunun yolu da aileleri bilinçlendirmekten geçiyor. Meslek liselerinin kendisine özel bir eğitim programı olmalı. Sınıf geçme sistemi tekrar gözden geçirilmeli ve zorlaştırılmalı. Disiplin durumlarında daha fazla yetkimiz olmalı.

Ö25: Ben diğer arkadaşlardan farklı düşünüyorum, meslek lisesinde kültür derslerinin çoğu kalkmalı meslek dersleri ağırlıklı olmalı, tüm sistem buna göre düzenlenmeli. Disiplin yönetmeliği yenilenmeli, işlenen suçlar cezasız kalmamalı. Öğretmenler arasındaki özlük hakları, ek ders vs. adaletli ücretlendirme yapılmalı.

Ö26: İlköğretimden sınıfta kalma olmalı, temel bilgi alınmadan üst öğrenime geçilmemelidir. Ders müfredatları okul türlerine göre ayarlanmalıdır. Öğretmenlerin özlük hakları ve maaşları düzeltilmelidir. Her öğretmenin ek dersi olmuyor. Okullarda norm kadro gereği gibi uygulanmıyor. Norm kadroları her öğretmen için 21 ders saati değil 30 ders saati olmalıdır. Öğretmenlerin kariyer basamaklarında sınav yapılması yanlış buluyorum. Bunun yerine kıdem yılına esas öğretmenleri hizmet eğitimiyle kariyer basamakları olmalıdır.

Ö27: Eğitimin siyasi kaygılara kurban edilmesini istemiyorum. İlk vazgeçilen şey hep eğitim bunu pandemide gördük. Oyunun ortasında kural değiştirilmez. Atılacak her adım önceden planlanarak yapılmalı. Örneğin en büyük sorun olan müfredat değişikliği ve ders saati artırımını belli bir plan ve aşama dahilinde yapılmalı. Anadolu, fen ve sosyal bilimler liseleri ile aynı müfredatı üstelik daha az ders saatinde vermemiz beklenmemeli.

Ö28: Öncelikle bakanlık şunun kararını vermeli, bu okullar meslek lisesi mi yüksek öğretime öğrenci yetiştiren kurumlar mı? Kültür dersi öğretmenlerinin talebi olduğunda burası meslek lisesi, okul başarısı söz konusu olduğunda suçlu kültür dersi öğretmenleri. Tüm önceliğin meslek grubuna sunulduğu bir ortamda sorumlunun kültür dersi öğretmeni olması kadar saçma bir şey olamaz. Mesleğe yönelikse bu okullar, müfredat sadeleştirilmeli ve ders saati düşürülmeli ve değerlendirme meslek dersleri üzerinden yapılmalı. Haftalık ders saati 36 saati geçmemeli. Günlük 10 saat ders mi olur? Öğrencinin kendine ayıracak vakti kalmıyor ve her şeyden bıkip okuldan nefret etmeye başlıyor bir süre sonra. Uygulamaya daha ağırlık verilmeli.

Ö29: Kendi branşım adına benim dersimden de başarısız olunca sınıfı geçemeyeceğini bilmeli öğrenci. Alan derslerini ciddiye alıyorlar ancak edebiyat dışında kültür derslerini ve öğretmenleri umursamıyorlar. Meslek liselerine özel farklı bir yükseköğretime geçiş uygulaması yapılırsa, onların seviyesine uygun sorular sorulursa belki bizim derslerimizi de önemserler.

Ö30: Kültür dersi saatinin ve müfredatının mümkün olduğunca azaltılarak, elde edilen zamanın laboratuvar, alan uygulamaları ve stajlarla öğrenciye katkıda bulunacak şekilde düzenlenerek uygulanmasını temenni ediyorum.

4.8. Kültür Dersi Öğretmenlerinin Başka Bir Okul Türünde Çalışmak İstemeyi Değerlendirmeleri

Kültür dersi öğretmenlerinin başka bir okul türünde çalışmak istemeyi değerlendirmeleri amacıyla “Seçme şansınız olsaydı farklı bir okul türünde çalışmak ister miydiniz? Lütfen açıklayınız?” sorusu yöneltmiştir. Elde edilen bulgular tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13

Kültür dersi öğretmenlerinin başka bir okul türünde çalışmayı değerlendirmesi

Ana Tema	Alt Tema	f	%
Kültür dersi öğretmenlerinin başka bir okul türünde çalışmak istemeyi değerlendirmesi	Baka bir okul türünde çalışmak isterdim	21	70
	Başka bir okul türünde çalışmak istemezdim	7	23,3
	Farketmez	2	6,6

Tablo 13 incelendiğinde araştırmaya katılan 30 kültür dersi öğretmenin başka bir okul türünde çalışmak istemeyi değerlendirmelerine ilişkin olarak; 21 tanesi başka bir okul türünde çalışmak isterken, 7 tanesi başka bir okul türünde çalışmak istemediğini, 2 tanesi ise çalışılan okul türünün kendileri için fark etmediğini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin konuya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

Ö1: İyi bir Anadolu lisesi ya da fen lisesinde çalışmak isterdim. Sınavla seçilen, ilgili, saygılı, gelecek hedefi olan, dört işlem anlatmayacağım, körelen bilgilerimin tazeleneyeceği beni zorlayan bir okul isterdim.

Ö2: Kesinlikle farklı okul türünde çalışmak isterdim. Daha önce 10 yıl kadar çalıştığım Anadolu lisesinde ben burada yaşadığım hiç bir sorunu yaşamadım. Öğrenciler belli bir puanı alıp geldiğinden hem başarı seviyesi daha yüksek hem de hedefli olarak geliyor. Kültür dersi öğretmeni olarak orada ayırım olmadığı için her derse ayrı bir önem veriliyor. İdare öğretmen iş birliği ve veli bilinci de son derece önemli. Anadolu lisesine gelen öğrenci velileri de daha bilinçli oluyor.

Ö3: İstemezdim. Bu biraz kaçmak olur. Daha öncede söylediğim gibi sorunlar yaşasamda okulumun bir parçası olduğumu düşünüyorum.

Ö4: Farklı okul türlerinde de çalıştım. Mesleki açıdan bilgilerimizi öldüren, branşım açısından gelişmenin önünü çok da açmayan bir okul türü olmasına rağmen yıllar sonra geldiğim nokta şu: Kolay herkesin harcı, biz zoru başaranlarız. Meslek lisesinde çalışan bir öğretmen her okul türünde çalışabilir, istemezdim.

Ö5: Kesinlikle kaliteli bir Anadolu lisesinde çalışmak isterdim. Derslerimin önemsendiği bir yerde mutlu olurum. Disiplin işleriyle değil öğrencilerimin gelecekları ile uğraşmak isterdim.

Ö6: Öğretmen lisesi gibi nitelikli okullarda çalıştım. Çok isterim, tekrar isterim. Başarılı, ne istediğini bilen öğrencilerle çalışmak öğretmeni her zaman derse hazır hale getirir. Öğretmeni kamçılar, bilgilerini her daim güncel tutmasına neden olur. Her yıl tayin istiyorum, ancak bulunduğum şehirde maalesef kimse yerinden kıpırdamıyor.

Ö7: Biz öğretmeniz. Her okul aynı bizim için, bizim hedefimiz öğrenci.

Ö8: Hayır kesinlikle okulunda çalışmak isterdim.

Ö9: Çok isterdim. Öğrenci seviyesi iyi olunca öğretmen daha çok şey anlatmak ister. Daha donanımlı derse girmek için önceden hazırlık yapar. Ancak meslek liseleri için bu kesinlikle mümkün değil. Ben kendi alanımda köreldiğimi biliyorum. Bi konuyu öğrencilere altı yedi defa anlattığımız için gündelik hayata da en basitinden bir adres sorulsa bile tekrar tekrar anlatıyoruz.

Ö10: Daha önce çalıştığım için karşılaştırma olanağım oldu. Mesleki doyum açısından Anadolu liselerinde çalışmak isterdim.

Ö11: Elbette isterdim. İlk atamam sınavla öğrenci alan bir Anadolu lisesiydi. Hepsi seçilmiş çocuklardı. Soracakları sorular için ders öncesinde saatlerce hazırlık yaptığımı bilirim. Çok yoruluyordum ama öğretmenliğin tadı bu tip kaliteli okullarda çıkıyor. Burada sadece köreliyoruz.

Ö12: Özellikle spor lisesinde çalışmak isterdim çünkü çocuk derse önem veriyor, derse hazırlıklı geliyor, spor çantası, kıyafeti, ayakkabısı rahatça istediği branşta antrenmanını yapıp maçlara götürülüyor.

Ö13: Hayır istemezdim. Bütün sıkıntılara rağmen meslek lisesi öğrencileri ile çalışmaktan çok mutluyum. Öğrencilerimden emeğinin karşılığını aldığımı düşünüyorum.

Ö14: Benim için fark etmiyor. Söylediğim gibi hangi okul türünde görev verilirse orada çalışırız, bizler eğitimciyiz.

Ö15: Kesinlikle başka okulda çalışırdım. Çünkü meslekten soğuyup köreldik.

Ö16: Akademik ve mesleki açıdan gelişmek için sınavla öğrenci alan bir okulda çalışmak isterdim.

Ö17: Evet eskinin Anadolu liselerinde daha çalışkan öğrencilerle çalışmak isterdim.

Ö18: Nitelikli bir Anadolu lisesinde çalışmayı isterdim. Kıymet bilen, dersinizin önemini farkında olan, hazır bulunuşluk düzeyi daha yüksek öğrencilerle çalışmak mesleki tatmin açısından daha doyurucu olabilirdi.

Ö19: Tabi ki branşım adına bir Anadolu lisesinde çalışmak isterdim. Daha çok verdiğim emeğin karşılığını alabilirdim.

Ö20: Okulumdaki öğrencilerimi çok sevmekle birlikte sosyal bilimler lisesinde çalışmak isterdim. Tarih de yüksek lisansım var, doktora da tez aşamasındayım. Sosyal bilimler lisesinde çalışabilmek en büyük hayalim.

Ö21: Fen lisesinde çalışmak isterdim. Anlattığım bilginin karşılığını görmek isterdim.

Ö22: İstemezdim. Tüm zorluklara rağmen meslek lisesinde çalışmayı seviyorum.

Ö23: Hayır. Turizm okulunda çalışmayı seviyorum.

Ö24: Seçme şansım var ve ben bu okulda kalmayı seçtim. Çünkü burada faydalı olduğumu düşünüyorum. Drama, tiyatro çalışmaları ile onlarda farkındalık oluşturmak beni mutlu ediyor. Akademik açıdan iyi olan öğrenciyle bir şey yapmak kolaydır önemli olan bu çocukların hayatına dokunabilmektir.

Ö25: Evet, bıktım meslek dersi öğretmenlerinden de öğrencilerinden de.

Ö26: Nitelikli Anadolu veya fen liselerinde çalışmak isterdim.

Ö27: Elbette isterdim. Özellikle ortaokulda ya da dil grubu olan liselerde çalışmak isterdim.

Ö28: İsterdim, mesleki anlamda doyum sağlayabilecek herhangi bir okul türü olabilir.

Ö29: Ortaokulda çalışmak isterdim.

Ö30: Kültür dersinin üniversite sınavında başarılı olabilmeleri için gerekliliği nedeniyle daha yoğun bir öğrenme motivasyonu ile önemsendiği bir fen lisesinde çalışmak isterdim.

BEŞİNCİ BÖLÜM BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulguları sonucunda ulaşılan sonuçlara, tartışmaya ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin yaşadığı sorunlar ve getirdikleri çözüm önerileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, nitel araştırma betimsel ve içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin sorunları ile ilgili detaylı bilgiler elde edilmiştir. Nitel araştırma gereği olarak genelleme yapılmamış sınırlılıklar kapsamında çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Mesleki eğitim veren bir okulda çalışma noktasında araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu olumsuz değerlendirmeye sahiptir. Bunun en büyük nedeni de ilköğretimden temel bilgileri almadan gelen öğrencilerin derslerinde başarılı olamamasıdır. Öğretmenlerin akademik olarak ilerleme yerine körelme yaşadıkları ve mesleki doyum noktasında memnuniyetsizlikleri tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu tüm sistem ayrışmasına rağmen, eğitimci olma bilinci, uzun süreli aynı okulda çalışma, emek verme, öğretmenlik mesleği etiği gibi nedenlerle kendilerini çalıştıkları okulun parçası olarak görmektedir. Aidiyet duygusu kişisel olduğundan bazı öğretmenlerin ise, takdir edilmemek, kültür derslerinin önemsenmemesi, meslek dersi öğretmenlerinin öğrenci ve idare gözünde daha değerli görülmesi, bütün planlamaların meslek dersi öğretmenlerine göre yapılması gibi nedenlerle okullarına karşı aidiyet hissetmedikleri görülmüştür.

Kültür dersi öğretmenlerinin öğrenciler ile yaşadıkları sorunlara ilişkin olarak elde edilen bulgular şu şekildedir:

- Kültür derslerinin nemsenmeyip gereksiz görülmesi en büyük sorun olarak tespit edilmiştir. Bunun nedeni ise; kültür derslerinin öğrenciye soyut gelmesi, meslek öğrenme hedefi ile gelen öğrencilerin kültür derslerini angarya olarak görmesi, gerçek hayatta kullanmayacaklarını düşünmeleri ve sınıf geçme sisteminden kaynaklı kültür derslerinin ağırlığınız az olmasıdır.
- Öğrenciler ile yaşanan sorunlara ilişkin en büyük ikinci problem, öğrencilerin akademik olarak çok düşük olması ve önceki öğrenmelerinin yetersizliğı olarak tespit edilmiştir. İlköğretimden temel bilgileri almadan gelen, dört işlemde dahi zorlanan, okumada problem yaşayan, ders başarısı düşük, sınavlı okulları kazanamayan öğrencilerin meslek liselerini tercih etmesi, nitelikli ğrenci sorununu beraberinde getirmiştir.
- Öğrencilerin pek çoğunun gelecek ile ilgili hedefleri ve hayallerinin olmadığı grlmştir. Üniversiteye gitme düşüncesi olmayan, okula sadece zorunluluktan gelen, tek amaçları bir an önce sanayide işe başlamak olan öğrenciler kültür dersi öğretmenlerini umutsuzluğı düşürmektedir.
- Öğrencilerin kültür derslerine karşı ilgilerindeki yetersizlik ve isteksizlik, öğrenmeye kapalı öğrencilere ders anlatmak zorunda olmak, verilen emeğı karşı öğrencilerden dönüt alamamak, öğretmenlerin mesleki doyum noktasında mutsuz hissetmelerine neden olmaktadır.
- Kültür derslerinin önemsiz gören öğrencilerin belli bir süre sonra sıkılmaları, ilgilerinin başka yere kayması nedeniyle derste konuşma, dersi dinlememe, saygısız davranışlarda bulunma gibi istenmeyen ğrenci davranışları öğretmenlerin motivasyonu azaltmaktadır.
- Kültür dersi öğretmenlerin yakındıkları en önemli hususlardan biride sınıf geçme sistemidir. Yıl sonu başarı notunun hesaplanmasında çarpanlardan birinin haftalık ders saati sayısı olması, ğrenci bütün derslerden kalsa bile haftalık ders saati sayısı yüksek tek bir meslek dersinden iyi bir not alarak ortalamayı 50 ve üzerine çıkardığında sınıfını geçmesi yanlış bulunmuştur. Kültür derslerinin haftalık ders

saati sayısı az olduğundan derslerinin önemsenmediğini, sınıf geçme sisteminin değiştirilerek akademik anlamda da daha nitelikli öğrenciler yetişeceğini ifade etmişlerdir.

- Uygulanan müfredatın öğrencilere ağır gelmesi ve seviyelerinin çok üzerinde olması kültür dersi öğretmenlerinin ders öğretme faaliyetlerini zorlaştırmaktadır.
- Öğrencilerin kültür derslerine karşı önyargılı olmaları, öğrenebileceklerine ve başarabileceklerine inanmadıkları için çaba göstermemeleri, hazır bulunuşluklarının ve not tutma alışkanlıklarının olmaması, başarısız olmalarına neden olmaktadır.
- Öğrencilerin basit nezaket kurallarına bile uymamaları, konuşma usulları, küfürlü kelimeler kullanmaları, makyaj yapmaları, kılık-kıyafet ve öz bakımlarına dikkat etmemeleri, telefon ve sosyal medya bağımlısı olmaları, devamsızlık yapmaları, akademik anlamda yetersiz olan öğrenci profilini daha da zorlaştırmakta, öğretmenlere branş eğitiminden çok davranış eğitimi görevi düşmektedir.

Kültür dersi öğretmenlerinin okul yönetimi ile yaşadıkları sorunlara ilişkin olarak elde edilen bulgular şu şekildedir:

- Kültür dersi öğretmenleri okul idaresi ile yaşadıkları en büyük sorunu ders programlarının adaletsiz yapılması olarak belirtmişlerdir. Meslek dersleri programa yerleştirildikten sonra boş kalan saatlere kültür derslerinin yerleştirilmesi, programın dağınık hale gelmesine neden olmakta, iki-üç güne sığacak dersler için haftanın beş günü kültür dersi öğretmenleri okula getirilmektedir. Meslek dersi arkasına kültür dersi verilmesi, atölye ve sınıflar genellikle farklı binalarda olduğundan öğrencilerin derse geç kalmasına neden olmaktadır.
- Kültür dersi öğretmenleri okul idaresinin atölyeler kadar diğer eğitim ortamlarına yeterince önem vermediğini düşünmektedir. Talep edilen deney düzenekleri, müzik odası, dil sınıfı, spor salonu tadilatı, müzik dersi için enstrüman, harita ya da projeksiyon cihazı gibi basit istekleri karşılanmazken, meslek dersleri için milyonluk donatımlarının alınmasını yadırgamaktadırlar.

- Kùltür dersi öğretmenleri okul idaresinin meslekçi-kùltürcü ayırımı yaptığını düşünmektedir. İdarecilerin çoğunluğu da meslek kökenli olduğundan sınıflandırmaya gidildiğini, kùltür dersi öğretmenlerinin ikinci plana atıldığını, düşüncelerine önem verilmediğini bunun da kendilerini değersiz hissetmelerine neden olduğunu ifade etmişlerdir.
- Meslek eğitimi verilen, kùltür derslerinin önemslenmediği, tüm önceliğin meslek derslerine verildiği, gelecek hedefi olmayan öğrencilerin bulunduğu bir okulda, üniversite sınav sonuçlarının ve akademik başarısızlığın okul idaresi tarafından kùltür dersi öğretmenlerine mal edilmesi doğru bulunmamıştır.
- Kùltür dersi öğretmenleri, okul idaresi ile iletişimde problemler olduğunu belirtmişlerdir. Bunun sebebinin ise idarecilerin staj, koordinatörlük gibi meslek dersleri yüzünden çok yoğun olduklarını, kendilerine zaman ayıramadıklarını, müdür ve müdür yardımcılarının genellikle meslek dersi öğretmeni olduklarından aynı dilden konuşamadıklarını, öğrencileri sadece meslek öğrenmek için okula gelen bireyler olarak gördüklerini ve öğrenciye aynı pencereden bakmadıklarını, ortak paydalarının az olmasının iletişimlerini güçleştirdiğini ifade etmişlerdir.
- Okul idaresinin kùltür dersi öğretmenlerinin boş saatlerinde idari işlerde ve evrak işlerinde çalıştırılması öğretmenler arasında hoşnutsuzluk yaratmıştır. Asli görevleri ders anlatmak olan öğretmenler memur gibi çalıştırılmaktan dolayı mutsuzdur.
- İdarecilerin mevzuat bilgilerinin yetersiz olması, yönetmelik maddelerini yorumlayamamaları, rutin prosedürleri bile çok büyütmeleri, okul yönetiminde elzem olan kanun ve yönetmelikleri takip etmemeleri, öğrenci işleri, staj, norm, ek ders, alan değişikliği gibi pek çok konuda güncel mevzuattan habersiz olmaları kùltür dersi öğretmenleri tarafından sorun olarak görülmüştür.
- Okul idaresinin bazı öğretmenlerin dini ve siyasi görüşü nedeniyle ayırım yapması, sendika üyeliğine zorlaması bu öğretmenler tarafından hoş karşılanmamış, eğitim yuvaları olan okullarda siyaset yapılmaması ve önceliğin eğitim olması gerektiği vurgulanmıştır.

- Ders takviyesi için ücretsiz kurs düzenlemek isteyen kültür dersi öğretmenlerinin türlü bahanelerle reddedilmesi, okulda yapılan sosyal-kültürel faaliyetler ile bütün tören ve kutlamaların kültür dersi öğretmenleri tarafından yapılmasına rağmen okul idaresi tarafından takdir edilmemeleri sorun olarak görülmüştür.

Kültür dersi öğretmenlerinin meslek dersi öğretmenleri ile yaşadıkları sorunlara ilişkin olarak elde edilen buldular şu şekildedir:

- Kültür dersi öğretmenleri meslek dersi öğretmeni arkadaşları ile yaşadıkları en büyük sorunu gruplaşma olarak belirtmişlerdir. Birbirlerine çok bağlı, aralarında usta-çırak ilişkisi olan, kendilerinden olmayana içlerine almayan ve aralarında ayrı bir dünya kuran meslek dersi öğretmenlerinin kendilerini dışladıklarını düşünmektedirler.
- Meslek dersi öğretmenleri ile yaşanan diğer bir sorunu iletişim eksikliği olarak belirtmişlerdir. Sınıfların ve atölyelerin ayrı binalarda olması nedeniyle diyaloglarının az, bağlarının zayıf olduğunu ifade etmişlerdir.
- Meslek dersi öğretmenlerinin kendilerini okulun sahibi, demirbaşı ve olmazsa olmazı gibi görmeleri kültür dersi öğretmenleri arasında huzursuzluk yaratmaktadır.
- Kültür dersi öğretmenleri meslek dersi öğretmenlerinin öğrenci, veli ve okul idaresi üzerinde yaptırımlarının yüksek olduğunu daha çok söz sahibi olduklarını, bunun sonucunda da öğrencilerin ve velilerin kendilerine meslek dersi öğretmenleri kadar saygı duymadığını, okul idaresinin de bu yaptırımlar sonucunda kendilerini ikinci plana attığını düşünmektedirler.
- Öğrencilerin meslek derslerinde atölyede ortamında fazla çalıştırılmaları, bedenen yorgun olan öğrencilerin kültür derslerinde uyuklamaları, derse odaklanmada sorunlar yaşamaları, geç gelmeleri ve iki öğretmen grubu arasında kalmaları sorun olarak ifade edilmiştir.
- Atölye derslerinde sınıfların bölünerek iki meslek dersi öğretmeni tarafından derse girilmesine rağmen, meslek dersi öğretmenlerinin bütün iş yükünün kendilerinde

olduğunu, en çok yorulan ve üretenin de kendileri olduğu vurgusunu yapmaları, iki katı öğrenci sayısı ile ders yapmaya çalışan kültür dersi öğretmenlerini üzmektedir.

- Meslek dersi öğretmenlerinin zaman zaman sergiledikleri baskıcı tavırlar kültür dersi öğretmenlerini rahatsız etmektedir. Özellikle atölyede başarılı olup, kültür derslerinde başarısız olan öğrenciler için not talepleri bazı kültür dersi öğretmenleri tarafından kararlarına müdahale olarak algılanmıştır.
- Öğrencilerin meslek dersi öğretmenlerini idollerini olarak görmesi, sınıf geçme sisteminin meslek dersleri üzerine kurulu olması nedeniyle, kültür dersi öğretmenlerinin öğrenci gözünde değersizleşmesi ve bu durumdan memnun olan meslek dersi öğretmenlerinin varlığı sorun olarak belirtilmiştir.

Kültür dersi öğretmenlerinin öğrenci velileri ile yaşadıkları sorunlara ilişkin olarak elde edilen bulgular şu şekildedir:

- Kültür dersi öğretmenleri öğrenci velileri ile yaşadıkları en büyük sorun olarak velilerin ilgisizliğini göstermektedir. Toplantılara nadiren geldiklerini, geldikleri zamanlarda da sadece not yükseltme talebinde bulduklarını, öğrenciler ile yaşanan sorunlarda velilere ulaşamadıklarını ve dolayısıyla sorunlara çözüm bulamadıklarını belirtmişlerdir.
- Velilerin eğitim seviyesinin düşük olması bunun sonucunda çocuklarına yanlış rol model olmaları sorun olarak görülmüştür.
- Velilerin kültür derslerini önemsemediği belirtilmiştir. Bunun nedeni olarak da sınıf geçme sistemi ve çocuğunu meslek öğrenmek için bu okullara gönderen velilerin ana ders olarak meslek derslerini görmesidir.
- Kültür dersi öğretmenleri, öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarından kaynaklı sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ekonomik güçlükler içinde boğulan, doğudan göç eden, büyükşehirde ayak uyduramayan, çocuğunun

sanayide işe girip eve katkıda bulunması dışında çocuğunu değerli görmeyen veliler sorun olarak görülmüştür.

- Eğitimin sadece okul kanalı ile verildiğine inanan, çocuklarını okula göndererek sorumluluktan kurtulduklarını düşünen, eğitimin ailede başladığından haberdar olmayan, kendi eğitemedikleri ya da eğitmek istemedikleri çocuklarının okul vasıtasıyla düzelmesini bekleyen veliler sorun olarak belirtilmiştir.
- Meslek öğrenmesi amacıyla çocuğunu meslek lisesine gönderen, kültür derslerini ve öğretmenlerini önemsemeyen fakat çocuğunun derslerdeki ve üniversite sınav sonuçlarındaki başarısızlığını kültür dersi öğretmenlerine mal eden veli profili sorun olarak belirtilmiştir.
- Çocuklarından hiçbir beklenti içinde olmayan sadece sanayide işe girip eve katkı yapmasını bekleyen veliler kadar, adalet alanında okuyarak çocuğunun hakim, savcı ya da hemşire yardımcılığı alanında okuyarak hemşire olacağına inanan bilinçsiz veliler sorun olarak görülmüştür.
- Velilerin çocuklarının yanında öğretmen otoritesini sarsan davranışları kültür dersi öğretmenleri tarafından sorun olarak belirtilmiştir. Öğretmen olarak aldıkları kararların veliler tarafından sorgulanması, akıl verilmesi ve yaşanan sorunlar karşısında öğretmenden çok çocuklarının anlattıklarına itibar edilmesinin güven duygusunu zedelediğini, veli öğretmene değer vermez iken bunu öğrenciden beklemenin mümkün olmadığını ifade etmişlerdir.
- Her iki ebeveyni de çalışan, çok kardeşli, ana babası ayrılmış ya da parçalanmış aile yapısına sahip öğrenci velileri kültür dersi öğretmenlerinin en çok zorlandığı öğrenci-veli grubudur.
- Çocuğuyla ilgilenmeyen veliler kadar aşırı koruyucu veli profili de sorun olarak belirtilmiştir. Çocuğunun her koşulda haklı olduğuna inanan, “benim çocuğum yapmaz etmez” şeklinde tavır takınan, öğretmeni suçlu gören, amir gibi görevlerini hatırlatan öğrenci velileri bulunmaktadır.

- Kùltür dersi öğretmenleri velilerin şikayet kanallarını gereksiz yere kullanmalarını sorun olarak belirtmişler, ALO 147 gibi öğretmeni değersizleştiren uygulamanın kapatılmasından duydukları memnuniyeti dile getirmişlerdir.
- Kùltür dersi öğretmenlerinin %70'inin akademik açıdan körelmemek, verilen emeğin karşılığını almak ve mesleki tatmin açısından daha doyurucu gördükleri sınavla öğrenci alan Anadolu, sosyal bilimler ya da fen lisesi gibi nitelikli okul türlerinde çalışmak istemeleri düşündürücüdür.

Alanyazın taramasında bu sonuçlar ile örtüşen pek çok çalışmaya rastlanmıştır. Ökdem (1994) öğrencilerin ve velilerin meslek derslerine daha fazla önem verdiğini, meslek dersi öğretmenlerinin okul idaresi ile daha rahat iletişim kurduğunu, Kılıç (2009) kùltür dersi ve meslek dersi öğretmenleri arasında gruplaşma yaşandığını, atölye ve öğretmenler odasının farklı fiziki mekanlarda olması nedeniyle iletişimin az olduğunu, meslek dersi öğretmenlerinin kendi derslerini daha önemli gördüğünü ve okulu daha çok sahiplendiğini, okul idarecilerinin de meslek kökenli olması nedeniyle kùltür dersi öğretmenlerinin kendilerini ikinci planda görmesine ve okula ait hissetmemelerine neden olduğunu, Aslan (2008) kùltür dersi öğretmenlerinin mesleğe ve kuruma yabancılaşma düzeyi en yüksek grubun branş olarak sırasıyla fizik, matematik, yabancı dil öğretmenleri olduğunu, Erdoğan (2016) kùltür dersi öğretmenlerinin motivasyon düzeylerinin meslek dersi öğretmenlerine göre çok düşük seviyede olduğunu tespit etmiştir. Ersoy (2007) öğrencilerin derse ilgisizliği ve istenmeyen öğrenci davranışları, sınıf geçme sistemi, kùltür derslerinin ve kùltür dersi öğretmenlerinin önemsenmemesi, öğretmenlerinin harcadıkları performansa nazaran yeterince ödüllendirilmemeleri, ücret farklılığı ve öğretmenler arası yaşanan gruplaşmaların kùltür dersi öğretmenlerinin iş doyum seviyesini düşürdüğünü ifade etmiştir. Kuşbaşı (2008) araştırmasında öğrencilerin tarih dersinin gelecek yaşantılarında kendilerine fayda getirmeyeceğine inandıklarını, velilerin de tarih dersinden ziyade meslek derslerine önem verdikleri tespitinde bulunmuştur. Nural ve Haşimoğlu (2012) meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin yıldırma davranışlarından etkilenme sıklıklarını, genel ve Anadolu liselerinde görev yapan öğretmenlere göre daha fazla olduğu bulmuşlardır. Bahçalı (2020) araştırmasında öğretmenlerin çoğunlukla öğretmenlik mesleğinden memnun olduklarını fakat meslek lisesinde kùltür dersi öğretmeni olmaktan kısmen memnun oldukları tespitine ulaşmıştır. Atila (2012) ve Atmalar (2015) ilköğretimden gelen başarısız öğrencilerin kùltür

dersi öğretmenlerini körelttiğini, ders kitapları ve müfredatın öğrenci seviyesine uygun olmadığını, okul idaresinin meslek dersi öğretmenlerine öncelik tanıdığını, istenmeyen öğrenci davranışları ve disiplin sorunları yaşadıklarını, meslek dersi öğretmenleri ile aralarındaki maaş farkının motivasyonlarını azalttığını, meslek dersi öğretmenleri ile iletişimlerinin zayıf olduğunu, mevcut sınıf geçme sistemi nedeniyle kültür dersi ve öğretmenlerinin önemsenmediği bulgusuna ulaşmışlardır. Erkul (2014) araştırmasında kültür dersi öğretmenlerinin meslek dersi öğretmenlerine göre daha fazla duygusal tükenme yaşadıklarını tespit etmiştir.

Alanyazın taramasında bu sonuçlar ile örtüşmeyen çalışmalara da rastlanmıştır. Dede (2008) araştırmasında öğrencilerin meslek derslerinin gelecekle için önemli olduğunu düşündükleri bulgusuna ulaşmıştır. Deniz (2007) araştırmasında meslek ve kültür dersi öğretmenlerinin kurum kültürünü benimseme düzeylerinin birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Toker Gökçe ve Bülbül (2004) araştırmalarında öğrencilerin kültür dersi öğretmenlerinin kendilerine bilişsel yönde katkıları olduğunu düşündükleri, meslek dersi öğretmenleri kadar kültür dersi öğretmenlerine karşı da olumlu algılarının yüksek olduğu tespitine ulaşmışlardır. Yılmaz (2007) meslek lisesindeki matematik öğretmenlerinin genel liselerdeki öğretmenlere göre iş tatmin düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bahçalı (2020) araştırmasında çalışma arkadaşları ve okul idaresi tarafından meslekçi-kültürcü ayrımı yapılmadığını, okul yönetiminden memnun olunduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu sonuçların yapılan araştırma sonuçları ile uyuşmamasının öğrenci ve öğretmenlerin farklı bakış açısından kaynaklı olduğu düşünülmüştür.

5.2. Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgu ve sonuçlara dayalı olarak geliştirilen öneriler şu şekildedir:

- Mesleki ve teknik Anadolu liselerine gelen öğrenci kalitesinin yükseltilmesi ve toplum nezdinde değerli hale gelmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Sınavsız öğrenci alımından vazgeçilmeli, her alan için belli bir puan ile öğrencinin ilgi ve yeteneğinin sınanacağı kriterler getirilmelidir. Öğrenci okula başladığında sigortalı olarak belli bir ücret almalı, alanına göre devlet ya da özel firmalarla

ilişkilendirilmeli ve okul bitiminde de bu kurumlarda istihdamlarının sağlanması ile ilgili düzenlemeler yapılmalıdır.

- Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde okutulan müfredat ve ders kitapları ihtiyaca verecek şekilde, öğrenci seviyesi de göz önünde bulundurularak tekrar düzenlenmelidir.
- Sınıf geçme sistemi haftalık ders saati odaklı olmaktan çıkarılmalı, her ders için bağımsız geçme notu şartı getirilmeli, böylelikle kültür derslerinin önemini artırılması sağlanmalıdır.
- Her ne kadar mesleki eğitim veren okullar olsa da mesleki ve teknik Anadolu liselerine devam eden öğrencilerin daha nitelikli ve aranan elemanlar olabilmesi için kültür dersleri tam ve zamanında verilmelidir.
- Kültür derslerinin daha kolay öğrenilmesi, öğrencilerin ilgisini çekebilmesi ve akılda kalabilmesi için multimedya ile desteklenmiş içerikler oluşturulmalıdır.
- Eğitim kademelerinin tamamında sınıf geçme zorlaştırılmalı, öğrenciler gerekli kazanımları sağlanmadan bir üst sınıfa geçirilmemelidir.
- TÜBİTAK yarışmaları, ulusal ve uluslararası projeler gibi etkinliklere öğrencilerin katılımlarının teşvik edilmesi, kültür dersi ve meslek dersi öğretmenlerinin birlikte içerik üreterek ders bütünleşmesinin sağlanması, geleceğin mucitleri ve kültürlü meslekçiler yetiştirilmesi amaçlanmalıdır.
- İstenmeyen öğrenci davranışlarının diğer okul türlerine göre çok daha fazla olduğu bu okullarda gerekli yaptırımlar uygulanarak disiplin yönetmeliği daha işlevsel hale getirilmeli, rehber öğretmen normu diğer okul türlerine göre iki katına çıkarılmalıdır.
- Okul yönetimleri ayırım yapmadan tüm öğretmenlerin fikirlerine değer vermeli, alınacak her kararda öğretmenlerle istişare edilmeli, haftalık ders programları adaletli bir şekilde yapılmalıdır.

- Okul yönetimleri mesleki atölye-laboratuvarlar kadar diğer eğitim ortamlarının da hazır hale getirilmesini sağlamalı, kültür dersi öğretmenlerinin talepleri de geciktirilmeden yerine getirilmelidir.
- Kültür ve meslek dersi öğretmenlerinin farklı fiziki mekanlarda bulunmaları nedeniyle yaşadıkları gruplaşma ve iletişim engeli, tüm personelin katılımıyla düzenlenecek olan sosyal faaliyetlerle azaltılmaya çalışılmalıdır.
- Okul yönetimleri eleştirici değil yapıcı bir dil kullanmalı, öğretmenlerin yaptıkları çalışmalar takdir edilmeli, dini ve siyasi görüşleri nedeniyle ayırım yapılmamalı ve demokratik bir yönetim anlayışı sergilenmelidir.
- Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde okul yöneticiliği için kriterler getirilmeli, mevzuat bilgisi ön planda tutulmalı ve müdür yardımcılarında en az birinin kültür dersi öğretmeni olacak şekilde görevlendirilmesi sağlanmalıdır.
- Eğitimin sac ayakları olan, öğretmen, okul yönetimi ve veliler arasındaki bağlar güçlendirilmeli, iş birliği yapılarak veliler çocuklarının durumu ile ilgili doğru ve sağlıklı şekilde bilgilendirilmelidir.
- Sosyal ve özlük haklar meslek dersi öğretmenleri kadar kültür dersi öğretmenlerini mutlu edecek şekilde revize edilmelidir. Kültür derslerinin haftalık ders saati sayısı artırılmalı, ek ders yönetmeliği yeniden yapılandırılmalı, ek ders saat sınırlaması kaldırılmalı, döner sermaye uygulamalarından kültür dersi öğretmenlerine de pay ayrılmalı, öğrencilerin okul dışında beceri eğitimi, staj gibi çalışmalarındaki denetleme görevleri kültür dersi öğretmenlerine de verilmelidir.
- Mesleki ve teknik Anadolu lisesi öğrencileri için üniversiteye giriş sistemi yeniden düzenlenmelidir. Öğrenim gördüğü alan/dal ile ilgili yükseköğretim programına yerleşmek isteyen öğrenci sadece mesleki ve teknik Anadolu lisesi öğrencilerinin girebileceği ve kendi eşitleri ile yarışabileceği bir sınava tabi tutulmalıdır. Öğrenim gördüğü alan/dal ile ilgili olmayan bir yükseköğretim programına gitmek isteyenler içinde kısıtlama olmadan genel üniversiteye giriş sistemi uygulanmalıdır.

- Ağırlıklı olarak meslek dersi öğretmenleri için düzenlenen seminer, kurs ve hizmetiçi eğitimler, kültür dersi öğretmenlerinin kişisel ve mesleki gelişimleri için de düzenlenmelidir.
- Öğrencilerin bedensel, zihinsel, duyuşsal gelişimlerini destekleyen, yaratıcılıklarını geliştiren, kendilerini tanımalarına, ifade edebilmelerine ve özgüven kazanmalarına destek olan müzik, resim, beden eğitimi gibi yeteneğe bağlı seçmeli ortak dersler, mesleki ve teknik Anadolu liselerindeki öğrenci profili düşünüldüğünde daha da önemli hale getirilmeli, yönetmeliğe uygun olarak sınıf oluşturulabilmesi için öğrenci şartı aranmamalıdır.
- Eğitim politikalarına siyaset karıştırılmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (2008). *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000- M.S.2008*. (Baskı 13). Pegem Yayınları: Ankara.
- Alkan, C., Sezgin, İ., Doğan, H. (1991). *Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları*. Gazi Üniversitesi Yayınları: Ankara.
- Arslan, H. (2008). Endüstri Meslek Liselerinde Kültür Dersi Öğretmenlerinin Mesleğe ve Kuruma Yabancılaşma Düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Atila, A. B. (2012). Meslek Liseleri ve Mesleki Eğitim Merkezlerinde Görev Yapan Kültür Dersi Öğretmenlerinin Örgütsel Bağlılıkları (İstanbul İli Anadolu Yakası Örneği) Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atmalar, O. (2015). Meslek Liselerinde ve Mesleki Eğitim Merkezlerinde Görev Yapan Kültür Dersi Öğretmenlerinin Örgütsel Bağlılığı Batman İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zirve Üniversitesi Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Aziz, A. (1994). *Araştırma Yöntemleri Teknikleri ve İletişim*. (2. Baskı). Turhan Kitabevi: Ankara
- Bahçalı, F. (2020). Mesleki ve Teknik Liselerde Kültür Derslerine Giren Öğretmenlerin İş Doyumları: Nitel Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Bal, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Sentez Yayınları: İstanbul.
- Balcı, A. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Pegem Yayıncılık: Ankara.

- Baltacı, N. (1999). *Çalışma Hayatında Mesleki Eğitimin Önemi*. Türk-İş Eğitim Yayınları: No:20, Ankara.
- Berg, B. L., ve Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. Aydın H.). Eğitim Yayınevi: Konya.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma Deseni*. Siyasal Kitabevi: Ankara.
- Çakmak, Ö. (2008). "Eğitimin Ekonomik Kalkınmaya Etkisi". *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11) , 33-41.
- Çalışkan, A. Durman, M. (2016), "Mesleki Ortaöğretim ile Kalkınma Düzeyi Arasındaki İlişki: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Çalışma". *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 14 (1), 286-299.
- Dede, E. (2008). Meslek Liselerindeki Öğrencilerin Teknik Öğretmenlere ve Kültür Öğretmenlerine Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Deniz, A. (2007). Mesleki ve Teknik Liselerde Meslek Dersi Öğretmenleri ile Genel Bilgi-Kültür Dersi Öğretmenlerinin Kurum Kültürünü Benimseme Düzeylerinin Mukayeseli İncelenmesi (Kayseri İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Erden. M. (2020). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. (Baskı 13). Arkadaş Yayınları: Ankara.
- Erdoğan, Y. (2016). Meslek Liselerinde Çalışan Kültür ve Meslek Dersi Öğretmenlerinin Motivasyonlarının Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Erkul, A. (2014). Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeyi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ersoy, G. (2007). Endüstri Meslek Liselerinde Görev Yapan Kültür Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeyleri ve Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gökçe, B. (2007). *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*. Savaş Yayınları: Ankara.
- Han, E. Kaya, A. (2015). *Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika*. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.
- Hesapçıoğlu, M. (1984). *Türkiye'de İnsangücü ve Eğitim Planlaması*, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları: No: 127, Ankara.
- Karagözoğlu, G. (1986). “Yükseköğretime Geçişte Öğretmenlik Mesleğine Yönelme”, *Çağdaş Gelişmeler Işığında Türkiye’de Eğitim Fakültelerinin Yeri ve Rolü Uluslararası Sempozyumu*, 17-19 Kasım 1986, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara. 34.
- Kaya, A. (2014), “Meslek Yüksekokulunda öğrenim Gören Öğrencilerin Eğitim Öğretim ve Geleceğe Yönelik Düşünceleri”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (33), 349-356.
- Kaya, H. E. (2016). *Yaşam Boyu Yetişkin Eğitimi*. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Kaya, Y. K. (1984). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz Politika/Eğitim/Kalkınma*. Nüve Matbaası: Ankara.
- Kılıç, M. (2009). Meslek Liselerinde Görev Yapan Meslek Dersi Öğretmenleri ve Kültür Dersi Öğretmenlerinin Mesleki Etkinlikler ve Kişisel Özellikler Açısından

Kendilerini ve Birbirlerini Algılamaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Kuşbaşı, E. (2008). Meslek Liselerinde Tarih Öğretiminin, Öğretmen Görüşlerine Göre Problemleri ve Çözüm Önerileri (Konya Örneğinde). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

MEB (2012). *Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı*. MEB Yayınları: Ankara.

MEB (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Erişim: 6 Mayıs 2022, <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>.

MEB (2015). *Türk Eğitim Sistemi ve Ortaöğretim*. Erişim: 5 Ocak 2023, http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/13153013_TES_ve_ORTAYYR_ETYM_son10_2.pdf.

MEB (2018a). *Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Görünümü*. Erişim: 20 Kasım 2022, http://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/12134429_No1_Turkiyede_Mesleki_ve_Teknik_Egitimin_Gorunumu.pdf.

MEB (2018b). *T.C Milli Eğitim Bakanlığı Türk Milli Eğitim Sistemi*. Erişim: 3 Nisan 2023, http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Turk_Egitim_Sistemi_2018/Tes_2018.pdf.

MEB (2019). *Milli Eğitim Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı*. Erişim: 15 Aralık 2022, https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/31105532_Milli_EYitim_Bakanl_YYY_2019-2023_Stratejik_PlanY__31.12.pdf.

MEB (2020a). *Covid-19 Salgın Sürecinde Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim*. Erişim: 10 Eylül 2022, http://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_11/27153729_turkiye_raporu_turkce_23.10.2020_1.pdf.

- MEB (2020b). *Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları ile Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerine Tanıtımı ve Yönlendirilmesi*. Erişim: 10 Nisan 2022, https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/photos/2020/01/31/metgem_2020_8sinif_tanitimi_5e342bb9994b6.pdf.
- MEB (2021a). *Ortaöğretim Genel Müdürlüğü 2021 Yılı Birim Faaliyet Raporu*. Erişim: 8 Mart 2021, https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_03/21211950_OGM_2021_Birim_Faaliyet_Raporu.pdf.
- MEB (2021b). *Din Öğretimi Genel Müdürlüğü İmam Hatip Liseleri İmam Hatip Ortaokulları Vizyon Belgesi*. Erişim: 2 Nisan 2023, http://dogm.meb.gov.tr/pdf/Vizyon_Belgesi.pdf.
- MEB (2021c). *HBÖGM İzleme ve Değerlendirme Raporu*. Erişim: 4 Nisan 2023, http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_04/15173151_HBOGM_Yzleme_ve_DeYerlendirme_Raporu-2021.pdf.
- MEB (2022a). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim*. Erişim: 7 Ocak 2023, https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_09/15142558_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2021_2022.pdf.
- MEB (2022b). *Mesleki Eğitim Merkezleri Seni Bekliyor*. Erişim: 11 Nisan 2023, https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/photos/2022/02/02/mem-brosur_baski_61fab1e477d87.pdf.
- MEB (2022c). *Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri 52 Alan ve 11 Dal ile Mesleki Eğitim Merkezleri 37 Alan ve 191 Dal Listesi*. Erişim: 27 Nisan 2023, <http://meslek.eba.gov.tr/dokumanlar/alan-dal-listesi-2023.pdf>.
- Maya, İ. (2008). “Teknik Lise Müdürlerinin Döner Sermaye İşlerinin Yönetiminde Karşılaştıkları Riskler ve Yönetme Yöntemleri”, Uluslararası III. Eğitim Yönetimi Kongresi, 25-26 Nisan 2008, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar* I-II. Cilt. (5. Basım). Yayın Odası: İstanbul.
- Nural, E. ve Haşimoğlu, Z. (2012). *Ortaöğretim Okulu Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Yıldırma Davranışları ve Bunların Yaşanma Sıklığı (Rize İli Örneği)*. 21. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri (12–14 Eylül). Pegem Yayınları: Ankara
- (OKY, 2013). Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. 07.09.2013 tarih ve 28758 sayılı Resmî Gazete.
- ÖEHY, (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. 07.07.2018 tarih ve 30471 sayılı Resmî Gazete.
- Ökdem, M. (1994). Kız Meslek ve Endüstri Meslek Liselerinde Kültür Dersi ve Meslek Dersi Öğretmenleri Arasındaki İletişim. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özgan, H. ve Gedikoğlu, T. (2008), “İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Kişisel Özellikleri İle Çatışma Yaşadıkları Kişilere İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi”. *Milli Eğitim Dergisi*, (179), 241-252.
- Özsoy, C. (2007). Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin İktisadi Kalkınmadaki Yeri ve Önemi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- SBB (2014). *Mesleki Eğitimin Yeniden Yapılandırılması Çalışma Grubu Raporu*. Erişim: 4 Nisan 2023, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu-Kalkinma-Plani-Mesleki-Egitimin-Yeniden-Yapilandirilmesi-Calisma-Grubu-Raporu.pdf>.
- Sezgin, İ. (1999). *16. Milli Eğitim Şurası: Konuşmalar, Görüşler, Kararlar ve Raporlar*. Milli Eğitim Basımevi: Ankara.

- Sezgin, İ. (1987). “Yeni Mesleki-Teknik Eğitim Sistemi ve Okul-Endüstri İlişkileri”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 2 (2), 210.
- Sönmez, A. (2006). “Meslek Liselerinde Örgüt Kültürü”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45 (45), 85-108.
- Tekışık, H. H. (1987). “Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği ve Sorunları”. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 24-33.
- Temel, M. (1996). “Orta Kademedeki Mesleki ve Teknik Eğitim ile Meslek Yüksek Okulları Arasında Uyum Sorunları”, *21. Yüzyıla Doğru Meslek Yüksekokullarının Yeniden Yapılanması Sempozyumu*, 22-23 Mayıs 1996 Çankırı, Ankara Üniversitesi Basımevi: Ankara.
- Toker Gökçe A. ve Bülbül, T. (2014). “Okul Bir İnsan Bedenidir: Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul Algılarına Yönelik Bir Metafor Çalışması”. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 63-88.
- Turan, K. (1992). *Mesleki Teknik Eğitimin Gelişmesi ve Mehmet Rüştü Uzel*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: İstanbul.
- Uygun, S. (2003). “Türkiye’de Düünden Bugüne Özel Okullara Bir Bakış (Gelişim ve Etkileri)”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36 (1-2), 107-120.
- Yalçın, O., Çetin, Ş., Aksoy, M. (2007). *Gelişmiş Ülkelerin Mesleki Eğitim Sistemleri ve Türkiye*, MEGEP Projesi Yayınları: Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Yılmaz, N. (2007). Orta Derecedeki Okullardaki Matematik Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

EK 1: YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Sayın Öğretmenim, bu araştırmanın amacı yüksek lisans tez çalışmasında kullanılmak üzere Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan kültür dersi öğretmenlerinin yaşadığı sorunları ortaya koymak ve sorunlara çözüm önerileri üretmektir. Katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Burada paylaştığınız tüm bilgiler gizli kalacak ve sadece bilimsel çalışma için kullanılacaktır. Vereceğiniz samimi cevaplar ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Semra DEMİR

-
- 1) Cinsiyetiniz : Kadın ( ) Erkek ( )
  - 2) Yaşınız : 24-34 ( ) 35-44 ( ) 45-54 ( ) 55 ve üzeri ( )
  - 3) Medeni Durumunuz : Evli ( ) Bekâr ( )
  - 4) Öğrenim Durumunuz : Lisans ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora ( )
  - 5) Branşınız : .....
  - 6) Mesleki Kıdeminiz : 1-5 ( ) 6-10 ( )
11-15 ( ) 16-20 ( ) 20 ve üzeri ( )
  - 7) Görev Yaptığınız Okuldaki : 1-5 ( ) 6-10 ( )
Çalışma Süreniz 11-15 ( ) 16-20 ( ) 20 ve üzeri ( )
  - 8) Kültür dersi öğretmeni olarak mesleki eğitim veren bir okulda çalışmayı değerlendirir misiniz?
  - 9) Kendinizi görev yaptığınız okulun bir parçası olarak görebiliyor musunuz? Lütfen açıklayınız?
  - 10) Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan kültür dersi öğretmeni olarak **öğrenciler** ile yaşadığınız sorunlar nelerdir?

- 11) Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan kültür dersi öğretmeni olarak **okul yönetimi** ile yaşadığınız sorunlar nelerdir?
- 12) Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan kültür dersi öğretmeni olarak **meslek dersi öğretmenleri** ile yaşadığınız sorunlar nelerdir?
- 13) Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan kültür dersi öğretmeni olarak **öğrenci velileri** ile yaşadığınız sorunlar nelerdir?
- 14) Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan kültür dersi öğretmeni olarak uygulanan kararlar ve mevzuat bakımından Millî Eğitim Bakanlığında beklentileriniz nelerdir?
- 15) Seçme şansınız olsaydı farklı bir okul türünde çalışmak ister miydiniz? Lütfen açıklayınız?
- 16) Yaşadığınız sorunların çözümü için önerileriniz veya eklemek istediğiniz hususlar var mı? Lütfen açıklayınız?

EK 2: BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM METNİ

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM METNİ

Sizi Prof. Dr. Süleyman Davut GÖKER danışmanlığında Semra DEMİR tarafından yürütülen “Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerindeki Kültür Dersi Öğretmenlerinin Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Ankara İli Örneği)” başlıklı yüksek lisans tezi için araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı mesleki ve teknik Anadolu liselerindeki kültür dersi öğretmenlerinin yaşadığı sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri ortaya koymaktır. Araştırmada sizden tahminen 2 saat ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 30 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. İzin verdiğiniz takdirde ses kaydı alınacak, yazıya geçirilmesi sonrası ses kayıtları imha edilecektir. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahiptir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

Araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

Araştırmaya katılmayı kabul etmiyorum.

EK 3: MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-27233881
Konu : Araştırma izni

28.06.2021

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi: a) 09.06.2021 tarihli ve 2100082139 sayılı yazınız.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 nolu Genelgesi.

Üniversiteniz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Semra DEMİR'in "**Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerindeki Kültür Dersi Öğretmenlerinin Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Ankara İli Örneği)**" konulu tezi kapsamında mesleki ve teknik liselerde 2021-2022 eğitim öğretim yılında uygulanacak olan veri toplama araçları ilgi (b) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Turan AKPINAR
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Ek:
Uygulama araçları (2 sayfa)
Dağıtım:
Gereği:
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Bilgi:
25 İlçe MEM